GULBAHAR HAITIVAJI
ROZENN MORGAT

MENEKÜLÉS A KÍNAI GULAGBÓL

1 fotó
9 perc tárgyalás
7 év büntetés

EGY UJGUR FOGOLY MEGRÁZÓ VALLOMÁSA

ATHENAEUM

FORDÍTOTTA
PATAKI PÁL

Gulbahar Haitivaji – Rozenn Morgat

Menekülés a kínai Gulagból

Egy ujgur fogoly megrázó vallomása

ATHENAEUM

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Gulbahar Haitivaji–Rozenn Morgat:
Rescapée du goulag chinois

Copyright © Éditions des Équateurs / Humensis, 2021
All rights reserved.

Hungarian translation © Pataki Pál, 2021

A borító az Europress/ AFP fotójának
felhasználásával készült.

Minden jog fenntartva.

Somogyi-könyvtár, Szeged
S000751195

SOMOGYI KÖNYVTÁR
962081
1881
SZEGED
343
H11

Kiadta az Athenaeum Kiadó,
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.
www.athenaeum.hu
www.facebook.com/athenaeumkiado

ISBN 978 963 543 101 4

Felelős kiadó: Dian Viktória
Felelős szerkesztő: Kustos Júlia
Szerkesztette: Hradeczky Moni
Szaklektor: Gulyás Csenge
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
Borítóterv: Földi Andrea
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2021-ben
Felelős vezető: Vadász Katalin igazgató

Mindazoknak,
akik nem tudtak onnan kiszabadulni.

Három szabad nőnek:
Fannynak, Gaétane-nak és Lucile-nek.

„A szakmai képzésnek* köszönhetően a diákok elgondolkodhattak tévedéseiken, és megérthették a terrorizmus és a szélsőségesség lényegét és gonosztetteit. Erősödött a nemzettudatuk, a civiltudatuk, a jogállamtudatuk, és csatlakoztak a kínai nemzet közösségéhez. Jobban meg tudják különböztetni a jót a rossztól, és mostantól ellenállnak a szélsőséges gondolkodásnak. [...] Bíznak a jövőben."**

„Senki sem akadályozhatja meg Hszincsiangot abban, hogy továbbhaladjon a stabilitás, a fejlődés és a jólét felé vezető úton."***

* A hszincsiangi átnevelőtáborokról van szó.

** Részlet Sohrat Zakir, Hszincsiang-Ujgur Autonóm Terület elnökének, a Kínai Kommunista Párt hszincsiangi szervezete helyettes főtitkárának nyilatkozatából. Hszinhua hírügynökség, 2018. október 16.

*** Sohrat Zakir, Hszincsiang-Ujgur Autonóm Terület elnöke a Kínai Államtanács tájékoztatási irodája által Hszincsiangról szervezett pekingi sajtókonferencián, 2019. december 9.

Hszincsiang-Ujgur Autonóm Terület térképe

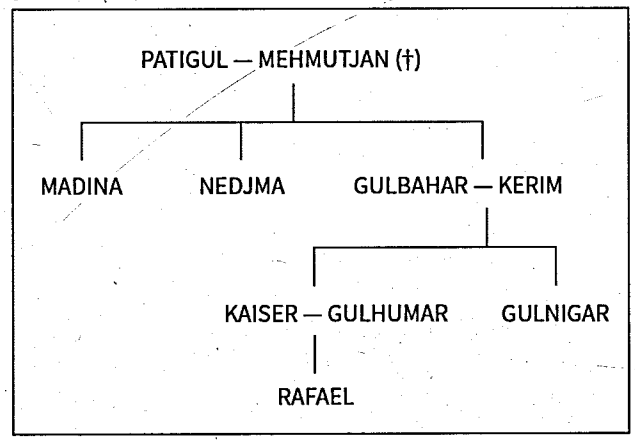

Gulbahar családfája

Előszó

Gulbahar túlélte a deportálást. Kibírta a több száz órányi kihallgatást, a kínzást, az éhséget, a rendőri erőszakot, az agymosást. Egyetlen fotó alapján, amelyen a lánya a párizsi ujgur diaszpóra egy tüntetésén látható, Kína hét év átnevelőtáborra ítélte egy kilenc percig tartó perben, amelyre egyéves vizsgálati fogság után került sor, és amelyen se bíró, se ügyvéd nem volt jelen. Egyedül ült a vádlottak padján, vele szemben három rendőr. Hosszú ideig azt hitte, ki fogják végezni, de a per után egyértelművé vált számára, hogy Hszincsiang egyik táborában fog meghalni. Meg volt győződve róla, hogy senki sem segíthet rajta, se Franciaország, ahol közel tizenöt éve élt már emigrációban, se a családja, a férje és a lányai, akik továbbra is ott laknak. Azt hitte, örökre bezárult a csapda, amelyet Kína állított neki.

Gulbahar sokáig vívódott, vállalja-e a nyilvánosság előtt, hogy személyesen vele történt meg mindaz, ami ebben a könyvben áll, vagy őrizze meg anonimitását, hogy családját ne érhesse bán-

tódás. Boulogne-i lakásában folytatott beszélgetéseink során úgy tűnt, elővigyázatosságból beletörődik abba, hogy jobb elhallgatnia a nevét.

Gulbahar ujgur, családja generációk óta Hszincsiangban él. Ő és felmenői is ezen a kőolajban gazdag, sivatagokkal és oázisokkal tarkított földön nőttek fel, ahol évszázadokon át mélyreható geopolitikai csatározások dúltak, és amely – néhány rövid, függetlenségben töltött epizódtól* eltekintve – hosszú időszakokon át Kína uralma alatt állt. A kommunista hatalomátvételt követően, 1955-ben Hszincsiangot a Kínai Népköztársasághoz csatolták Hszincsiang-Ujgur Autonóm Terület néven. Hszincsiang mandarin nyelven „új határt" jelent. Azóta ezt az óriási (Franciaországnál háromszor nagyobb) területet szabályosan gyarmatosították a *han*** kínaiak, a többségi etnikum. Ahogy épültek és fejlődtek a kőolaj-finomítók, úgy foglaltak el a kínai buldózerek tolólapjai nyomában egyre nagyobb teret a városok, amelyeket lampionokkal, transzparensekkel, zászlókkal teljesen vörösbe öltöztetett a kommunizmus, az ujgurok pedig kénytelenek lettek elviselni a kezdeti kisebb megkülönböztetéseket, amelyek fokozatosan erősödtek, majd szisztematikus diszkriminációvá

* 1933-ban és 1944-ben Kelet-Turkesztán néven rövid életű ujgur köztársaságok alakultak ezen a területen.

** A *hanok* alkotják Kína lakosságának 92%-át, a han kínaiakat általában egyszerűen kínaiaknak nevezik. E könyvben az ujgur etnikumhoz tartozó, kínai állampolgárságú szerző mindig a „han" szót használja, amikor a többségi han etnikumhoz tartozó kínaiakról esik szó. *(A ford.)*

váltak. Ez volt az előzménye annak, ami ma történik, és ami nem más, mint népirtás. 2006-ra Gulbaharnak és családjának nagyon elege lett abból, hogy hazájukban semmilyen perspektívájuk nem maradt, és egy májusi napon útnak indultak, hogy Franciaországban telepedjenek le.

Mivel az ujgurok az iszlám szunnita ágához tartoznak, mivel kultúrájuknak türk, tehát *nem* kínai gyökerei vannak, és mivel Kína késve kezdte asszimilálni őket, egy (kisebbségben levő) szeparatista csoportjuk függetlenséget követel Kelet-Turkesztán égszínkék lobogója alatt. A 2009-ben Ürümcsiben kitört zavargások, amelyek során több száz han és ujgur vesztette életét, példátlanul erőszakos megtorlást és elnyomást eredményeztek az autonóm területen. A vezetők látványos figyelő-ellenőrző arzenállal látták el a területet: arcfelismerő kamerák seregével, modern rendőri eszközökkel, majd 2017-től átnevelőtáborokkal. Ez a régió lett egyúttal a legjobban megfigyelt hely a világon, és Hszi Csin-ping „új selyemútjainak" egyik legfontosabb szakasza. Hszincsiang, amely nyolc országgal határos, a Közép-Ázsia felé vezető kapu, tehát stratégiai hely a Kínát Európával összekötő gigászi infrastrukturális projekt számára. És ez egyáltalán nem véletlen egybeesés. Az Amnesty International és a Human Rights Watch úgy becsüli, hogy több mint egymillió ujgurt deportáltak már ezekbe a táborokba. Kína a maga részéről e táborokat kizárólag „iskoláknak" nevezi, ahol a tanárok „az iszlamista terrorizmust kívánják kitörölni" az ujgurok agyából.

Gulbahar soha nem mutatott érdeklődést hazája politikája iránt. Amikor a vallásáról van szó, a „mérsékelt iszlámról", a „békés iszlámról" beszél. Gulbahar tehát nem függetlenségpárti, és nem „iszlám terrorista". Mégis egyike a sok ezer ártatlannak, akit a táborokba küldtek. Ennyire álszent és perverz a kínai koncentrációs táborok rendszere, amely nem egy kisebbségben lévő ujgur szélsőséges csoportot igyekszik megbüntetni, hanem az egész etnikumot törekszik felszámolni, beleértve annak külföldre emigrált tagjait is, mint például Gulbahart.

2016 novemberének egyik reggelén Gulbahar titokzatos telefonhívást kapott Hszincsiang tartományból. A korábbi vállalatának egyik alkalmazottja arra kérte, hogy néhány napra menjen vissza. Adminisztrációs formaságokról van szó, az előrehozott nyugdíjához szükséges papírokról, magyarázta. Gulbahar nem gyanakodott, nem volt elég óvatos. Néhány nappal később megérkezett Ürümcsi repülőterére, és megkezdődött a kálváriája. A hatóságok elkobozták az útlevelét, fogházba csukták, és miután hosszú hónapokat töltött egy zárkában anélkül, hogy bíróval találkozott volna, egy táborba deportálták.

Ezekben a táborokban annyiban szisztematikus az átnevelés, hogy minden áldozatot ugyanazzal a módszerrel akarnak felőrölni. Először is mindenkit megfosztanak mindentől, ami egyedi benne. Megfosztanak a nevedtől, a ruháidtól, a hajadtól. Így már semmi nem különböztet meg a többiektől. Aztán a testedet veszik kezelésbe,

pokoli tempót kényszerítenek rád: ablaktalan osztálytermekben tanárok megállás nélkül ismételtetik veled, hogy dicsőséges a kommunista párt. Ha abbahagyod, megbüntetnek. Tehát folytatod az ismételgetést, a végén már semmit sem érzel, semmire sem gondolsz. Elveszíted az időérzékedet. Fogalmad sem lesz, mennyi egy óra, mennyi egy nap.

A boulogne-i nappaliban – egyik oldalán a lánya, Gulhumar ül, a másikon én – Gulbahar újra átélte ezt az ürességet. Koncentrált, a szemöldökét ráncolta, gondterhelt volt az arca. Mit érzett, amikor az őrök húsz napon át az ágyához láncolták? – Semmit – felelte, és közben látszott az arcán, hogy furcsának találja a saját válaszát. Amikor egy fagyos decemberi éjszakán felparancsolták egy teherautóra, és nem mondtak semmit arról, hová viszik, Gulbahar azt hitte, hogy a hóval borított sivatagban agyon fogják lőni. És ott mit érzett? Ott sem érzett semmit. – Abban a pillanatban lélekben már halott voltam – suttogta. És amikor közölték vele, hogy elhagyhatja a tábort? – Fekve maradtam a priccsemen, nem fordultam az őr felé.

Az átnevelés folyamán fokozatosan kivesztek belőle az emberi érzések. Beszélgetéseink meghittsége segítette őt abban, hogy ismét rájuk találjon. Lánya, aki tolmácsolt közöttünk (és akinek kulcsszerepe volt anyja kiszabadításában), meghatottan nézte, ahogy Gulbahar eljátszotta drámája minden jelenetét. Mély hangon szólt rendőrparancsnokként, vékony hangon álbírónőként.

Ha nem találta a megfelelő szavakat, felpattant a kanapéról, és megmutatta, hogyan sántikált bokáján láncba verve, vagy hogyan lépdelt merev testtartással a katonai díszmenet gyakorlásakor. Katonásan menetelt a nappaliban, jól kihúzva magát, testéhez szorított, egyenes karokkal. Megállt, előírásosan arccal felénk fordult, és kacagásban tört ki. – Nem röhejes? – Nevettünk. Önmagát és történetének többi szereplőjét kigúnyolva az átnevelőtáborok teljes őrületét tárta fel.

Amikor Gulbahar elmesélte, hogy a kényszer hatása alatt milyen vallomást tett a rendőröknek, csillapíthatatlan nevetés tört rá. Sokszor a kifigurázás és a vele járó nevetés szabadította meg őt a traumától.

De az átnevelésből nem lehet ilyen egyszerűen kigyógyulni. Gulbahar a testi sérülésein túlmenően (amelyeket élete végéig magán fog viselni) lelkileg is sérült. Nem tud szabadulni attól a félelmétől, hogy még ha Kína szabadon is engedte őt a francia külügyminisztériummal folytatott kemény tárgyalásoknak köszönhetően, egy nap kopogtat majd Hszincsiangban maradt édesanyja, nővérei, fivérei és barátai ajtaján. És ha ő a nyilvánosság elé tárná, mit tett vele a Kínai Kommunista Párt, a rendőri erőszak villámcsapásként sújtana le szeretteire Hszincsiangban. Retteg, hogy hozzá hasonlóan őket is kihallgatják, börtönbe vetik, megkínozzák, deportálják. Hogy őket is „bűnözőként", „terroristaként" fogják kezelni. Hogy ők is eltűnnek a táborokban, elveszítik emberi méltóságukat és vele boldog emlékeiket, egyáltalán az emlékeiket, és fokról fokra az életkedvüket. Ezt nem akarta. Mindent, csak ezt nem.

2020 szeptemberében egy reggel, boulogne-i lakásának fehér kanapéján ülve Gulbahar olvasni kezdte ezt a könyvet. Valamivel több mint egy év telt el a kiszabadulása óta, azóta, hogy megérkezett a Charles de Gaulle repülőtérre, és végre találkozhatott Kerimmel, Gulhumarral és Gulnigarral. Olvasás közben újból felmerült benne az egykori vágy, hogy a könyvön feltüntesse a saját nevét. Még nem mondja ki, de már gondolkodik rajta – írta nekem a lánya. Néhány nappal később Gulbahar meghozta a döntését. – Ez az én történetem, teljes mértékben vállalni akarom. Ujgurként ez a kötelességem – mondta. Azt akarta, hogy az igazi neve szerepeljen a borítón. Hatalmas kockázatot vállal ezzel. Senki nem kezdhet bele úgy e könyv olvasásába, hogy nincs ezzel tisztában!

Miközben Kína a legkevésbé sem fékezi hszincsiangi embertelen programját, továbbra is átnevelőtáborokba deportálja az ujgurokat, sterilizálja az ujgur nőket, s miközben mindmáig sem az ENSZ, sem bármely nemzetközi küldöttség nem utazhatott a helyszínre a genocídium mértékének megállapítása céljából, megszólal Gulbahar, az első ujgur fogoly, akit Franciaország kiszabadított egy hszincsiangi táborból, és valamennyi ujgur üldözött nevében beszél ebben a könyvben. Köszönet neki és lányának, Gulhumarnak!

Rozenn Morgat

SOMOGYI KÖNYVTÁR
962081
1831
SZEGED

Első fejezet

Párizs, 2016. augusztus 28.

Azon az estén, az augusztus végi fullasztó hőségben remek volt a hangulat. A spotlámpák fénye alatt az élénk beszélgetések, kitörő nevetések az edények csörömpölésével egybevegyülve frenetikus szimfóniát alkottak, amely háttérbe szorította a hárfák melódiáját. A rózsa- és hortenziacsokrokkal díszített asztalsorok mentén tolongtak a vendégek a többszínű cérnametéltből készült saláták, a gőzölgő tazsinok és a húsraguval töltött tésztabatyuk, a szamószák előtt.

Az ujgur lakodalmaknak az a sajátosságuk, hogy a vendégek egyfolytában esznek és táncolnak. Semmit sem szabad kihagyni. Egész éjszaka zene kíséri a beszélgetéseket. Felállnak az asztaltól, hogy egy kicsit megmozgassák a csípőjüket, aztán visszaülnek, és bekapnak egy tálka polót,* vagy isznak egy csésze teát. A vendégek még soha nem dicsérték ennyire a főztömet. Mindannyian nagyon elegánsak voltak, a férfiak sötét öltönyt, a nők sanzsán

* Tipikus ujgur étel: olajban sült bárányhús, amelyhez rizst, répát és hagymát tesznek.

ruhát viseltek. Kínában a hanok azt mondják, hogy az ujgur nők a legszebbek a világon. Amikor nevettek ezen az estén, a félhomályban fogaik csak úgy csillogtak kiugró arccsontjukban, vágott szemük szépségét kiemelte a kontúrceruza. Volt azonban valaki, akinek a szépsége kiragyogott a többieké közül: Gulhumar, a menyasszony, a lányom. Fehér szatén-tüll ruhát viselt, amelynek derékrészén egy gyöngysor hangsúlyozta gyönyörű alakját. Tarkójára feltűzött dús, fekete hajkoronája látni engedte szép kerek vállait; a ruha elegáns felsőrésze rásimult a nyakkivágásra és a vállgödrökre. De sok gondunk volt ezzel a ruhával! Még most is magam előtt látom a próbafülke tükrében duzzogó arcát és csípőre tett kezét. Soha nem kedvelte a cicomát.

Gyerekkorában, amikor Hszincsiangban éltünk, fiú szeretett volna lenni. Erről ábrándozott, ez volt a fixa ideája, drámaként élte meg, hogy nem az. Mindent megpróbált úgy csinálni, mint a fiúk. Semmi nem tudta ettől eltéríteni.

A fogadás valódi siker volt. Még jóval utána is azt lehetett hallani a meghívottaktól, hogy milyen csodálatos volt Gulhumar esküvője. Hollandiában, Norvégiában, Svédországban... Mindenütt, ahol az emigráns ujgurok menedéket találtak, dicsérték a menyasszony szépségét. A sok kedves bók hallatán Kerimmel, a férjemmel majdnem megfeledkeztünk azokról, akik nem lehettek jelen a ceremónián: Hszincsiangban maradt családtagjainkról.

Hszincsiangban indul ez a történet, családomnak, a Haitivajiknak a története, és persze az

enyém. Gulbaharnak hívnak. Guljában születtem, Hszincsiangban, 1966. december 24-én.

Mielőtt Franciaország befogadott bennünket, ott éltünk, ebben a korábbi eldorádóban, amelyből mára szinte semmi sem maradt. Kína évtizedek óta könyörtelenül elnyomja ott a népünket. Üldöznek, bezárnak, átnevelnek minket, ujgurokat.

De kezdjük az elején! Hszincsiang sok ezer kilométerre fekszik Franciaországtól, Közép-Ázsia keleti határvidékén. Kerim és én ebben a Franciaországnál háromszor nagyobb, hegyekben és oázisokban bővelkedő paradicsomban nőttünk fel. Ez az ékszerdoboz Kína legnyugatibb részén található, nyolc ország – Mongólia, Oroszország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Afganisztán, India és Pakisztán – közvetlen szomszédságában. Hogy mi van ebben az ékszerdobozban? Déligyümölcsök, gyémánt, arany, no meg föld alatti természeti erőforrások: földgáz, urán, és főleg kőolaj. A „mi országunkról" beszélek, de ez nem igazán pontos meghatározás. A nyugat felől független köztársaságokkal határos területet Kína annektálta és tartományként kezelte a Kínai Császárság korában csakúgy, mint 1949-től kezdve a Kínai Népköztársaságban. A független Kelet-Turkesztánról álmodozó szeparatisták lázadásai nem változtattak ezen, a kommunisták lebetonozták a kavicsos országútjainkat, és felnyitották a föld gyomrát, hogy kibányásszák az ott szunnyadó kőolajat és földgázt.

Azóta mi, ujgurok vagyunk a kavics Kína cipőjében. Hszincsiang stratégiai korridor, rendkívül gazdag, Kína nem engedheti meg magának, hogy elveszítse. Túl sok pénzt fektetett már be az „új selyemutakba",* ebbe a politikai-gazdasági gigaprojektbe, amely Kínát Közép-Ázsián keresztül Európával kötné össze, és amelynek a mi régiónk az egyik kulcsfontosságú tengelye. A mi régiónk nélkül nem lenne működőképes Hszi Csin-ping politikája. Hszi Csin-pingnek szüksége van Hszincsiangra. Egy békés, a kereskedelem számára kedvező feltételeket biztosító Hszincsiangra, a függetlenségről álmodó kisebbségektől, a közösségek közti feszültségektől megtisztított Hszincsiangra... Egyszóval az elnök ujgurok nélküli Hszincsiangot akar.

A tanulók az ország minden iskolájában kívülről fújják, hogy a nemzeti kisebbségek (szám szerint ötvenhat, köztük az ujgur) a kínai kultúra minden földrészre kisugárzó vonzerejének alapkövei. Személyi igazolványunk szerint a Kínai Népköztársaság állampolgárai vagyunk, de a szívünkben mindig ujgurok maradunk. Az ujgur férfiak és nők mecsetekben imádkoznak, nem buddhista templomokban. A mélyen vallásos muszlim férfiak szakállat viselnek, feleségük kendőbe bur-

* Hszi Csin-ping 2013-ban hirdette meg az „új selyemutak" elnevezésű programot, amely autópályák, vasutak, kikötők építését irányozta elő Kína és a hagyományos ázsiai, európai és afrikai piacai között.

kolózik. Hszincsiangban az utcákon gyakran hallani a török nyelvek családjába tartozó ujgur nyelv hangjait, intonációját, amely teljesen más, mint a mandarin. Az alapvető ételünk nem a rizs, mint a hanoknál, hanem a *naan*, az a kerek, lapos kenyér, amivel Közép-Ázsiában találkozni. A közöttünk levő kulturális különbözőségek azonban soha nem voltak annyira zavaróak, mint a jelenlegi helyzetben, és a múltbeli felkelések emléke is igen nyugtalanító. Ezért menekültünk el Franciaországba 2006-ban. Nem sokkal azelőtt, hogy korábban nem tapasztalt mértékű elnyomás kezdődött Hszincsiangban.

Franciaországba érkeztünkkor nagyon kevesen hallottak még Hszincsiangról, még kevesebben az ottani etnikai és kulturális konfliktusról. Az emberek felvonták a szemöldöküket, amikor elmeséltük nekik a diszkriminációt, a bebörtönzéseket és azt, hogy lehetetlen normális jövőt tervezni nálunk. Általában közömbösen fogadták magyarázatainkat, jobb esetben udvarias kíváncsisággal. Olyasmi ez, mint Tibetben, ugye? – kérdezték gyakran. Igen, olyasmi. A nyugatiak szemében a minket sújtó elnyomásban volt valami egzotikus. Dávid és Góliát kínai változatban. Csakhogy ebben a változatban Dávid nem mindig győzte le Góliátot. Nemzedékek óta harcol ellene eredménytelenül. Őszintén szólva, nem tudom megmondani pontosan, mikor kezdődtek a problémák. Már ott voltak a sötétben megbújva, amikor felcseperedtem az északi kisvárosban. Talán mindig is léteztek?

Pedig minden egészen jól kezdődött számunkra Kerimmel. A nem is olyan távoli múltban alig érzékeltük a hszincsiangi politikai problémák szelét. Hallottunk róla valamit, de túlságosan el voltunk foglalva azzal, hogy nagy lelkesen megalapozzuk a saját életünket. Ez az 1990-es években történt. Hszincsiang vonzotta Kínából és máshonnan mindazokat, akik meg akarták csinálni a szerencséjüket. Fővárosában, Ürümcsiben csak úgy nyüzsögtek a frissen végzett mérnökök, keletről átvándorolt han családok, kazah munkások, akik e régióban akartak egy kis földhöz jutni, hogy megművelhessék. A városközpontban irodaházak és üzletközpontok bújtak ki a földből, és magasabbra nőttek a mecseteknél. A kőolajat kitermelő cégek tárt karokkal várták az ujgurokat csakúgy, mint a hanokat. A Nagy Bazárban tarka tömeg tolongott. A lefátyolozott nők békésen megférték a farmernadrágot és kapucnis pulóvert viselők mellett. Robogókon anyák és gyermekeik lovaglóülésben kapaszkodtak nagy szakállú apákba, akik a fejükön *doppát,* hagyományos, ujgur hímzéssel díszített kerek fejfedőt viseltek. A folyamatos dudakoncert zajában a vízlefolyó szélén kuporgó árusok elektronikai készülékeket, műanyag játékokat és bizsukat kínálgattak, pár lépéssel arrébb, egy boltban nagy műanyag dobozokban fából készült konyhai eszközöket, hennát vagy naant árultak.

Kerimmel a kőolajipari egyetemen ismerkedtem meg. Ürümcsinek különleges varázsa van, mert nagyon különböző származású, kultúrájú, sokféle hagyományt őrző emberekkel találkozha-

tunk a városban. A lakosság közel felét a hanok képezik. A másik fele egy sereg kisebbségben élő etnikumból tevődik össze: ujgurok,* kazahok, tádzsikok, mongolok... Kerim Altajból jött, ez a város a régió északnyugati csücskén simul azoknak a magas hegyeknek a lábához, amelyeken a Kínát Kazahsztántól, Oroszországtól és Mongóliától elválasztó határok húzódnak. A városban élő rezes arcú, zord hegylakó hírében álló emberek egy kazak dialektust beszélnek, nem hagyományos ujgurt. Kezdetben nem találtam kedvesnek a magas, vállas fiú kissé nyers modorát. Én egy Gulja nevű kisvárosból jöttem, amely szintén északon van, de egy világ választott el bennünket. Altajtól Guljáig ezer kilométert kellett megtenni nagyrészt sivatagon keresztül, busszal.

Eszembe jut a guljai szomszédasszonyunk. Icipici, tömzsi nő, akinek a férje szintén icipici és tömzsi volt. Fogalmam sem volt arról, hogy mi vezette őket Guljába, csak azt tudtam, hogy han. És ez a pici nő mégis hagyományos ujgur viseletben járt. Ő is birkahússal töltött szamószákat készített, bárányból nyílt tűzön rablóhúst sütött, amelynek illata belengte az utcát. Han vagy ujgur – akkoriban ennek nem volt jelentősége. Legalábbis nálunk. Kiváló kapcsolatunk volt evvel a

* Az ujgurok a többséget alkották a hanok megérkezésekor az 1950-es években, mai számukat 11,5 millióra becsülik. (Ez a szám nem a fővárosra, hanem egész Hszincsiangra vonatkozik. Ezzel az ujgurok a tartomány teljes népességének 45%-át teszik ki.)

szomszédasszonyunkkal, olyannyira, hogy Aïdkor* meghívtuk a férjével ünnepi étkezésünkre. Becsben tartotta a mi kultúránkat. A magáénak érezte.

Azután a másik nagy északi városba költöztünk, Karamajba, amelynek a neve ujgurul fekete olajat jelent. Ez egy betonváros, amelyet feszített ütemben építettek fel, hogy elszállásolhassák a sok száz munkáscsaládot, akik a szomszédos kőolajmezőkre jöttek dolgozni. Karamajról azt mondták, hogy az az eldorádó.

Miután elvégeztük az egyetemet, az ottani kőolajtermelő vállalat vett fel minket mérnöki státuszba, ami nagy szerencsének számított. Karamaj Hszincsiang új városainak egyikeként csábító hely volt, mert bőven kínált munkalehetőségeket. Odaérkeztünkkor, 1988-ban, csak üres, egyenes vonalú utak sorakoztak nagy számban, nem voltak még sem üzletek, sem éttermek, sem piac. Az amerikai városok mintájára sakktáblaszerűen kialakított városban minden háztömbnél újabb és újabb építkezések folytak a légkalapácsok, daruk és kotrórakodók fülsértő zajában. Hangzavarra ébredtünk, és abban aludtunk el. A város megállás nélkül berregett, nyikorgott, morajlott. Toronyházak nőttek ki a földből néhány hét alatt, hogy befogadják a Hszincsiang négy sarkából újonnan érkező munkáscsaládokat. Miközben

* Aïd: arab szó, jelentése: *ünnep*. Az iszlám két szent ünnepe: Aïd el-Fitr: a ramadán (a 30 napos böjt) végének az ünneplése; Aïd el-Kebir: az áldozat (a bárány) ünnepe.

egyre több és több új lakó érkezett Karamajba, munkások vájták még a földet, hogy kiássák egy mesterséges folyó medrét, és dús lombú fákat ültessenek a partjára. Mi e zajos hangyaboly szívében laktunk egy kis kétszobás lakásban, amelyet a vállalatunk bocsátott rendelkezésünkre az egyik hozzájuk tartozó épületben. Több mint húsz évig laktunk itt, és ez idő alatt nem álltak le az építkezések; úgy tűnt, Karamaj egyre csak terjeszkedik a mélyben fekete arannyal teli föld felett.

Kemény élet volt Karamajban. Télen meg kellett fagyni. Januárban a hőmérséklet veszélyesen közel járt a mínusz harminc fokhoz. Metsző hideg szél süvített az utcákon. Kora tavasztól viszont fulladoztunk a melegtől. A májusi estéken a napsütéstől felhevült járdalapok csak úgy ontották magukból a forróságot. Míg a családok hűs lakásukba hazamentek vacsorázni, mi Kerim kerékpárján jártuk a várost a hőségben. Ő elöl, én pedig mögötte, a csomagtartón ülve átöleltem a derekát. Mindent ki kellett találnunk. E tekintetben az új város hasonlított a közös életünkhöz. Lábunk alatt ugyanúgy futószőnyegként tekeredett ki felhőtlen jövőnk, mint Karamaj egyik poros sugárútja. Szűk körben, a lakásunkon házasodtunk össze, csupán néhány barátunk volt jelen, és az imám, aki az esküvőt celebrálta. Hamarosan megszülettek a lányaink, és tényleg úgy tűnt, hogy fényes jövő áll előttünk.

A jövedelmünk épp csak a havi megélhetésünkre volt elegendő, de nem is volt szükségünk többre. Olyan időszak volt ez, amelyben egyszerű

dolgoknak örültek az emberek. Azok a barátaink, akik szintén Ürümcsiből érkeztek, és azok, akiket a vállalatnál ismertünk meg, hasonlóképpen szerényen éltek. Mindnyájan nagyon sokat dolgoztunk. A vállalatnál teltek-múltak a hetek, és nem nagyon különböztek egymástól. Hogy megtörjük az egyhangúságot, kitaláltunk egy új hagyományt: minden új év elején sorsot húztunk. Mindnyájunk nevét felírtuk egy-egy cetlire, a papírokat egy tálkába tettük, majd a tizenkét hónapra kihúztunk egy-egy nevet, így mindenkinek jutott egy hónap, amelyre abban az évben az egész csoport számára neki kellett közös programot szerveznie. Egy éttermi vacsorát, egy szaunázást, egy házibulit... Ezek remek közös kikapcsolódást jelentettek. Karamaj fejlődött, egyre több volt a szórakozási lehetőség. Remekül éreztük magunkat együtt sütögetve rablóhúst, vagy csak mi, nők a hammam gőzében kacarászva. Ha az adott évben valamelyikünknek nem volt pénze, összeadtuk a részét. Mindannyian elhagytuk a szülőhelyünket, hogy ebbe a sivatag kellős közepén álló új városba jöjjünk dolgozni. Családjainktól távolra kerülve, közösen új családot alkottunk itt magunknak. Ali, Nilopar, Muhammad, Dilnur, Ajnur... Vajon mi lehet velük? A társaságunkból rajtunk kívül senki sem hagyta el Karamajt. Az utolsó hírek szerint némelyek még a vállalatnál dolgoznak, mások tanárként általános iskolában vagy az egyetemen. Mostanában nagyon meglazult a kapcsolat közöttünk, barátaink nyilván tartanak tőle, hogy figyelik a levelezésünket. Nagyon hiányoznak nekem.

Minden Hszincsiangban maradt ujgurt szemmel tart a Nagy Testvér. Nem szeretném bajba sodorni őket a kérdéseimmel.

Azt hiszem, Kerim mindig is tudta, hogy el kell majd hagynunk Hszincsiangot. Ez a gondolat már jóval azelőtt befészkelte magát a fejébe, hogy felvettek minket a vállalathoz. Még Ürümcsiben történt, amikor friss diplomásként mind a ketten munkát kerestünk. 1988-at írtunk. Lapozgattuk az újságokban a hirdetéseket. Sok tartalmazott egy apró betűs kitételt: „Ujgurt nem veszünk fel." Kerim ezt soha nem felejtette el. A diszkrimináció szele Karamajig elkísért bennünket. Egyre erősebben fújt, de akkoriban inkább nem vettünk róla tudomást. Kivéve Kerimet. Ő ezt nem nyelte le. Én nem voltam hajlandó ilyen furcsa részletekre időt vesztegetni, Kerim viszont szinte megszállottja lett ennek a témának.

A vállalatnál először a *hungpao** esetében tűnt fel a megkülönböztetés. Így hívják Kínában a pénzzel bélelt, piros színű borítékot, amelyet a kínai újév alkalmából ajándékoznak a családtagoknak. Újévre hagyományosan a munkáltatók is ilyen pénzes borítékot adnak át az alkalmazottaiknak. A vállalatunknál ezt soha nem mulasztotta el a főnök. De abban az évben a han dolgozók több pénzt kaptak, mint az ujgurok. Az eset nem vert nagy hullámokat az ujgur családok körében.

* Kínában az esküvők, születésnapok és az újév alkalmából pénzes borítékot, *hungpaót* adnak a családban a hozzátartozóknak, a munkahelyeken az alkalmazottnak.

Végül is lehet, hogy mindez csak szóbeszéd volt. Nem sokkal később azonban az összes ujgur dolgozót áthelyezték a városközpontból a perifériára. Néhányan közülünk fölemelték a hangjukat. Én nem mertem. Becsomagoltam a holmijaimat egy kartondobozba, és egy han költözött be az irodámba a vállalat székházában. Néhány hónappal később Kerim beadott egy belső pályázatot egy vezetői posztra. Minden szükséges képesítése megvolt, és az előírtnak megfelelő ideje dolgozott a vállalatnál. Semmi sem indokolta, hogy ne őt nevezzék ki. De mégis másvalaki kapta meg az állást. És kit neveztek ki? Egy han alkalmazottat, akinek még mérnöki diplomája sem volt! Az ilyen véletlenek szaporodtak, a lányaink növekedtek. Kerim egyre feszültebb lett.

Hiába burkolóztam a kényelmes tagadásba, láttam, miként foszlanak szét a jövőre vonatkozó terveink. Kerimet felemésztették a kőolajtermelő vállalatnál megélt csalódások. 2002-ben elhagyta Hszincsiangot, és külföldön keresett munkát. Először Kazahsztánban, ahonnan egy év múltán, némileg szkeptikusan, visszajött. Aztán Norvégiában próbálkozott. Majd Franciaországban, ahol menedékjogot kért, és le is telepedett. Úgy terveztük, hogy a lányokkal követjük, amint megkapja a menedékjogot, majd állása is lesz. Az összes barátunk azt mondta, hogy őrültség mindent nulláról kezdeni. Annál is inkább, mert látszólag jól alakult itt az életünk. Ahogy múltak az évek, mindkettőnk fizetése emelkedett. A városközpontban, egy tágas lakásban laktunk, ame-

lyet a vállalattól kaptunk Gulhumar születésekor. A lányaink ígéretes tanulmányokat folytattak ujgur iskolákban. Ráadásul soha nem utaztam még a régió határán túlra. Szorongtam a gondolattól, hogy egy végtelenül messzi, idegen világba kerüljek.

Mennyi megaláztatást, igazságtalanságot és egyenlőtlenséget kell átélni ahhoz, hogy az ember az asztalra csapjon, és felkiáltson: Ebből most már elég!? Kínában van egy mondás, amely szerint bármi bármikor megtörténhet.

Hszincsiangban az igazoltatások, a rendőrségi ellenőrzések, a kihallgatások, a megfélemlítések és a fenyegetések annyira gyakoriak, hogy az embernek szinte már fel sem tűnnek. Így él „felfüggesztve", mondhatnánk, egyfajta „félszabadság" állapotában, amit bármikor elvehetnek tőle. Az, hogy behívják teázni a kerületi rendőrparancsnokságra, a mindennapok részévé vált. Az ember elmondja a rendőröknek a napi programját, megadja a barátai és az ismerősei nevét, beszél a munkájáról. Ezt az árat kell fizetnie viszonylagos nyugalmáért.

Az ujguroknál mindenkinek van egy testvére, unokatestvére vagy unokaöccse, akire már rászállt a rendőrség, ha éppen nem tűnt el néhány hónapra. Igen, bármi megtörténhet. Bárkivel. Minden állampolgár potenciális „másként gondolkodó". És minden ujgur családban ott szunnyad az évszázados kulturális engedetlenség, ami már születésünktől fogva másként gondolkodóvá tesz bennünket.

Ez a konfliktus már jóval a kommunisták hatalomra kerülése előtt kezdődött. Miért is kellene akkor lázadozni néhány újabb diszkrimináció miatt?

Egy franciának nehezére esik ezt megérteni. A lányom, Gulhumar a következő példával szokta elmagyarázni: Franciaország városok, falvak, tanyák sokaságából áll, ezekben rengeteg a lakóház, üzlet és kávéház, amelyek emberekkel vannak tele. Az emberek mindenütt ott vannak. Hszincsiangban négyszáz kilométer kopár terület választja el egymástól a két északi nagyvárost, Ürümcsit és Karamajt. E két metropoliszon kívül, amelyek oázisok és kőolajmezők környékére épültek, csak magány és csend van mindenütt, amerre a szem ellát. A sivár szárazság elfojtja az emberi életet. Egyedül a hegycsúcsok sziluettje töri meg a sivatagi horizontot. A titkosszolgálatok számára mi sem volt egyszerűbb, mint megszervezni egy másként gondolkodó eltűnését, aztán eltemetni a holttestét a sivatag közepén. Ennek tudatában állandó rettegésben él sok ujgur Kínában, hiszen bármely pillanatban eltüntethetik őket a Takla-Makán sivatagban.

Ezért is tartottam magam mindig távol a politikától. Gyermekkoromban Guljában soha nem hallottam panaszkodni a szüleimet, soha nem kritizálták a kormányt. A közelben levő lepárlóüzemben dolgoztak kétkezi munkásként, mindent megtettek, hogy sovány fizetésük ellenére nyolc gyermekük ne szenvedjen semmiben hiányt. Azt

hiszem, a megélhetésünk sokkal inkább aggasztotta őket, mint az ujgurokat már akkor is sújtó hátrányos megkülönböztetés. Szerény körülmények között élő család voltunk, távol laktunk a nagyvárosoktól, ahol a különböző etnikumok keverednek.

Visszahúzódó, szorgalmas lány voltam felnőtt életem kezdetén. Az ürümcsi egyetemen nem akartam hozzászólni a beszélgetéseket felélénkítő politikai kérdésekhez. Nem voltam igazán tisztában a témával, és a militáns indulatok megijesztettek. Márpedig a főváros levegőjét ezek erősen áthatották. Egy új világ tárult fel előttem, amikor Kerimmel találkoztam. A politikát ő hozta be az életembe. Órákat tudott róla beszélni. Izzott a tekintete, amikor egy beszélgetés vitává alakult. Az ország minden tájáról itt összegyűlt diákok heves vitáiból sok-sok új gondolat forrt ki. A kulturális forradalom Kínára nehezedő ólomköpenye már mindenhol repedezett. Négy évnek kellett még eltelnie ahhoz, hogy Pekingben a Tienanmen téren diákok százezrei demokratikus reformokat kezdjenek követelni a kormánytól, de a mi diákmozgalmunk már az övékhez hasonlított.

Szerelemből és talán egy kicsit kíváncsiságból is 1985 decemberében elmentem Kerimmel az ürümcsi tüntetésekre.* Nagyobb szociális egyen-

* 1985 végén diákegyesületek által vezetett békés tüntetésekre került sor Hszincsiang több városában, így a fővárosban, Ürümcsiben is. A diákok tiltakoztak a lop-nóri nukleáris kísérletek, a demográfiai kolonizáció és az etnikai diszkrimináció ellen, továbbá nagyobb politikai autonómiát követeltek a régió számára.

lőséget akartunk a kisebbségi etnikumok számára, a „családonként csak egy gyermek" elvének megszüntetését, és hogy a kommunista párt több autonómiát engedélyezzen a régió irányításához. A mi mozgalmunkat csírájában elfojtották, akárcsak a többit – szerencsére vérfürdő nélkül. Vezetőinket hallgatásra kényszerítette a rendőrség, mi pedig visszatértünk az egyetem padsoraiba, bár nem tudtuk elérni a céljainkat. A Kerimben lángra lobbant tűz viszont nem aludt ki.

2000-ben egy este hazatérve egyszerűen azt mondta: Felmondtam. Én kiborultam. Ő csak annyit tett hozzá: Elég volt. A lelkem mélyén tudtam, hogy igaza van.

Miközben Gulhumar az utolsó esküvői vendégeitől köszönt el, nekem újból az járt a fejemben, hogy Kerimnek mennyire igaza volt. És ez egyre inkább beigazolódott. Franciaországban visszakaptuk a szabadságunkat, míg Hszincsiangban újabb erőszakhullám zúdult az ujgurokra.

Abban a meleg augusztusi hónapban, amikor mi Párizsban Gulhumar esküvőjét ünnepeltük, Hszincsiangban új vezetőt neveztek ki a régió élére: Csen Csüan-kuo 2011-től 2016-ig Tibetet irányította. Arról volt hírhedt, hogy drasztikus megfigyelési módszereket vezetett be. Megjelenésével drámai mértéket öltött az ujgurok elnyomása. Ezreket és ezreket küldött a sivatag közepén lóhalálában felépített „iskolákba", amelyek valójában átnevelőtáborok voltak, ahol a foglyok agymosása folyt. Sőt rosszabb is. Csak néhányan tértek onnan vissza – megtörve.

De abban a pillanatban, amikor lágy, narancssárga fényben fürdött a táncparkett, az utolsóként távozó barátnők újra vállukra borították könnyű kendőiket, és az autók motorjai halkan duruzsoltak a szomszédos udvaron, még nem hallhattam azokról a borzalmakról, amelyeknek Hszincsiang hamarosan a színterévé válik. Ki gondolta volna, hogy pár hónappal később belekerülök e történet örvényébe? Ott, akkor nem volt más, csak Gulhumar, a gyönyörű fehér ruhája és a szívemet melengető boldogság.

Második fejezet

Párizs, 2016. november 19.

A férfi a kőolajtermelő vállalat alkalmazottjaként mutatkozott be a telefonban. – A könyvelésről – tette hozzá. Először nem értettem, mit akar. A fizetés nélküli szabadságomról beszélt, amit 2006-ban vettem ki, amikor eljöttünk Hszincsiangból Franciaországba. Nem hallottam jól, sercegett a hangja. – Haitivaji asszony! Vissza kell jönnie Karamajba, aláírni az előrehozott nyugdíjhoz szükséges papírokat – magyarázta. – Ebben az esetben felhatalmazást szeretnék adni – ellenkeztem –, Karamajban egy barátnőm intézi az adminisztrációs ügyeimet. Miért kellene visszamennem néhány papír aláírása miatt? Miért kellene ekkora utat megtennem egy ilyen csekélységért? És miért most? – A férfi ragaszkodott ahhoz, hogy hazautazzam, de nem tudta megválaszolni a kérdéseimet. Azt mondta, megkérdezi, hogy elfogadható-e a felhatalmazás, és két nap múlva visszahív.

Évek óta semmilyen hírt nem kaptam a vállalattól. Kellemetlennek találtam a férfi sürgető hangnemét, amely tíz évet visszaröpített az idő-

ben. Látom magam előtt az okkersárga épületet, és elképzelem a telefonálót: forgófoteljébe süppedve ül egy apró termetű férfi, szögletes szemüvege mögött nem sok látszik az arcából. A telefonban hallottam a tarkójára hűvös levegőt fújó légkondicionáló zúgását és egy számítógép klaviatúrájának kattogását. Nyilván egy szobában dolgozik a titkárával, az veri elszántan a billentyűket. Kicsi az iroda kettőjüknek, nem lehet jól szellőztetni, a falakat elsárgult, a sarkoknál levált tapéta borítja.

Szerettem ezt a vállalatot. A szakmámat – ha az elején idegenkedtem is tőle – egyenesen imádtam. Korábban orvos vagy ápolónő akartam lenni. A gimnázium végén beadtam a jelentkezésemet Hszincsiang összes orvosi egyetemére, de az osztályzataim nem voltak elég jók. Az ürümcsi egyetemre vettek fel olajmérnöki szakra. Kénytelen-kelletlen hozzászoktam a matematikához és a mechanikához. Ahogy az orvostanhallgatók boncolnak, úgy mi a gépek hasát nyitottuk fel, hogy tanulmányozzuk a tartalmukat. Nem voltam a legjobb diák, de azért elboldogultam. Leginkább az olajfinomítók tervezését szerettem. Az építészekhez hasonlóan nagy papírlapokra rajzoltam ceruzával a létesítményt a maga teljes komplexitásában, csövekkel, darukkal, szivatytyúkkal. A tanárunk minden hónapban kitűzte a tantermünk falaira az évfolyam legjobb terveit. Az enyéim mindig köztük voltak. Erre nagyon büszke voltam.

Aztán Kerimet és engem Karamajba küldtek. Korrekt fizetést ajánlottak, ami abban az időben

megfelelően ellensúlyozta a kőolajipari vállalatnál dolgozók embert próbáló munkakörülményeit. A sivatag és a daruk pokoli zaja nem igazán vonzott, de az volt a szabály, hogy az újonnan felvetteknek az első évet kötelező a helyi üzemben tölteniük. Soha nem fogom elfelejteni a hangárokban sűrű sorokban egymás mellett fekvő, tátott szájjal ásítozó csöveket. Nem felejtem a levegőben lógó gépek szüntelen táncát, ahogy acél állkapcsukkal kitépik a kemencéből az izzó csöveket, nem felejtem a hegesztés sistergését, az égett szagot, sem a varratokat, amelyeket a munkások kékes szikrák villódzása közepette hegesztenek a csövek végére.

Tartottam tőle, hogy a következő évben a város külterületén található olajkitermelő telepek egyikére küldenek, de nagy megkönnyebbülésemre a vállalat karamaji központjában kaptam állást. A termelés biztonságát ellenőrző egységet bízták rám. Megint egy olyan szakmával kellett megismerkednem, amit nem tanultam az egyetemen, de végül megszerettem. Múltak az évek, rendben mentek a dolgaim a vállalatnál, hálát éreztem irántuk. Az ujgurokat sújtó diszkrimináció ellenére Kerimmel mindketten tisztességes fizetést kaptunk, ami elég volt arra, hogy felneveljük a lányainkat és ne szenvedjük hiányt semmiben.

Aztán 2002-ben Kerim elutazott. Nélküle idegőrlő, végtelenül hosszú artistaszámmá vált az életem. Minden hét kezdetén úgy éreztem, mintha gondolkodás nélkül, leszegett fejjel egy sötét alagútba rohannék be. Egyensúlyoztam a munka, a lányok, az étkezések, a háztartási tennivalók

és a világ másik végén levő Kerim között, akiért agyonaggódtam magam. Ő Párizs utcáin barangolt, arra várva, hogy véglegesítsék a menekültstátuszát. Éjjeli menedékhelyen aludt, vagy ahol éppen lehetett, amikor a befogadóközpontokban telt ház volt, ami gyakran megesett azon a télen. Azzal nyugtatgatott bennünket, hogy előbb-utóbb meg fogja kapni a papírokat, hiszen hivatalosan regisztrálták a menedékjog-kérelmét. Győzködött minket, hogy nemsokára emlékké válnak a Roissy* várócsarnokában vagy a metrókocsikban töltött hosszú, hideg éjszakák, hiszen a kezdeti megpróbáltatások, a kissé ijesztő viszontagságok mindig részét képezik egy ilyen nagy kalandnak.

Mindig lenyűgözött szívós kitartása, bátorsága, és ezek újból elnyerték jutalmukat: Kerim az Uber nevű cégnél önálló gépkocsivezetőként kezdett dolgozni. Ő, aki Hszincsiangban mérnök volt, aki okmányok nélküli migránsként érkezett Párizsba, akinek semmilyen kapcsolata, helyismerete nem volt, most ismeretlen utasokat fuvaroz az éjszakában. Kocsijával a fényárban úszó Champs-Élysées sugárúton halad, amelyet ámulva fedezett fel mindjárt érkezése után. Már a Concorde tér kockakövein zötykölődik, majd óvatosan behajt a Les Halles melletti nedves utácskákba. Biztos vagyok benne, hogy a bepárá-

* A francia fővárost kiszolgáló Charles de Gaulle repülőtér a Párizstól 23 kilométerre fekvő Roissy-en-France község területén található, ezért gyakran csupán Roissynak nevezik. *(A ford.)*

sodott szélvédője mögött kezdeti küszködésére gondol.

Múltak a hónapok. Eljött Franciaországba érkezésének évfordulója. Annak ellenére, hogy akkor még bizonytalan volt menedékjogi kérelmének kimenetele, a lelkesedése diadalmaskodott. A telefonban keveset beszélt nehéz életkörülményeiről. Inkább arról mesélt nekünk, mit látott már ebben a távoli csodálatos országban, amely bennünket is be fog fogadni. Leírta az Eiffel-tornyot (amely szerintem egy nagy rakás ócskavas, engem egy kicsit a hszincsiangi kőolajfinomítók fölött hajlongó kétágú darukra emlékeztet), a Luxembourg-kert árnyas sétányainak nyugalmát, a Szajna-parti modern lakások panorámaablakait, amelyeken visszatükröződnek a tavaszi nap sugarai. Idővel megtalálta a helyét. Néhány ujgur család gyakran meghívta, igazán kedvesek voltak hozzá. Tanult franciául.

Karamajban a lányok úgy követték apjuk kalandjait, mintha ő is azoknak az amerikai sorozatoknak az egyik hőse lenne, amelyeket engedélyemmel nézhettek az iskola után. Nem is fogták fel, milyen kemény megpróbáltatásokon kellett keresztülmennie. Engem viszont félelemmel töltött el az a nap, amikor majd elindulunk hozzá. Amikor végül 2006-ban elhagytuk Hszincsiangot, nem volt szívem felmondani a vállalatnál. Túl fájdalmas lett volna végleg becsukni az ajtót. Kerimmel ellentétben engem nem bántott meg a vállalat. Még nem. Meghosszabbítható fizetés nélküli szabadságot kértem, s így fenntartottam

mérnöki, vezetői állásomat a cégnél. Végül is lehet, hogy egyszer visszajövünk. Május 27-én Gulhumarral és Gulnigarral leszálltunk a Roissy Charles de Gaulle repülőtéren.

A lányok megkapták a menekültstátuszt, mint az apjuk. Kerim azzal, hogy megkapta a politikai menedékjogot, elvágta a visszavezető utat. *De facto* elveszítette a kínai állampolgárságát. Én képtelen voltam lemondani a személyazonossági igazolványról. Hogy mondhatnék végleges búcsút a gyökereimnek, azoknak, akiket otthagytunk: a szüleinknek, testvéreinknek, az ő gyerekeiknek? Hogy szegény, nagyon idős anyám a hegyek tövében levő házában magára hagyva készüljön a halálra? Ha elveszítem a kínai állampolgárságot, őt is elveszítem. Erre nem bírtam rászánni magamat. Így hát egy tízévenként megújítható tartózkodási engedélyt kértem a francia hatóságoktól.

Kérdések tolulnak fel bennem, miközben a csöndes nappaliban szemlélődöm. Miért akarja ez az ember, hogy Karamajba utazzak? Ez csak ürügy, hogy kihallgathassanak a rendőrségen? Tudomásom szerint Franciaországban egyetlen ujgurral sem történt ilyesmi. A boulogne-i lakásban a kora délután nyugalmát semmi nem zavarja. Rajtam kívül csak Kerim van otthon. A fehér kanapén kényelmesen elterpeszkedve az okostelefonján a híreket nézegeti. Nemsokára indul dolgozni. Szombaton késő éjszakáig folyamatosan kapja majd a hívásokat. A téli nap sugara a konyha kövezetére téved. A csendet a mosógép távolabbról hallatszó morajlása szakítja meg. Amikor beköltöztünk ide,

teljesen üres volt a lakás, mindössze egy lábos árválkodott az indukciós tűzhelyen, amely a nappali közepén állt. Ma már jókat nevetünk ezen. Néha még ugratjuk is Kerimet, hogy milyen jól elvolt a lábosával. Lehet, hogy mégsem kellene több hétre elutaznom, és Kerimet a lányokkal magukra hagyni?

A vállalat alkalmazottja két nappal később újra telefonált: – Ebben az esetben nem lehet meghatalmazást adni. Haitivaji asszony, személyesen kell Karamajba jönnie. – Nem volt erőm visszautasítani, végül is csak néhány iratról van szó. – Rendben van, odautazom a lehető leghamarabb – válaszoltam.

Amikor letettem a telefont, megborzongtam. Félek ettől a hszincsiangi úttól. Kerim hiába próbál két napja nyugtatgatni, rossz az előérzetem. Karamajban november vége felé már kegyetlen tél van. A sugárutakra betörő jeges szélrohamokban mintha a lakóházak és az üzletek is szorosabban simulnának egymáshoz. Olykor egy-egy szorosan a fal mellett előrehaladni igyekvő, jó melegen beburkolózott alak dacol az elemekkel, de általában egy lélek sincs odakint. De nem csak a hideg miatt aggódtam. Aki a Google-ba begépeli a Hszincsiang nevet, azonnal láthatja, hogy egészen radikális biztonsági intézkedéseket hoztak az országban. Minden ártatlan ember tudatában van annak, hogy ha kiteszi a lábát az utcára, bármikor bármiért letartóztathatják. Ez nem teljesen új jelenség, de a 2009-es ürümcsi zavargások után erősen fokozódott.

2009. július 5., 6., 7. és 8. fekete napokként íródtak be Hszincsiang történetébe: ekkor borult fel az a törékeny egyensúly, amelynek köszönhetően az ujgurok még hihettek abban, hogy boldog jövő vár rájuk az országban. E napokon példátlan erőszak csapott le Ürümcsiben a Hszincsiangi Egyetem környékére. Csuklyát viselő ujgurok tucatjai botokkal és késekkel a kezükben feldúlták a városrészt, összekaszabolva, eltaposva, leütve mindenkit, aki csak az útjukba akadt, ujgurokat, hanokat egyaránt. Fontos hangsúlyozni: ujgurok is áldozatul estek a szélsőségesek ámokfutásának.* Később a kommunista párt az egész etnikumot összemosta a borzalmas öldöklással. A koncentrációs politikát (az átnevelőtáborok létesítését) az ujgur családok otthonaiban szunnyadó radikális iszlámmal és szeparatizmussal indokolták.

A rettenetes képek, amelyeket akkor nem láttunk, elmondhatatlanul borzalmas merényletekről tanúskodnak. Kitört ablakú buszroncsok között üvöltve rohannak vérző arcú asszonyok gyermekükkel a karjukban – halottak vagy ájultak, ki tudja? Mások egy-egy üzlet betört kiraka-

* Két ujgur munkás Kuangtung tartományban bekövetkezett halála miatt 2009. július 5-én tüntetés kezdődött Ürümcsiben, amely a rendőri erők és a tüntetők közötti erőszakos összecsapásokká fajult. Ezt követte a botokkal és késekkel felfegyverzett civilek által végrehajtott támadás, amelynek mérlege 197 halott és 1684 sebesült volt, de nem tudták megállapítani, hogy hány áldozat tartozott a han, és hány az ujgur közösséghez. A kínai kormány az emigráns ujgurokat képviselő Ujgur Világkongresszust és annak elnökét, Rebija Kadirt vádolta a támadás előkészítésével.

ta előtt vagy mozdulatlanul fekvő testek mellett térdelnek, vállukat rázza zokogás.

Másnap a hanok vágtak vissza. Összesen százkilencvenen vesztették életüket. Azóta a régiónk – ahol addig titokban szedett áldozatokat az erőszak – káoszba süllyedt.

Abban az évben egyedül utaztam Altajba nyaralni. Ürümcsitől nyolcszáz kilométerre békés napokat töltöttem férjem családjánál. Kerimre és a lányokra gondoltam, akik menekültstátuszuk miatt nem jöhettek velem Párizsból Hszincsiangba. Kint fekete felhők fedték a hegytetőket.

A támadásokról érkező hírek csepegtetve értek el hozzánk. Egyes szomszédok azt mondták, hogy nagyon sok embert tartóztattak le.* Másoktól azt hallottuk, a zavargások óta Ürümcsit elsötétítik, hogy a rendőrök megtisztíthassák a várost. Azokat is bebörtönözték vagy kivégezték, akik szerencsétlenségükre véletlenül az események színhelyén voltak. Ugyanakkor lekapcsolták az internetet. A televízióban egy szó sem hangzott el a történtekről. A gasztronómiai műsorokat és a hszincsiangi kőolajmezőket dicsőítő riportokat ismétlik újra és újra. Az otthonokba beköltözött a félelem. Az ürümcsi zavargások után sok ujgur menekült Európába és az Egyesült Államokba.

2012-ben megértettem, hogy az ország sokáig magán fogja viselni a zavargások stigmáját. Ezt a nyári szünidőben újból megtapasztaltam. Szokás

* A hatóságok közlése szerint 2009. július 6-áról 7-ére virradó éjszaka 1434 személyt tartóztattak le.

szerint hazautaztunk Hszincsiangba, hogy találkozzunk a családdal, a barátokkal. Ezúttal már a repülőtéren éreztük, hogy nyomasztó a légkör. Elmentünk Guljába az anyámhoz, majd Altajba Kerim családjához, aztán Karamajba, az ott maradt barátainkhoz. A távolságok hatalmasak, a sivatagban hosszú kilométereken át általában egy árva lélek sincs rajtunk kívül az úton.

Abban az évben nem tudtunk a tájban gyönyörködni. Ötven kilométerenként sorompó állta az utunkat. Öt-hat rendőrből álló osztagok szólítottak fel minket, hogy szálljunk ki a kocsiból, mutassuk be az irataink at, miközben alaposan átvizsgálták a csomagtartót, az ajtókat, a kesztyűtartót... Ellenőrző pontok mindig is léteztek Hszincsiangban, de nem ilyen nagy számban.

Karamaj ostromállapotban levő városhoz hasonlított. A forgalmas sugárutakon a rendőrök csapatostul sétáltak a nagyszámú járókelő között. Az egyenruhások mellett aránylag könnyű volt felismerni a civil ruhába öltözötteket is, akik a kereszteződéseknél kisebb csoportot alkottak. Hszincsiangban egyébként soha nem lehet tudni, ki rendőr, és ki nem. Beleolvadnak a tömegbe. Abban az évben láttam, hogy az utcán megállítanak kendőt viselő nőket és szakállas férfiakat, és felszólítják őket, hogy adják át a papírjaikat és a telefonjukat. Azelőtt, ha a rendőrség gyanúsított valakit, meghívták egy teára a kapitányságra. Hányszor ment el Kerim hazulról, miután sms-t kapott a rendőrségtől! Reszkettem a félelemtől,

hogy soha többé nem látom viszont. De ezúttal már erre sem veszik maguknak a fáradságot, a nyílt utcán igazoltatják az embereket.

Nem és nem, nem akarok visszamenni Kínába! De Kerimnek mégiscsak igaza van. Nincs ok aggodalomra, néhány hét az egész. – Biztos kikérdeznek majd a kapitányságon, de nem kell pánikba esned, nincs ebben semmi különös – mondta, és én meg is nyugodtam. Én már Franciaországban élek, és ezt tudják a karamaji rendőrök. Nem tarthatnak ott. Elhallgattatom a fejemben suttogó hangokat. Nem foglalkozom a rossz előérzetemmel (amely fokozódik). A lehető leggyorsabban túl akarok lenni az egészen. A nappaliban felkapom a dohányzóasztalról az iPademet, és megnézem a Hszincsiangba induló repülőjáratokat. 2016. november 21-én megveszem a jegyemet Karamajba. November 25-én indulok, december 11-én jövök vissza. Az indulás napján, amíg Kerim kivette a csomagjaimat a kocsiból, megöleltem a lányaimat. A családunkban nem szokás az érzések látványos kimutatása. Ritkán sírunk, kivéve az esküvőket.

Mindössze két hetet leszek távol, mégis elérzékenyültünk. Hogy enyhítsem a feszültséget – és mert komolyan is ezt gondoltam –, azt mondtam:

– Remélem, nem esik semmi bajom!

Kerim bosszúsan tiltakozott:

– Ugyan már, miket beszélsz?

Gulnigar rám mosolygott. Gulhumar ideges lett, azt mondta, reméli, hogy ez nem hoz ránk szerencsétlenséget. Hát, hozott...

Harmadik fejezet

Karamaj, 2017. január 29.

A cella ajtaja bezárult mögöttem. Hány óra lehet? Biztos, hogy későre jár. Kint, láttam, már éjszaka van. A neon vakító fényében mindenhol elszunnyadt testek. A szűkös cellában két alvajáró őr félig csukott szemmel áll az alvó nők csoportjával szemben, akik egy ütemben, szabályosan szuszognak. Rabruhát viselnek, de ebben a pillanatban nem rájuk figyelek, mert a lánccal viaskodom, amit az őrök a bokámra erősítettek, és egy mondatuk dobol a fejemben: – Nincs vége, Gulbahar Haitivaji, csak most kezdődik minden. – Teljesen kikészítettek, nem bírtam tovább. Hiába üvöltöttem, tiltakoztam, hogy ez hazugság, semmi nem segített: aláírtam azt a rohadt papírt, amelyen elismertem, hogy „rendzavarásokban" vettem részt. Ezek után nekem végem van.

Kibírhatatlan a hideg és a bűz. Amikor a rendőrök idevezettek, észrevettem a barakkok előtti kapu fölött a feliratot: Karamaji fogház. Vizsgálati fogságban vagyok, tehát a börtön előszobájában. Nem tudom, hogy miért, és hogy mennyi ideig. Senki nem akar erre válaszolni. Senki nem

mond semmit. Pedig amikor egy hónappal ezelőtt elvették az útlevelemet, Kerim megnyugtatott a telefonban: – Semmit nem tehetnek veled, a családod Franciaországban van, nincs joguk indok nélkül ott tartani. Ne idegeskedj!

De menjünk vissza oda, ahol a kálváriám elkezdődött! Pár nappal az érkezésem után, pontosan november 30-án bementem a vállalathoz, hogy aláírjam az előrehozott nyugdíjamhoz szükséges iratokat. Az iroda, ahova mennem kellett, lepattogzott vakolatú, szűk kis szoba volt. Ketten ültek benne: a kellemetlen hangú han könyvelő és a számítógép fölé görnyedő titkár. A bejáratnál Ajnur idegesen tekergette a sálja rojtjait.

Ajnur a barátnőm, nála lakom, amikor Karamajba jövök. Egyedül lakik a városközpontban. A férje meghalt. A fia, Hakim az egyik déli városban jár egyetemre, a lánya, Munir Franciaországban él. A kocsiban, a vállalat felé vezető úton nem bírta magában tartani a véleményét: – Ez a hosszú utazás néhány papír miatt mégiscsak furcsa egy kicsit, nem? – Elérzékenyülten, szórakozottan hallgattam, örültem, hogy újra látom. Az autó ablaka mellett elsuhanó táj pontosan olyan volt, mint az emlékeimben. – De persze annyi értelmetlen dolog történik ebben az országban! – mondta Ajnur, majd egy kellemesebb témával folytatta a beszélgetést.

A szűk irodában nagyon alaposan végigolvastam az elém tett iratokat, nincs-e bennük valahol csapda. Két lap maradt még, amelyet szignálnom kellett, amikor három magas férfi lépett be a szo-

bába. Ujgurok voltak, civil ruhát viseltek. Ajnur remegve nézett rájuk, arcának aranybarna színe hirtelen olajzöldre változott. Rendőrök voltak. De mivel Kerim előre megmondta, nem nyugtalankodtam. Fel voltam rá készülve, hogy jönni fognak, Kerim bátorító szavai nem mentek ki a fejemből: – Ne felejtsd el, hogy Franciaországból érkezel. Ahogy leszállsz a repülőről, tudni fogják, hogy két hét múlva visszautazol. Természetes, hogy kérdéseket fognak feltenni, emiatt nem kell izgulnod. – Ezek az emberek nem indokolták meg semmivel a letartóztatásomat. – Kérdéseket fognak feltenni magának – mondta az egyikük –, nagyon sürgős, azonnal velünk kell jönnie. – Miközben a legkövérebb megbilincselt, én megismételtem Ajnurnak Kerim bölcs szavait: – Mitől félsz? Ne félj! – Bátorító pillantást vetettem rá, mielőtt elhagytam a folyosót. Meghökkent arccal, de beleegyezően bólintott.

Ajnur később bevallotta, hogy utána kirohant a mosdóba hányni.

A Kunlun úti rendőrkapitányságon folytattuk, Karamajban. A vállalattól tíz perc alatt odaértünk autóval. Közben próbáltam kitalálni, hogy miket fognak kérdezni, és mit válaszoljak majd. Miután a holmimat leraktam a recepción, bevezettek egy szűk, sivár helyiségbe. Ez volt a kihallgatószoba. Azelőtt nem láttam még ilyet: mindössze egy asztal választja el a rendőrök két székét a kihallgatott (jelen esetben jómagam) székétől. Az egyik sarokban egy kissé piszkos fehér tábla. Sápadt fény.

Először arról kérdeztek, miért mentem Franciaországba, majd az állásaimról a Défense egyik önkiszolgáló éttermében, aztán egy pékségben. Noha kemény ütésekre, csapdákra készültem, a beszélgetés inkább békés pingpongozáshoz hasonlított. Adogattuk egymásnak a labdát: ők a kérdéseket, én a válaszokat. A rendőrök arról érdeklődtek kedvesen, hogy Franciaország tényleg olyan szép-e, mint amilyennek leírják, hogy boldog vagyok-e ott a férjemmel és a gyermekeimmel, hogy jó-e a koszt. Egyikük egy palack vizet nyújtott át. Nem fogadtam el. – Nem vagy nagyon fáradt? – szakított félbe részvevő hangon egy másik témát. Később már nem dőltem be a beszélgetések során alkalmazott trükkjeinek, amelyekkel a kihallgatott éberségét altatják el. De akkor ez még váratlanul ért.

Az egyik rendőr hirtelen egy fényképet dugott az orrom alá. Megfagyott a vér az ereimben. Ezer közül is felismertem volna ezt az arcot, édes gödröcskéit, keskeny orrát. Megnéztem közelebbről is a fotót. Gulhumar volt az, te jóságos isten! A párizsi Trocadéro téren áll fekete kabátjában, amelyet tőlem kapott. Mosolyog, a kezében egy kelet-turkesztáni zászlócskát tart. A fénykép az egyik tüntetésen készült, amelyet a Franciaországi Ujgurok Egyesülete szervezett, tiltakozásul a Hszincsiangban élő ujgurokat sújtó büntetőakciók ellen.

Franciaországban az ilyen gyűlések, bármennyire is politikai jellegűek, elsősorban a rokonokkal, barátokkal való találkozásokra lehetőséget

nyújtó alkalomnak számítanak, ugyanúgy, mint a születésnapok, az Aïd és a Noruz, a tavaszünnep.* Vannak, akik azért mennek el egy ilyen tüntetésre, hogy felemeljék a szavukat a hszincsiangi elnyomás ellen, de vannak olyanok is, mint Gulhumar, akik a barátaikkal akarnak találkozni, és hogy újra baráti köröket hozzanak létre, amelyeket Hszincsiangot elhagyva elveszítettek. Kerim gyakran vett részt ilyen gyűléseken. A lányok egyszer vagy kétszer. Én soha. Ahogy már mondtam, a politika engem nem érdekel. Hszincsiangot elhagyva ez csak erősödött.

A rendőr öklével hirtelen az asztalra csapott.

– Ismered, nem?

– Igen, a lányom.

– A lányod terrorista.

– Nem! Nem tudom, miért volt ezen a tüntetésen.

Ismétlem újra és újra: nem tudom. Nem tudom, mit csinált ott. Esküszöm, hogy semmi rosszat, a lányom nem terrorista, a férjem sem. Nem tudom, miért...

Az emlékeim összekavarodnak. A kihallgatás további része elhomályosodik: mindig csak a fénykép, az ő agresszív kérdéseik, az én hiábavaló válaszaim... Már nem is tudom, hogy harminc percet vagy négy órát ment még így tovább. A végén már nem bírtam idegekkel:

– Na jó, vége van? Elmehetek?

Kemény volt a válasz:

– Nem, Gulbahar Haitivaji! Még nincs vége. Még csak most kezdődik.

Remegő gyomorral vettem át a holmijaimat. Kint már teljesen besötétedett. A telefonom jelezte, hogy Kerim többször is hívott. Fél hat volt, délelőtt tíz óra óta nem adtam életjelet neki. Egy örökkévalóság óta nem volt híre rólam Hszincsiangból. Remegve hívtam vissza.

– Hol voltál? Nagyon aggódtam. Jól vagy?

Mindent elmeséltem neki. Közben ömlött a könnyem, amit a rendőrök előtt sikerült visszatartanom. Aztán kicsit összeszedtem magam, és feldagadt szemmel valahogy eljutottam Ajnur lakására. – Hála istennek, elengedtek! – mondta, és magához ölelt. Én nem voltam ebben olyan biztos. Néhány óra leforgása alatt túsz lettem a saját hazámban. A kínai útlevelem nélkül nem hagyhatom el Hszincsiangot. Minden attól függ, miként alakul az ellenem indított vizsgálat. Az fogja eldönteni, hogy felszállhatok-e a december 11-én Párizsba induló repülőjáratra.

Elviselhetetlen volt a várakozás. A rendőr, aki kihallgatott, mindennap felhívott, hogy ellenőrizze, merre járok. Minden egyes hívással tovább fogyott a remény, hogy időben visszautazhatok Franciaországba. – Még ellenőriznünk kell egy-két dolgot – mondta. – Várni kell, legyél tü-

* A Noruz, a perzsa újév, a hagyományos újévi ünnep több muszlim országban, így Közép-Ázsia számos államában, ennélfogva a Kínában élő ujgurok számára is. Tavaszünnepnek is nevezik, mert a tavaszi nap-éj egyenlőség napján kerül rá sor. *(A ford.)*

relemmel – tette hozzá sunyi szadizmussal. Nem bírtam egy helyben maradni, megoldást keresve kétségbeesetten ide-oda utaztam Hszincsiangban. Guljába az anyámhoz, vissza Karamajba Ajnurhoz. Senki nem tudott segíteni. Ráadásul a barátaimmal nem is nagyon beszélhettem az útlevélproblémámról, mert abból nekik is kellemetlenségük lehetett volna. Amikor együtt vacsoráztunk egy vendéglőben, előfordult, hogy a mellettem ülőnek halkan mondtam pár szót az ügyemről. – Ó, szegény Gulbahar! Igen, a rendőrök kifejezetten komiszok lettek, egyre rosszabb itt a helyzet – súgta oda nekem az illető. A barátaim egyáltalán nem gyáva emberek, ezért kissé távolságtartó viselkedésük csalódást okozott, ugyanakkor az is kiderült belőle, hogy ők maguk is túszok ebben az országban. Barátaim és rokonaim őszintén együttéreztek velem, de nem tudtak a segítségemre lenni.

Teltek-múltak a hetek, és úgy képzeltem, hogy ezalatt egyre nő a koholt vádakat tartalmazó dokumentumok száma abban a dossziéban, amelyre az én nevemet írták a rendőrkapitányságon. Az oda-vissza utazgatástól teljesen kimerültem, de lassanként kifejlődött bennem a Hszincsiangban élő ujgurokra jellemző rugalmas ellenálló képesség, amely a kínai újévet megelőző napig működött is. Akkor – ki tudja, már hányadik alkalommal – újra telefonált a rendőr, de ezúttal úgy tűnt, újabb fejlemény van az ügyemben.

– Azonnal vissza kell térned Karamajba, sürgős!

Nehezen tudtam visszatartani az ingerültségemet, mert meg voltam győződve, hogy egy újabb átverésről van szó.

– Nem tudok visszamenni, anyámnál töltöm az ünnepeket – feleltem.

– És ha azt mondom, hogy visszakapod az útleveledet?

Majd kiugrott a szívem a helyéről. Másnap megcsókoltam az anyámat, és reménnyel telve felszálltam a Karamajba induló első repülőre. Mennyire naiv voltam! A rendőrségnek esze ágában sem volt visszaadni az útlevelemet. Csak egy újabb trükkel vertek át, s ezzel a maradék hidegvéremtől is megfosztottak. Szokás szerint rengeteg kérdést szegeztek nekem (mindig ugyanazokat), utána papírokat kellett kitöltenem, és egy gyors orvosi vizsgálaton estem át (továbbra is azt hittem, hogy mindez az ügyem lezárása előtti kötelező formaság), majd elvezettek a karamaji fogházba. Mindez néhány órával ezelőtt történt, de nekem sokkal távolibbnak tűnik.

Ötven napja már, hogy haza kellett volna utaznom. A boulogne-i lakásunkban Kerim, Gulhumar és Gulnigar rettenetesen aggódnak. A hszincsiangi család nem veszi fel a telefont. A barátok nem tudnak semmit. Senki nem találkozott velem. Karamajban rendkívül hideg van, a hőmérséklet közel jár a mínusz harminc fokhoz. Kerimnek támad egy ötlete: mi lenne, ha felhívná Hszincsiangban a hírszerzést. Ők hozzáférhetnek az aktámhoz. Ők biztosan tudják, hová vagyok be-

zárva. Ismer is ott valakit. És az a pasas tartozik neki ennyivel.

Amikor Hszincsiangba utaztunk vakációra, alighogy kipakoltuk a bőröndjeinket, megszólalt Kerim telefonja. Nem jelent meg a hívó száma, de Kerim felvette: egy férfi jelentkezett. Nem mondta meg sem az igazi nevét, sem azt, hogy hol dolgozik, csupán meghívta Kerimet teázni egy hotelszobába. Egy ilyen meghívás furcsának tűnhet. De nem egy kínainak, még kevésbé egy ujgurnak, aki ráadásul politikai menekült, mint Kerim. Kínában mindenki tudja, mihez kell tartania magát, ha egy rendőr azt mondja neki: Gyere, igyunk egy teát! Ez valójában beidézés kihallgatásra. Ezt nem hárítja el az ember. A férfi akkor halkan megmondta Kerimnek a hotel címét, és letette a telefont.

A hotelszobában zajló beszélgetések nem hasonlítottak a rendőrségen folyó rutinkihallgatásokra. Ezek a férfiak a belső hírszerzés ügynökei voltak. Magas beosztású tisztek, akik bravúrosan alkalmazzák a kihallgatás művészetét, a könnyed csevegésről egy szempillantás alatt képesek a szigorú zsarolás technikáira váltani. Az a feladatuk, hogy figyelemmel kísérjék utazásainkat, kapcsolatainkat. – Mivel töltöd a napjaidat? Miből áll a munkád? Van kapcsolatod ottani ujgurokkal? –, majd hirtelen: – Tudod, hogy a Franciaországi Ujgurok Egyesülete Rebija Kadir érdekeit szolgálja? Az a nő terrorista, ugye tisztában vagy vele? El szoktál járni az egyesület rendezvényeire? Tartsd magad távol ezektől az emberektől! – Kerim ügyesen kikerülte a csapdákat. Sok információt adott át nekik, de azt nem fedte fel, hogy ő maga is részt vesz a Franciaországi Ujgurok Egyesületének a tevékenységében. Egy idő után ő is elsajátította a kihallgatás művészetét.

Mindig szívélyes, később már baráti beszélgetések voltak ezek, de mindkét fél tisztában volt hallgatólagos megállapodásuk határaival. Ha netán Kerim hirtelen úgy döntene, hogy nem megy el többé beszélgetni a tisztekkel, azok egy csettintéssel eltüntethetnék őt. Kína sok ezer kilométer távolságból is rajta tartaná a szemét, a kommunista párt nem hagyná nyugodtan élni. – A rendelkezésünkre kell állnod. Soha ne hagyd el Hszincsiangot anélkül, hogy nem jelzed nekünk előre, mert lehet, hogy újból találkoznunk kell veled. Amikor visszatérsz Franciaországba, igyekezz jókat mondani Kínáról és Hszi Csin-pingről, rendben? – Néhány óra múltán Kerim kimerülve, de megkönnyebbülve lépett ki a szobából.

Hszincsiangban a rendőrség olyannyira jelen van mindenütt és mindig, hogy a rendőrök és a kihallgatottak közötti kapcsolat néha kétértelmű jelleget ölt. Kerim azóta is fennen hangoztatja: soha nem súgott be senkit, és erre büszke. – Jó volt a tea, hát maradtam – szokta mondani tréfásan, hogy megtörje a zavart csendet. Szerinte e kapcsolatokat lehetetlen megszakítani, ezért is őrizte meg mobiljának telefonkönyvében egyikük számát. Aznap, amikor kétségbe volt esve az eltűnésem miatt, úgy döntött hát, hogy felhívja ezt a rendőrt.

Ezzel párhuzamosan, 2017 elején Gulhumar is a telefonja névregiszterében keresgélt. Egyik barátnője a karamaji propagandahivatalban dolgozott. Egy másik egy karamaji rendőrhöz ment feleségül. Ismerhetnek valakit, aki utána tud nézni, hol lehetek. Gulhumar mindkettőjüknek írt. Az első WeChaten hívta: – Nyugi, sok embert ismerek, főleg rendőrt – mondta. A második megígérte, hogy rábeszéli a férjét, kutasson egy kicsit, a dossziém nyilván ott lapul a karamaji rendőrkapitányság adatbázisában.

Hetek teltek el. A nyugtalan Gulhumar hiába kérdezett rá többször is, továbbra sem kapott választ a barátnőitől. Aztán megértette: az első barátnője segítség helyett megszakította vele a kapcsolatot, törölte őt a WeChatről. Nem sokkal később a második barátnő azt írta neki: „Ne keress minket, mert a férjemnek baja lehet belőle!" Gulhumar a csend áthatolhatlan falába ütközött. Kerim is így járt.

– Semmit sem fogsz megtudni a feleségedről. Hiába próbálnám, soha nem férnék hozzá a dossziéjához – válaszolta neki kertelés nélkül az ügynök.

Kerim nem hitt a fülének, kiabált a telefonban:

– Hogy lehet ez? Valahol csak lennie kell a feleségemnek! Nem tűnhetett el!

– Tudod, Hszincsiangban semmi sem úgy történik, ahogy az ország többi részén – válaszolta neki a férfi, aki akkor már Karamajtól messze töltötte nyugdíjas éveit. Szerinte a táborokba zárt emberek neve nem jelenik meg az adatbázisokban. Vagy ha igen, akkor annyira el van rejtve, hogy lehetetlen megtalálni. Még a hszincsiangi közigazgatásban biztos pozícióban lévő emberek sem mernek erre vállalkozni.

Nem volt elég megfelelő összeköttetésekkel rendelkezni. Ha kiderül valakiről, hogy ismer engem, tönkreteheti, sőt börtönbe juttathatja az illetőt. Ha kiderül rólad, hogy külföldi személlyel levelezel, órákat tölthetsz a kihallgatószobában. Vajon mi történt az ügynökkel és Gulhumar két barátnőjével? Követték őket? Vagy megfenyegették? Vagy kihallgatták? Megvádolták külföldi szolgálatokkal való együttműködéssel? Kerim és Gulhumar soha nem tudták meg. Egyvalami biztos: az ügynöknek igaza volt. Hszincsiangban semmi sem történik úgy, ahogy Kína más régióiban. Igenis lehetséges eltüntetni valakit. Mi több, könnyű.

Gulhumar megérti, hogy csak magára számíthat. Gulnigar túl fiatal, Kerim francianyelvtudása nem üti meg a kellő szintet. A tüntetésekkel, a Trocadérónál lengetett zászlókkal, a deportáltak arcképeinek tablóival nem ér el az ember sokat, legfeljebb a témát figyelemmel kísérők együttérzését lehet kiváltani ezzel. Gulhumar különben soha nem kedvelte a tüntetéseket. Utálja, ha „szegény kis menekültnek" tekintik. Mindent elkövet, hogy ügyvédekkel, politikusokkal, újságírókkal találkozhasson. A célja: mindenki értesüljön róla, hogy mi történt velem.

Negyedik fejezet

2017. január 30.

A halkan zümmögő kórus hangja erősödik. Mintha valaki a rádió hangerő-szabályozó gombját babrálná. Hangosabb. Még hangosabb. Elviselhetetlen csiripelés. Nem, gyerekhangok. A kommunista párt dicsőségét zengik. A hazafias dal agresszív ritmusa felráz, miközben az éjszakai zaklatott alvástól kábán próbálom a fél szememet kinyitni. A cellában töltött első éjjelem bumerángként tér vissza, úgy gyötör. Megállíthatatlanul ömlött a könnyem, nem éreztem a szívem dobogását, reszketett a gyomrom a félelem súlya alatt. Ráadásul ezt az átkozott, túl vékony harisnyanadrágot a láncok miatt nem tudom ráhúzni a bokámra! Mennyit aludtam? Néhány percet? Egy órát? És ki ez a sötét hajú lány, aki szorosan mellém húzódva alszik?

Nézem a helyiség csupasz, szürke falait. A legkisebb, nyomorúságos apróságon is megakad a szemem az éjjel-nappal szüntelenül világító erős neonfényben. Már hallani az őrök lépteit. A lányok (kilencen vannak) üveges tekintettel bújnak elő a takarójuk alól, és egyenes sort képezve, combjukra helyezett kézzel ülnek az ágyak szélén. Két ujgur és hét han. Az ujgurok arca különbözik a hanokétól. Nem ugyanaz a nép. Az ujgurok arca olajbarna, a formája szögletes, és olyan marad érett korukban is, amikor a testük inkább gömbölyded. A hanok arcszíne világosabb, a bőrük vastag. A han nők vékonyak, szemben a teltkarcsú ujgurokkal; a hanok ázsiai eredetűek, mi viszont türk nép vagyunk.*

Igyekszem a cellatársaim mozdulatait utánozni, miközben hárman lépnek be a zárkánkba, egy civil alkalmazott, aki szemmel láthatólag a konyhán dolgozik, két őr kíséretében. A lányok kezükbe veszik a tálkájukat. Én is. Kezek egy darab száraz kenyeret nyújtanak felém, aztán valamilyen undorító lötty csurog a tálkámba. Szürkés rizsleves, hányinger tör rám. Forog velem a világ. Ez a valóságban történik velem?

Ekkor veszem észre a lányok között Ajsemet, a sötét hajú fiatal nőt, aki tegnap este olyan kedves volt velem, amikor beléptem a cellába. Ez hihetetlenül jólesett az erőszakból és igazságtalanságból álló nap végén. Miközben összefüggéstelenül beszéltem, és a bokáimra erősített láncok miatt ingadozva lépkedtem, megmutatta, mi hol van: a billegő mosdót, amelynek csapjából csak vékony

* A han kínaiak a sino-tibeti nyelvcsaládhoz tartoznak, az ujgurok az altaji nyelvcsaládon belül a török nyelvek csoportjához. *(A ford.)*

sugárban folyt a jéghideg víz, a műanyag vödröt, amelybe a dolgunkat végezhetjük, a vékony pokróccal letakart, egymás mellé tolt vaságyakat, ahová esténként összezsúfolódunk.

– Akarod, hogy segítsek neked megmosakodni? – kérdezte. A sötétben tapogatózva leöblítette a hajamat. Jól megnevettettem, ahogy a láncok súlyától tántorogtam. Olyan lehettem, mint egy bohóc, aki azt játssza, hogy a lába belegabalyodik a hatalmas nadrágjába. Miután mind a ketten jót kacagtunk ezen, helyet csinált nekem is az alvó lányok között.

– Mennyi ideje vagy itt? – suttogtam a fülébe, miközben becsomagoltam magam a rémes, műszálas takaróba.

– Két hónapja – válaszolta.

Ajsem huszonkét éves, gyakorlatilag egyidős Gulnigarral. Derékig érő, selymes, fekete haja van. Azért tartóztatták le, mert az anyósa pénzt küldött egy Törökországba menekült ismerősének. Valószínűleg az egyik gyerekének, de Ajsem erről nem akar beszélni. Amikor a rendőrök megjelentek náluk, kivétel nélkül mindenkit elvittek: az anyósát, a férjét és Ajsemet is. Ez két hónapja történt. Azóta megtudta, hogy az anyósa járásképtelen lett. Kerekesszékkel viszik a kihallgatásokra.

A hatóságok szemében a legveszélyesebbek azok az ujgurok, akik külföldön éltek vagy külföldi kapcsolataik vannak. Kémnek tekintik őket. Hazaárulásért fogják elítélni őket. Cellatársai szóhasználata szerint Ajsemet „politikai okokból" csukták le. Ahogy engem is.

Recsegő hang szólal meg a falra szerelt hangszóróból. Mandarin nyelven hadovál, nem értek belőle semmit. Amikor Hszincsiangban éltem, jól tudtam mandarinul, de mi otthon ujgurul beszéltünk. Csak a vállalatnál használtam a mandarint, ha a helyzet úgy kívánta. Franciaországban nem használtam, jól elrejtettem az agyam egy eldugott zugába. Jé, nem is vettem észre, hogy kamerák is vannak. A sarokban az egyik hunyorít a szemével. Forgatja a fejét, és követi azokat a társainkat, akik a mosdóból az ágyukhoz vagy az ágytól a mosdóhoz mennek. *Bzzz, bzzz.* Elviselhetetlen. Szórakozik. Megaláz minket. Nem veszem le róla a szememet, és minden dühömet ráirányítom. Porrá zúzom gyűlölettel teli tekintetemmel, amelyet elfátyoloznak a könnyeim, majd végigcsorognak az arcomon. A recsegő hang folytatja a monológját: Kettes? Jelen! Hármas? Jelen! Az ágyak szélén ülő lányok a számok – nyilván a lajstromszámuk – hallatán felpattannak, és feszes vigyázzba állnak. Remegve én is így cselekszem.

Ez a katonás létszámellenőrzés csupán egy volt a számos gyakorlat közül, amelyekről azóta sem tudom, hogy mi a céljuk: agyunk eltompítása, üres napjaink kitöltése vagy már az átnevelésünk előjátéka.

De azokban a napokban még nem gondolkodtam. Az adott pillanatra koncentráltam: a 202-es zárkában a viselkedési szabályok elsajátítása segí-

tett abban, hogy elkerüljem a sötét gondolatokat, no meg a sokféle büntetést, amit minden egyes hiba azonnal maga után vont.

A létszámellenőrzés után újra sustorgás kezdődik a zárkában. Ajsem hozzám fordul:

– Most az a legfontosabb, hogy ezt itt kívülről megtanuld – mondja, és a helyiség fő falára kirakott falragaszra mutat. A 202-es zárka szabályzata áll rajta ujgur és kínai nyelven. Felsorolja az agy tompítását szolgáló feladatainkat és állítólagos jogainkat, amelyek valójában nem léteznek. Ezeket szóról szóra be kell magolni, mert minden reggel felmondatják velünk. – A hang véletlenszerűen gyakran felszólít valakit közülünk. Az illetőnek vigyázzállásban mandarin nyelven fel kell mondania a szabályzatot – magyarázza új barátnőm –, és ha tétovázol vagy nem emlékszel, büntetést kapsz.

Megbüntetnek? Mit tesznek velünk? Mereven nézem a szabályokat a szürke, hideg falon. Habozás nélkül nekilátok a memorizálásnak. Nem akarom, hogy megbüntessenek. Soha. Olvasom a szabályokat:

- Tilos ujgurul beszélni.
- Tilos imádkozni.
- Tilos verekedni.
- Tilos éhségsztrájkot kezdeni.
- Ha egy beteg személynek orvosi kezelést írnak elő, tilos az alól kivonnia magát.
- Tilos nem engedelmeskedni az utasításoknak.

- Tilos a falakra rajzolni.
- Tilos nem teljesíteni a higiéniai követelményeket.

A jogok közül sikerül elolvasnom: „a vallását szabadon gyakorolni" és „védőügyvédet kapni".*

Ez lesz az első ellenállási akcióm. Mindent megtanulok kívülről. Nem szerzem meg nekik azt az örömet, hogy megalázhassanak egy büntetéssel.

* Gulbahar fogva tartása teljes ideje alatt többszöri kérése ellenére sem kapott védőügyvédet.

Ötödik fejezet

2017. április 15.

Megbüntettek, de nem tudom, miért. Egyik reggel bejött az őr, és szó nélkül az ágy támlájához lakatolta a láncaimat. Ez két hete történt.* Azóta a poros padlón ülve élek, a vaságynak támaszkodva. Éjszakára valahogy felhúzódzkodom a matracra.

Körülöttem újra kezdődik az élet a 202-es zárkában, a szüntelenül világító neonfényben, amely megszünteti a nappal és az éjszaka közötti különbséget. Elmondom, milyen a fogvatartottak élete. Az étrendben ugyanaz a néhány jellegtelen étel váltakozik: rizsből vagy kukoricalisztből készült leves, káposztaleves, száraz kenyér, heti egy tojás. Siketnéma konyhások hozzák be őket, akiket azért vettek fel erre a munkára, hogy ne tudják elmondani, mi folyik idebent. (Sokat fogytam, a két kezemmel átérem a derekamat.) Karikás szemű, narancsszínű fegyencruhát viselő zombik jönnek-mennek, a helyiség hol kiürül, hol megtelik, mint a rozoga mosdókagyló, amelyen osztozunk.

* Gulbahar húsz napig volt az ágyához láncolva, 2017. április 1-jétől 20-áig.

Nappal a hangszóróból a kínai hang üvölt. Ő rendeli el, mit tegyünk, minden megszólalását a kamera forgófejének mozgása követi. Éjszaka is üldöz az alatt a két-három óra alatt, amikor alhatok.

Két és fél hónappal ezelőtt, amikor idekerültem, kilencen voltunk. Ma már harmincan, és szinte mindenki ujgur. A nevüket nem jegyeztem meg. Egyikük Mekkában járt, egy másikat azzal vádolnak, hogy tiltott vallási CD-ket adott el, másokat azzal, hogy alkoholmentes lakodalmon vagy egy kendőt viselő barátnő születésnapi ünnepségén vettek részt. Ajsem mindennap segít nekem a mosakodásban, és odahozza a vödröt, hogy elvégezhessem a szükségemet. Egy ideje mamának szólít.

A mindennapok halálos egyhangúságát csak a törvény által előírt kihallgatások törik meg. (A gyakoriságukat illetően nem sikerült szabályszerűséget felfedeznünk.) Egyedül ezek éltetik bennem a reményt. Ez számomra a garancia, hogy valahol, egy hszincsiangi rendőrkapitányságon megvizsgálják az aktámat, és mérlegelik az ellenem felhozott vádakat. Hogy Franciaországban Kerim, Gulhumar és Gulnigar eget-földet megmozgatnak, mert meg akarják tudni, hol vagyok. És minél többször kérdeznek ki, annál kevésbé feledkeznek meg rólam.

A 202-es cellában minden kihallgatás jelentős esemény. A hangszóróból a hang a lajstromszámot hívja: „Hetes szám, kihallgatásra!" A hetes számú fogvatartott odamegy az ajtóhoz, már hallani is a zár csikorgását. Félig aggódó, félig

irigykedő tekintetek követik. A kihallgatásra szólítottak közül néhányan nem jönnek vissza. Eltűnnek ugyanolyan hirtelen, amilyen hirtelen megjelentek egy téli estén a neonfényes cellában. Soha nem tudjuk meg, mi történt velük. Szabadon engedték őket? Vannak, akik azt akarják hinni, hogy igen. Nekem erről nincs véleményem. Amikor az én számom következik, minden alkalommal elfog a félelem, hogy halálra ítélnek. De azért nem hiszem. Annyit tudok, hogy még nem zárták le az ügyemet.

Háromszor hívtak kihallgatásra. – Ez sok – mondták nekem a cellában a lányok. – Ez jó jel – súgta a fülembe Ajsem. Kerim büszke lenne rám. Meg tudom őrizni a méltóságomat a rendőrök előtt. Nem omlok össze. Lehet, hogy ezért láncoltak az ágyhoz. Legutóbb túl messzire mentem.

Néhány nappal ezelőtt történt. A kihallgatószobához egy hosszú, keskeny, ablaktalan folyosón kell végigmenni, amelynek padlóját linóleum borítja. A rendőrök a hátam mögé bilincselték a kezemet, a fejemre fekete gyapjúcsuklyát húztak, amelynek meglehetősen rossz szaga volt. A laza szövésű anyagon keresztül látom a folyosón sorakozó cellákat: 204, 206, 208. Azt hihetnénk, hogy üresek. Én persze sejtem, hogy ugyanúgy tömve vannak, mint a 202-es. Kiket zsúfoltak ezekbe? Balra egy másik folyosó tűnik fel: itt vannak a kihallgatótermek. Zárak kattannak, súlyos ajtók nyílnak nehezen. Egy láthatatlan kéz lerántja a fejemről a csuklyát. Szemben találom magam

Ablajannal. Ő az egyik rendőr, aki eddig minden kihallgatásomon részt vett.

Ujgur, sovány, beesett arcú ember. Nem visel egyenruhát. A mosolyát akár rokonszenvesnek is találhatnám, ha nem volna a hóhérom két és fél hónapja. Az őröknek most is, mint mindig, azt parancsolja, hogy ültessenek le a vele szemben levő karosszékre. A két őr, aki idehozott, ezúttal is kíméletlenül hajtja végre az utasítást. Mindkét sajgó csuklómat odaerősítik a karfákra csavarozott fémgyűrűkhöz, majd elhagyják a helyiséget. Egy rács választ el Ablajantól. Tőle balra egy fényképekkel és alul lepecsételt papírlapokkal telerakott, piros színű mappa: az én aktám.

A csörténk mindig ugyanazzal a játékkal kezdődik: Ablajan kinyitja az előtte fekvő mappát, könnyedén lapozgat benne, a terem csendjét meg-megszakítva olykor megköszörüli a torkát, mintha egy-egy fotó vagy dokumentum megütközést keltene benne. Olyan, mint amikor egy kártyaparti során a játékos a lapjait vizsgálgatja, mérlegeli, melyek az erősek, melyek a gyengék. Közöttük van az a fénykép, amelyen Gulhumar Kelet-Turkesztán égszínkék zászlócskáját lengeti a párizsi tüntetésen. A lányom nevető szeme, ragyogó mosolya egy fizetési igazolás és egy lakásbérleti szerződés között. Ez a fotó az iratcsomag gerince, fogva tartásom egyetlen indoka. A kihallgatások során Ablajan többször is kihúzza a kötegből, és látványosan az asztal egyik sarkára helyezi. Órákon keresztül záporozó kérdéseit újra

és újra ugyanazzal a megfellebbezhetetlen mondattal spékeli meg:

– A lányod terrorista.

És én órákon keresztül ugyanolyan határozottan cáfolom őt ugyanazzal a válasszal:

– Nem! A lányom nem terrorista. Nem tudom, miért volt ott azon a tüntetésen.

Azután, hogy tovább fárassza már felőrölt idegeimet, csapdákat állít nekem. A beszélgetés franciaországi életünk részleteire tér ki:

– Jó az élet Franciaországban? Te mit is dolgoztál ott?

Hirtelen egy külföldre emigrált ujgur férfi képét dugja az orrom alá:

– És őt ismered?

– Soha nem láttam.

– És ezt a nőt? És a férfit?

– Nem ismerem őket, hidd el!

Ez persze nem igaz. Néha egy ismerős vagy egy barát arca jelenik meg az európai fővárosokban szervezett tüntetéseken készült fotókon. De mindig letagadom. Ha hagynám, hogy Ablajan benyomuljon ebbe a résbe, akkor végem van: közölné a felettesével, hogy terroristákkal állok kapcsolatban. Aminek a következménye azonnali utazás a börtönbe, csak odaútra szóló jeggyel. Vagy még rosszabb: halálbüntetés. Tehát továbbra is összeszorítom a fogamat, és hárítom az ütéseket. Most már nem tud átverni a trükkjeivel. Az összes taktikai fogását ismerem. Rengeteg fényképet rak elém, nagy összevisszaságban. Elborzadok, hogy milyen sok arcról van felvételük

a gyűjteményben: velem egyidős asszonyokról, Kerimhez hasonló korú férfiakról, de fiatalokról, kamaszokról is! Mi rosszat tettünk? Kína világszerte szemmel tart ujgur kamaszokat. Milyen fenyegetést jelent egy emigrációban élő kamasz? A kommunista párt úgy vadászik ránk, mint a patkányokra.

Minél inkább szembeszállok vele, annál világosabban látom, hogy a vádakat bizonyító dokumentumokkal teletömött vastag mappa csupán álca, pusztán arra szolgál, hogy megfélemlítsen. A beszélgetés gyakran terelődik azokra a tennivalókra, amelyek 2006-ban, Hszincsiang elhagyása előtt hárultak ránk. Ablajan belevész a külföldre távozás előtti kínai adminisztratív procedúrák részleteibe: a lakásunk kiadása, a lányok iskoláztatásának lezárása, az én fizetés nélküli szabadságom intézése. Gyanakvó tekintetétől, ostoba kérdéseitől ingerültté válok. Engem „a közrend csoportban történő megzavarása" miatt tartanak fogva, és ez a funkcionárius mindenféle vacak papírokról beszél?!

– Miért adott neked Franciaország tíz évre szóló tartózkodási engedélyt?

– Nem tudom, nyilván ott ez a hivatalos eljárás.

– Csak öt évig volt érvényes az útleveled.

– Meghosszabbíttattam a nagykövetségen.

– A hozzád hasonló terroristákat Franciaország védelmezi?

– Nem tudom, tőlük kérdezd meg!

Láthatóan nem sok mindent tudnak felhozni ellenem. Ezért telnek nagyrészt fenyegetéssel és

megfélemlítéssel a piros mappa társaságában töltött végtelenül hosszú kihallgatások. Miközben a fáradtság felfelé kúszik a gerincemen, Rebija Kadir* bátorságára gondolok. Ő a külföldre emigrált ujgurok arca. 1999-től 2005-ig Ürümcsiben ült börtönben, hazaárulás vádjával ítélték el, miután „érzékeny" dokumentumokat adott át a férjének, aki politikai menekültként az Egyesült Államokban él. Nekünk, a 202-es cellában élőknek, ő az elszántság mintaképe. A börtönben töltött hat évből kettőt különzárkában, egy kétszer két méteres elsötétített cellában volt. Erőt merítek abból, ha az ő erejére gondolok.

– Vannak kémeink Franciaországban. Ha hazudsz nekünk, ők elmondják az igazságot. Jobb, ha félsz tőlünk!

– Akkor megmondhatják nektek, hogy ártatlan vagyok. Nem félek, mert nem csináltam semmit.

– Ha továbbra is tagadsz, soha nem jutsz vissza Franciaországba! Hallod, mit mondok?

– Hát annyi baj legyen! Amíg a családom boldog ott, én boldog vagyok.

Azt hiszem, ezúttal felidegesítettem Ablajant.
A láncoktól fájnak a lábaim. Amióta az ágyhoz vagyok láncolva, mindkét bokám megdagadt. Noha ablaktalan helyiségbe vagyunk bezárva, a tavaszi levegő belibbent a 202-es cellába. A zárkánkhoz

* A jelenleg már Washingtonban élő Rebija Kadir 2006-tól 2017-ig az Ujgur Világkongresszus elnöke volt, amelynek Münchenben van a székhelye.

közeli ajtó egy zárt udvarra nyílik, amely nincs lefedve, így onnan látható az ég egy darabja. Az őrök néha engedélyezik, hogy kimenjünk oda elgémberedett lábunkat kinyújtóztatni. A falakat maró jeges hideget rövid idővel ezelőtt felváltotta egy könnyű szellő, és sivatagi port fúj be, amitől kiszárad a szemünk. Néhány percig a hangszóróból érkező parancsok ütemére szoktunk topogni a döngölt földön. Most, hogy az ágyhoz vagyok láncolva, még ez a megalázó gyakorlat is hiányzik.

Mintha a cella egyik fala lennék. Szótlanul bámulom a helyiség közepén sétálgató lányokat. Az őrök néha engednek a merevségükből, lehet, hogy az időjárás enyhülése rájuk is hatással van. Az esti leves előtt, öt óra körül előfordul, hogy egy-egy lány nem átall táncra perdülni. Az ujgur muzsika tiltva van, senki nem veszi a bátorságot, hogy kérje, tegyenek fel egy ilyen lemezt. Tehát egyesek elképzelik kedvenc melódiájukat. Nem dúdolják, de hirtelen mintha felhangzana a helyiségben a zene, és néhány óvatos táncmozdulatot tesznek. Aztán egyikük kezét nyújtja a mellette álló felé, és a többiek követik őt. Az ujgur táncnak nem tud ellenállni a testük, kiegyenesednek, majd gyorsan forognak, hogy libbenjenek a szoknyák. Az arcok kisimulnak. Szinte látom a mellényeken csillogó tallérokat, hallom a selymek suhogását és a karkötők csörgését. Újra átélem Gulhumar lakodalmát.

Szeretem nézni őket, de én magam soha nem szerettem táncolni, ami meglepő egy ujgur nő esetében. Hszincsiangban a sivatag csöndje és a

robogók ricsaja mellett a harmadik helyet a muzsika foglalja el, ott van az utcákon, a vallási és a családi ünnepeken. Dob, oboa, lant és az emberi hang, amely a zenére támaszkodva jajong vagy ujjong. Nem is értem, miért engednek itt táncolni bennünket a poros kövezet és a leolthatatlan neon közé beszorítva. Miután megfosztottak még a méltóságunktól és a nevünktől is, miért hagyják meg ezt az utolsó örömet? Csak nem azért, hogy még jobban fájjon, amikor elveszik tőlünk néhány perc múltán? Vagy mert el akarják velünk hitetni, hogy Kína nem is akarja eltüntetni az ujgur kultúrát? Hogy mindezt csak mi találtuk ki?

Mégis bűnösként zártak be minket, akik semmiben nem vagyunk bűnösök! Ezzel a rafinált módszerrel igáz le bennünket a Kínai Kommunista Párt: eltilt, de közben engedélyez; büntet, de közben tisztel; börtönbe zár, de közben nevelésnek nevezi ezt. Egyetlen karamaji barátunk sem állíthatta teljes meggyőződéssel, hogy származása miatt diszkriminálták. – Igaz, hogy komiszak lettek – súgta oda nekem egy vacsorán az egyik barátom, amikor januárban feszengve elmeséltem neki az útlevélproblémámat. – Igen, egyre nehezebb munkát találni, igaza volt Kerimnek – mondta egy másik. A diszkriminációt szokás szerint elfedi a szabadság illúziója: hiszen a tartományi vezetők a hivatalos ünnepi műsorokban mindig kiemelt helyet biztosítanak az ujgur népzenének és néptáncnak; hiszen a han férfiak bókolnak az ujgur nőknek, dicsérik a szépségüket!

Amikor a fejünkben elhallgat a muzsika, mert már közelednek az őrök léptei, vagy mert a recsegő hangszóró közli, hogy kezdődik a levesosztás, a nők megszakítják a táncot, néhány pillanatig úgy maradnak kinyújtott nyakkal, lihegve, testükben még tovább rezegnek, majd elhalnak a hangok. Légzésük újra felveszi nyugalmi ritmusát, és a felkavart por is visszaülepedik a kövezetre. A cella visszanyeri fásult, egyhangú életét. A lányok, sokszor kisebb csoportokat alkotva, törökülésben ülnek. Besötétedik. Súgnak-búgnak, lagzikra, jeles napok ünneplésére emlékeznek. A folyamatos suttogást néha felcsattanó nevetés tarkítja.

Gyakran esik szó arról is, hogy mi lesz ezután. Köztes téridő lakói vagyunk, amely véget érhet akár már holnap, akár száz nap múlva csak. Néhányan egymáshoz dőlve, könnyes szemmel a fegyházakról beszélnek. Van, akinek a fivére vagy a nagybátyja került oda. Sírásba fúló hangon sorolják a szörnyű, ocsmány részleteket: a kínzást, a hideget, a patkányokat, az éhezést, a sötétséget. Ettől a szívem olyan nehéz lesz, mint a kő, a gyomrom összeszűkül a félelemtől. Jaj, nem akarok fegyházba menni! Ha odaküldenek, nem élem túl.

Szerencsére „iskolákról" is beszélnek a lányok, ami a fogházból felfelé vezető kiút lehet. Miután tíz évet Franciaországban töltöttem, nagyon kezdő szinten vagyok az elnyomási ismeretek terén. Soha nem hallottam e titokzatos képződményekről. Azt mondják, a kormány az ujgurok „javítására" hozta ezeket létre, amelyek, úgymond, lehetőséget

adnak nekik arra is, hogy munkát találjanak. De hát nekem nincs szükségem munkára, én Franciaországban élek! És ha még Karamajban élnék is, van munkám, szakmám! Olajmérnök vagyok. A 202-ben azt is mesélik a lányok, hogy ezekben az intézetekben han tanárok úgy tanítják az ujgurokat, mint egy normál iskolában. A képzés eredményes elvégzése után (amely több hónapot vehet igénybe), a tanulók visszatérhetnek az otthonukba.

Úgy képzelem, hogy az osztálytermekbenráncos, karikás szemű, őszülő tanulók ülnek, akik olyan fekete-sárga egyenruhát viselnek, mint Gulhumar és Gulnigar, amikor a karamaji körzeti iskolába jártak. Ez az egész teljesen értelmetlennek tűnik, de az állandó fáradtságom és félelmeim már jó ideje kikezdték az ítélőképességemet. És mi lehet rosszabb a 202-nél? Amit fogolytársaim meséltek, nagyon csábítóan hangzott: a változatos meleg ételeket egy tágas menzán szolgálják fel a tanulóknak, akik utána a hálóterembe vonulnak kora délután egy rövid sziesztára, este pedig aludni. A fürdőszobában (mikor hallottam utoljára ezt a szót?) a nőkre tükrök hosszú sora vár, hogy rendbe hozzák a frizurájukat és kisminkeljék magukat. És a legfontosabb: a tanulók telefonálhatnak a családjuknak. Ha elküldenek egy ilyen iskolába, felhívhatom majd Kerimet vagy a nővéremet, Madinát. Elmesélhetem majd nekik ezt a szörnyű álmot, amelyből nem bírok felébredni.

Közeledik a vacsora ideje. Nincs itt semmilyen óra, de a gyomrom már nagyon hangosan korog.

Miközben a lányok kis csoportja még az iskolák különböző változatairól vitatkozik, mások az ágy szélén összebújva halkan énekelni kezdenek: „Odakint apám s anyám tárt karokkal vár reám." Mivel ez egy ujgur vers, lehajtott fejjel énekelték, nehogy a kamera könyörtelen szeme meglássa ajkuk mozgását. Különben azzal vádolnák meg őket, hogy imádkoztak. S akkor egy másik cellába különítenék el, és hozzám hasonlóan az ágyhoz láncolnák őket. Megint mások összeroskadva, csöndesen sírnak. A kis csoportban egy erős hang ünnepélyesen lezárja a vitát: – Ha rossz a dossziéd, megbüntetnek. Irány a fegyház. Ha jó, akkor iskolába küldenek.

Én iskolába akarok menni. Istenem, add meg, hogy iskolába küldjenek!

Hatodik fejezet

2017. június 5.

– Nézd csak, az ott Gulbahar!
– Biztos vagy benne?
– Igen, persze, nézd csak meg!

A fogház bejáratánál álló rendőrnők sütkéreznek az odatévedt napsugárban. Olyan izgatottan sugdolóznak, mint két felvillanyozott bakfis, s közben a szemük sarkából engem figyelnek. Az ellenfényben az árnyékuk ugrándozik az előcsarnok sakktáblaszerűen kirakott szürke kövezetén. Nem változott a kövezet, de a szél az elmúlt hónapok alatt vékony porszőnyeget terített rá, amelyet a fogház egyik alkalmazottja nem sok sikerrel igyekszik kisöpörni: mindenfelé porcicák trónolnak a tágas helyiség zugaiban, a piszkos falak tövében. Utoljára januárban volt részem ebben látványban, amikor ideérkeztem. Akkor a rendőrök az orrom előtt lengették azt a papírt, amelyen az állt, hogy bevallom a „közrend megzavarását". A porta pultján heverő toll arra várt, hogy megfogjam, és aláírjam vele a dokumentumot. Megdermedtem a bejárat előtt álló csoport rám zúdított szidalmaitól, amelyekből csak foszlányokat tudtam kivenni („bűnös", „terrorista", „kém"), és üres tekintettel bámultam a kövezetet alkotó cementlapok csíkjait.

Most egy lepusztult zárkában várakozom, ahová az újonnan érkező és a távozásra készülő foglyokat ültetik. A közepén egy fekete szövetből készített kabin áll, olyan, mint egy szavazófülke. Amikor januárban ideérkeztem, intenzív koszoszokni-szag lengte be, miközben dideregve felvettem a narancsszínű fogolykezeslábast. A saját holmijaim helyett egy szutykos khaki harisnyanadrágot, egy pár büdös fekete mamuszt, egy vékony takarót, egy műanyag bögrét és egy fogkefefejet kaptam. Ez volt minden ruhaneműm és személyes tárgyam a következő hónapokban.

Most ugyanabban a zárkában, ugyanabban a koszoszokni-bűzben a fordított rituálé zajlik le. Egy közönyös képű, egyenruhás nő hozza a ruhadarabjaimat, amelyeket az érkezésemkor viseltem. És amelyek, akárcsak én, elzárva töltötték a telet. A fülke sötétjében megszabadulok undorító öltözékemtől, amely az idő múltával egyfajta második bőrömmé vált, alig tudom kihámozni belőle magamat. A kezeslábas cipzárja berozsdásodott; durva szövete a hidegnek, melegnek kitéve, belülről az izzadságban pácolódva teljesen megkeményedett (másikat nem adtak).

Fogva tartásom befejeződött. Vége van. Három nappal korábban az egyik rendőr, Rahmanjan behívott, és közölte: – Iskolába fogsz menni. – Nem tudtam leplezni, mennyire megkönnyebbültem. Látván, hogy arcomról eltűnik a görcsös feszült-

KÖNYVTÁR 962081 1881

ség, és óvatos mosoly váltja fel, Rahmanjan alig észrevehetően rám hunyorított. Elmondta, hogy itt járt az anyám és a nővérem, néhány holmit hagytak itt számomra. Szerettek volna találkozni velem, de ő nem adott erre engedélyt. Végigfolytak a könnyeim a beesett arcomon, nem tudtam visszatartani őket. Ezt most miért kellett elmondania?

A hírek kavarognak a fejemben, de az a fontos, hogy a jelen pillanatra koncentráljak. Tele vagyok reménnyel: iskolába megyek! Nem fogok évekig egy egészségtelen börtönben rohadni, hanem „képzésen" fogok részt venni! És ha fegyelmezetten, pontosan dolgozom, kimenőt is kaphatok „néhány hónap múlva", tette hozzá Rahmanjan. Tiszta szerencse: mindig is pontos és fegyelmezett voltam.

Tegnap este sokat sírtunk. A 202-es cellából ötünket válogattak be az iskolai képzésre. Majd kiugrott a szívem örömömben, amikor Ajsemtól megtudtam, hogy neki is sikerült. Természetesen nagyon foglalkoztatott minket az a kérdés, mi lesz azokkal, akik maradnak. Közülük néhányan énekelni kezdtek, mások a hajamat kezdték fonni. Mint a legyek, úgy zümmögtek a fejem körül. Visszafogottan nevettünk. Igen, közel van a rémálom vége. Már csak át kell öltözni, és néhány papírt leadni. Utána kint leszek.

Bizonytalanul állok a lábamon. Szédülök. Meztelen testem úgy recseg-ropog, mint egy öreg deszkabódé bádogteteje, amit kis híján letép egy szélroham. Némi szomorúsággal, óvatosan fedezem fel ezt a testet. Tükör híján a tenyeremmel tapogatva tárom fel, külön figyelmet szentelve az alultápláltság, a kialvatlanság és a félelem dúlása után hátrahagyott csatatérnek. A fülke félhomályában birtokba veszem megváltozott testemet. Szerencsére fel tudom húzni a fekete nadrágot az egyik lábamra, majd a másikra is.

Milyen furcsa érzés! Ma reggel megszabadítottak a láncaimtól, még mielőtt elhagytam volna a 202-est. Kalapáccsal verték szét, mert a kallantyút nyitó kis kulcs beletört a zárba. A láncok stigmáit mind a két bokámon viselem: a rozsda beléjük nyomódott, valahogy úgy, mint azok az ujgur mintázatok, amelyeket a nők az esküvőjük előtt hennával festenek a testükre. Régebben a melltartó itt-ott bevágott a hátamon, most azonban, hogy ennyire lefogytam, sima marad a bőröm, miután bekapcsolom a pántját. A fekete csipkén még ennyi idő után is érződik a parfümöm, a Narciso Rodriguez illata. Hihetetlen! A rózsa és a pézsma illata némi pacsuliaromával. Az idő csak még jobban összeérlelte őket. Boulogne-ban minden reggel kettőt spricceltem belőle a dekoltázsomba. Az üveg most a bőröndöm egyik zugában lapul, amelyet anyámnál, Guljában, a vendégszobában hagytam. Szegény mama, biztos rettenetesen aggódik...

Szűkített fekete nadrágomat nehezen húztam fel, de a kissé megkopott póló már gond nélkül rá fog simulni a derekamra, amely a fogházban megszabadult a terhességeim során rárakódott zsírrétegtől. Különösnek tűnhet, de kifejezet-

ten tetszik a csuklóm, a bokám, a fenekem szép formája. A traumatizált, legyengült fogolynak nem inkább undort és gyűlöletet kellene éreznie megváltozott teste iránt? Végül is gyötrelmei lenyomatát látja rajta. A fogság jut eszébe minden alkalommal, amikor fáradtan liheg egy-egy erőfeszítés után, és amikor a tükörben rápillant kiálló csontjaira. Én nem így vagyok ezzel. Örülök, hogy újra felvehetem a ruháimat, és nem szégyellem kimondani: szépnek találom magam!

A Haitivaji családban a nők mindig nagy súlyt fektettek a megjelenésre. Nem a szépség számít (az, ugye, szubjektív, hogy ki mit tekint szépnek), hanem inkább az a kifinomult esztétikai érzék, amellyel például kiválasztják ékszereiket, ruháik anyagát, parfümjeiket. A nőiesség nálunk anyáról lányra száll ugyanúgy, mint a vendégszeretet és a nagylelkűség. Ez az esztétikai érzék fellelhető a ruhadarabok gondos megválasztásától kezdve az asztal megterítésén át egy mártás pontosan megkomponált fűszerezéséig szinte mindenben. Emlékszem, hogy kiabált egyszer gyerekkorában Gulhumar, amikor a fehér szaténruháját akartam feladni rá. Toporzékolt a fürdőszobában, mert nem akart ilyen alkalmatlan öltözékben biciklizni a karamaji utcákon. Viszonzásul én dúltam-fúltam, amikor kócosan, piszkosan ért haza, és azonnal a zuhany alá zavartam, ahonnan rákvörösen jött elő. Nem volt könnyű se a lányomnak, aki fiú szeretett volna lenni, se nekem, aki a nőiesség hagyományának hivatott őrzőjeként igyekeztem őt úgy nevelni, hogy megfeleljen e tradíciónak. Duzzogva és

dühöngve elutasította azt. Túl szűk volt számára. Túl kényelmetlen. A lelkem mélyén csodáltam a bátorságát.

Leállt egy eddig búgó motor, a függönyön az előcsarnokban sétáló néhány rendőr alakja dereng át. Ráébredek, hogy a fülkében vagyok, és még nem fejeztem be az öltözködést. Már csak az utolsó ruhadarab van hátra: egy magas nyakú, puha pulóver, amely túl meleg nyárra. Óvatosan bújok bele, nehogy kibomoljon a befont hajam, majd kikászálódok az áporodott szagú fülkéből. A vaskapuban elfordul a zár. Kint vagyok.

Levéltárca. Személyi igazolvány. Tartózkodási engedély. Pénz. Semmi. A fogva tartást követően normális körülmények között ezeket visszakapja az ember a rendőrkapitányság recepcióján. Hova lett a kézitáskám, amely velem volt a letartóztatásomkor januárban? Mit tettek vele a rendőrök? Megsemmisítették? Rosszul vagyok a gondolattól, hogy a tartózkodási engedélyemet elégették vagy ledarálták! Hogy fogok tudni visszatérni Franciaországba, ha nincs meg a tartózkodási engedélyem? De már el is oszlik a félelem, amikor meghallom, hogy a bejáratnál őrködő két rendőrnő az én kinézetemet kommentálja kuncogva.

– Nézd, milyen csinos!

– Igen, lefogyott. Alig lehet ráismerni.

Egészen megmámorosodtam a természetes fénytől és a hízelgő szavaiktól, szinte súrolom őket, olyan közel megyek el mellettük lassú, magabiztos léptekkel. Rám mosolyognak, mintha barátok volnánk. – Viszontlátásra, Gulbahar! –

mondja kedvesen az egyikük. Motyogok valamit. Tolldzsekimet, amely rajtam volt, amikor ideérkeztem, most a karomon viszem. Ez bizonyos tartást ad, miközben úgy hagyom ott ezt a poklot, hogy vissza se nézek. Nehogy már azt gondolják, hogy meg tudtak törni a rizslevessel, a láncokkal és a 202-es cella neonvilágításával! A szabadság kellemes érzésével tölt el a tény, hogy egy konkrét cél felé tartok: a fogház melletti parkolóban nyitott ajtóval vár rám egy kombi. Több nő is ül már benne. Félig lehunyt szemmel élvezem a melltartómból felszálló parfümillatot, amely pár pillanatra megcirógatja az orromat, miközben lemegyek a bejárat előtti három lépcsőn, és áthaladok az udvaron, ahol néhány rendőr cigarettázik, és közben cipőjével a földet birizgálja. Nem tudom, mi vár rám, de biztosan jobb lesz, mint a 202-es cella volt. Az autó ajtaja kattanva becsukódik. A légkondi erős szaga elnyomja a Narciso Rodriguezt. Irány az „iskola".

Hetedik fejezet

2017. június 10.

– Bal! Jobb! Pihenj! – Velem együtt negyven, kék pizsamát viselő nő van a teremben. Egyszerű tanterem, nem lehet több ötven négyzetméternél. Széles vasredőny rejti el a külső életet, a redőnyön sok apró lyuk engedi át a fénysugarakat. Napi tizenegy órán át ebben a teremben zajlik az életünk. A linóleumon nyikorognak a mamuszok, miközben két han katona csattogtatóval diktálja az ütemet. A fogolytársaimmal együtt „testedzésen" veszünk részt. Valójában katonai kiképzést kapunk. A kimerült testek együttese homogén mozgással futja át hosszában, széltében és rézsútosan a teret. Amikor a katona mandarin nyelven azt ordítja: Pihenj!, fogolyszakaszunk megtorpan és nem mozdul. A parancs ugyanis az, hogy állva kell maradnunk. A kimelegedett testek nagyon igyekeznek nem tántorogni a párás melegben. Bűzös leheletek érződnek a levegőben. Valamennyien úgy zihálunk, mint a barmok, nincs elég oxigén a teremben. Olykor elájulnak néhányan. Ha egy fogoly nem nyeri vissza az eszméletét az őrök kiáltásaitól, egyikük kíméletlenül

egy-két pofonnal téríti magához. Ha újból összeesik, eltávolítják a teremből, és soha nem látjuk őt viszont. Kezdetben mélységesen felháborodtam ezen. Ma már nem találok benne semmi különöset.

Amikor éppen nem fojtogat a sírás, előfordul, hogy a vihogást kell visszatartanom, annyira nevetséges ez a produkció: a negyven operettkatonácska koreografált mozdulatai a két férfiú harcias vezényszavai kíséretében. Hibátlanul képzett egyenes sorunkkal Hszi Csin-ping portréja néz szembe. Kerek arca és atyai mosolya égszínkék háttérrel. Azt hihetnénk, hogy a Tienanmen téren vagyunk Pekingben. Hszi Csin-ping a képkeretbe szorulva nézi, hogyan dolgozunk az előadás tökéletesítésén fegyelmezetten hátrakulcsolt kézzel, úgy, mint az évi hivatalos katonai díszszemléken. De szeretném az arcába kiabálni, hogy én egész életemben szabad nő maradok, hogy a rendszere soha nem fog megtörni!

Három napja vagyok itt. Azt mondták, hogy a testedzés két hétig fog tartani, utána elméleti órák következnek. Nem tudom, hogyan fogom kibírni. Meg vagyok lepve, hogy még nem omlottam össze. Pajcsientanban vagyunk. A fogháztól az „iskoláig" megtett úton ez az egyetlen lényeges információ, amihez hozzájutottam: nehezen ugyan, de sikerült leolvasnom egy kiszáradt árok közepén álló tábláról, amelyen néhány műanyag szatyor is lengedezett. Pajcsientan Karamaj peremvidékén van. A három nagy épületen kívül, amelyek mindegyike akkora, mint egy kisebb repülőtér, csak rengeteg szögesdrót kerítés van itt, no meg a sivatag, amíg a szem ellát.

A negyven újonnan érkezett nő között vannak apró termetűek, akik majd összeroskadnak a vastag vászonból készült kék pizsama súlya alatt, vannak sápatag kamaszok, akiken lötyög ugyanaz a pizsama, és vannak olyanok, mint én, akiknek a fáradtságtól és a priccsen töltött éjszakáktól lett görbe a hátuk. Ilyen Nadira is, aki előttem áll a sorban. Ő itt az egyetlen, akit igazán megkedveltem. Az első napon találkoztunk. Amikor a fegyőrnők kinyitották a „szobám" ajtaját, egyedül ő volt a zárkában, ahol magasra emelt, megszámozott deszkák sorakoztak: az ágyaink. Nekem a 9-est jelölték ki. Nadiráé volt a 8-as. A véletlen mindjárt közel hozott minket egymáshoz. Megkönnyebbült, amikor megérkeztem, ő már több órája ott volt. – Miért van ilyen jó illatod? – kérdezte rögtön. Elmeséltem neki, hogyan kaptam vissza a fogházban elzárva tartott melltartómat. Jót nevettünk a történeten. Nadira csillogó szeme bizalmat ébresztett bennem. Ilyesmi régóta nem fordult elő velem. – Ha akarod, megosztom veled a melltartót. Este az ágyaink közé teszem, így mind a ketten érezhetjük az illatát. – Tetszett neki az ötlet. – Tényleg megtennéd? Nagyon kedves tőled, Gulbahar, köszönöm szépen!

A Narciso Rodriguez illatáért cserébe Nadira megmutatta, mi van a cellában (amelyen még erősen érződött, hogy frissen lett festve): a szükségünk elvégzésére szolgáló vödröt (amelybe dühösen belerúgott); az ablakot elfedő fémre-

dőnyt (amelyet nem lehet felhúzni); a mennyezet sarkaiba felszerelt kamerákat. Igen, ez minden. A priccseken nem volt matrac. Ágynemű se. Nem volt mosdó. Csak mi voltunk a nyomasztó félhomályban a friss festék alkoholos szagát árasztó falak között, ahol hallottuk a távolban becsapódó masszív zárkaajtók csattanását.

Nadira sokat beszélt aznap. Miközben mint oroszlán a ketrecében, föl-alá járkált a helyiségben, úgy buggyantak elő belőle történetének darabkái. Elképedve hallgattam. Egy karamaji kulturális televíziócsatorna műsorvezetője volt. – Szuper műsor volt, ujgur nyelvű, esténként adták – magyarázta. Hivatásos táncosnő akart lenni, azt tervezte, hogy a hszincsiangi hivatalos politikai ünnepségek nyitó számaként fog fellépni. De ez nem jött össze. A televízió valójában egy jól sikerült pótmegoldás volt: hiszen itt is megkapta a színpadot, a fényeket és az élő szereplés izgalmát. Nadira csinos nő. Ahogy ő mondja, „nagyon jól mutat" a képernyőn. Szóval igazán neki való világ volt a televízió. Egy elegáns lakóparkban élt a városközpontban a gyerekeivel és a férjével. Egy nap két civil ruhás férfi csöngetett be az ajtaján. Ugye tudod, hogy tilos imádkozni?, kérdezték tőle. – Nem tudom, honnan tudták. Igaz, hogy néha imádkoztam – mondta suttogva, mintha a kamerák hallhatnának minket (lehet, hogy hallhatnak?). A férfiak nem mondták meg, hová viszik. Mindössze ugyanazt a szót hallotta, mint én: „iskola". Erre fel itt találta magát Pajcsientanban. Megértettem, hogy nem iskolában vagyunk, hanem egy táborban.

A képzés során hazafias dalokat is tanítanak nekünk. – Ha nem tanuljátok meg kívülről, büntetést kaptok! – Naphosszat a refréneket brekegtük. Mivel Nadirának jó hangja van, a katonák külön feladattal bízták meg. A vezényszavukra kilép a sorból, és mellékük áll. Felemeli a jobb karját, hogy rázendítsünk a nemzeti himnuszra, és erre a jelre a hosszú hallgatástól berekedt hangok felzúgnak az osztályteremben: „Felkelni! Felkelni! Felkelni! Millió szív egyként dobban. Dacolva az ellenséges ágyútűzzel, előre! Dacolva az ellenséges ágyútűzzel, előre! Előre! Előre! Előre!"* Nevetséges.

A 202-ben teljesen magunkra voltunk hagyva. Az állandó tétlenség olyan nagy súllyal nehezedett ránk, hogy képtelenek voltunk bármi másra gondolni. A hosszúra nyúló idővel párosuló unalom teljesen elhatalmasodott rajtunk. Hosszú napokon át halálosan unatkoztunk. Istenem, mennyire unatkoztunk! Egy helyben topogtunk, pedig minden vágyunk az volt, hogy kimenjünk onnan, rohanjunk, üvöltsünk.

Itt viszont megtör bennünket a katonai gyakorlat. Annyira fáradtak vagyunk fizikailag, hogy nincs se kedvünk, se erőnk beszélgetni. Reggel az őrök sípszóval ébresztenek, ugyanúgy jelzik az étkezéseket és a takarodót. Ebéd és vacsora közben tilos beszélgetni. Az őrök az asztalok között járkálnak. Ha valaki suttog vagy megtörli a száját, azzal vádolják, hogy imádkozik. Ha valaki vissza-

* A kínai himnusz eredeti címe *Az önkéntesek indulója.*

utasít egy ételt, „iszlamista terroristának" titulálják, és ráparancsolnak, hogy egye meg. Állítják, hogy minden étel *halal.** Le kell nyelnünk, nincs más választásunk. Este lerogyok a Nadira melletti priccsre, és azonnal elalszom. Soha nem tudom, hány óra. Csak találgatom a hőmérséklet alapján. Óra nincs. Az őröktől rettegek.

Az ideérkezésünk óta nem láttunk napfényt. Ezekkel az átkozott vasfüggönyökkel eltakarják az összes ablakot! De mire jó dühöngeni? Körülöttünk nincsen más, csak a sivatag. Nem adtak telefont, pedig Rahmanjan azt ígérte. Rajta kívül senki sem tudja, hol tartanak fogva. Vajon értesítette a nővéremet és Ajnurt? És Kerimet és Gulhumart? Ez egy ébren megélt rémálom. És még megosztani sem tudom az aggodalmaimat a fogolytársaimmal, mivel állandóan figyelnek bennünket a kamerák. Jaj, annyira belefáradtam abba, hogy állandóan csak ez a helyzet jár a fejemben! Már nem tudok logikusan gondolkodni.

A szieszta tud megmenteni. Az ebéd után az őrök visszavezetnek minket a celláinkba. Lefeküdhetünk a priccsünkre. Néhányan szundikálnak, mások sugdolóznak. Ez az a pillanat, amikor elvonulok a titkos kertembe. Senki nem tud ebben megakadályozni, ugyanis ez a kert a fejemben van. Mindennap elringat Nadira szabályos légzése, én pedig belépek oda, hogy gondozzam a boldog emlékeimet. Nekik köszönhetem, hogy nem vesztem el a lábam alól teljesen a talajt. Fél-

* Az iszlám előírásainak megfelelő étel. *(A ford.)*

álomban ott folytatom a gondolataimat, ahol előző nap abba kellett hagynom. Barcelona, Fontainebleau, Monet kertjei Givernyben, az yvelines-i kisvárosok, amelyeken vasárnaponként áthajtottunk kocsival, amikor a Viltain Farmra mentünk gyümölcsért, zöldségért és virágért. Fontossági sorrendben foglalkozom az emlékeimmel, de időrend szerint is rendezem őket, és mindegyiket nagy részletességgel keltem életre.

– Mire gondolsz? – kérdezte Nadira nehezen forgó nyelvvel.

Könnybe lábad a szemem. Összeszorul a torkom. Nem akarok sírva fakadni a kamerák előtt. Ehelyett a plafonra szegezem a tekintetemet.

– Semmire.

Pajcsientan hatalmas labirintus. Minden foglalkozásra több zárka lakói közös csoportban vonulnak néhány őr kíséretében. A szieszta után egy pillanatra sem lehet egyedül maradni. A fürdőszobába, a vécékhez, a tanterembe vagy az étkezőbe menet több, neonnal világított, csőszerű folyosón kell áthaladnunk. Minden szakaszt egy-egy automatikusan működő ajtókkal ellátott biztonsági zsilip zár le. Nyilvánvaló, hogy ez a tábor nemrég búvt ki a földből. Mind vadonatúj, erről mindenhol a makulátlan falakból áradó festékszag tanúskodik.

Olyan ez, mintha egy gyárban lennénk, de azt még nem tudom, hogy mekkora is teljes egészében. Pajcsientanban mindennap kizárólag a zárka-tanterem-étkező háromszögben mozgunk. Viszont annak alapján, hogy milyen nagy szám-

ban látunk ismeretlen foglyokat és őröket, miközben csoportosan vonulunk a folyosókon, arra tudok következtetni, hogy óriási ez a tábor. Mindennap új zombiarcokat fedezek fel. Idáig egyszer sem találkoztam ugyanazzal a csoporttal. Az első napon csak ketten voltunk a zárkánkban, Nadira és én. Este már heten. Ma tizenketten vagyunk.

Elég egy gyors szorzást végezni: tizenhat zárkát számoltam a miénkkel együtt. Mindegyikben tizenkét deszka van, tehát tizenkét fogoly. Ha beszorozzuk a zárkák számát az egy zárkában fogva tartott nők számával, arra jutunk, hogy közel kétszáz nőt tartanak fogva Pajcsientanban. Kétszáz nőt ragadtak ki a családjukból. Kétszáz életet zártak be határozatlan időre. És a tábor feltöltése szemmel láthatóan tovább folytatódik.

Az újonnan érkezetteket, mint engem, a riadt tekintetükről lehet felismerni. Ők ismerősöket keresnek a folyosókon. Ezzel szemben azok, akik régóta itt vannak már, mereven a lábukat nézik. Úgy mozognak, szoros sorokban, mintha katonai robotok lennének. Rezzenéstelen tekintettel állnak meg és vágják magukat vigyázzba, amikor egy sípszó erre utasítja őket. Te jó ég, mit tehettek velük? Reszketek a gondolattól, hogy mit fogok felfedezni.

Nem sokkal az érkezésem után, az egyik reggel különös dolog történt. Egy jó ismerősömmel találkoztam a fürdőszobában. Ebben a jókora, kövezett helyiségben alumíniummosdók sorakoznak, de tükrök nincsenek a falakon. Mindössze hét zuhany van, és öt (guggolós) vécé. Az egyik

mosdónál jéghideg vízzel megmostam az arcomat. Itt minden perc számít. Mindössze tizenöt percünk van arra, hogy vécére menjünk, tisztálkodjunk és felvegyük a kezeslábast. Az őrök akkor is kihajtanak innen, ha még nem vagyunk készen. Egész nap kizárólag ekkor engednek minket vécére menni. Aznap sem akartam lemaradni erről, számoltam magamban a perceket. Így, amikor meghallottam a nevemet, nem figyeltem fel azonnal az ismerős hangra: – Gulbahar? – Bosszantott, hogy megzavarnak a reggeli igyekvésemben, de vizes arccal hátrafordultam. Mivel megőszült és meg is hízott, eltartott néhány másodpercig, míg felismertem az asszonyt. Dilnur! Annyira szerettem volna megölelni. De tilos bárkit is megérinteni. Néhány centiméterre maradtunk egymással szemben a fürdőszoba kövezetén.

Dilnur sírva kérdezte:

– Te hogy kerültél ide? Hát nem mentetek el Franciaországba? A te férjedet is elvitték? Az enyém már hetek óta ugyanúgy táborban van, mint én.

Dilnur a szomszédunk volt Karamajban. Baráti viszonyban voltunk, sokszor kisegítettük egymást. Nagyon szerette a lányainkat, rá tudtam bízni őket, amikor a vállalattól nem tudtam időben hazamenni. Nagyon kedves, együttérző asszonyként maradt meg az emlékeimben. Ma már csak árnyéka régi önmagának. Hüppögve mesélte el, mi történt velük. A férjét szó nélkül vitték el egy reggel, feltehetően azért, mert eljárt

a mecsetbe; egy Pajcsientantól nem messze levő táborba zárták, nem tudja, melyikbe. Őt pedig ideküldték valós indok, ítélet és meghatározott időtartam nélkül. Hogy zárhatták Dilnurt egy táborba?! Én igazán jól ismerem őt, a férjével együtt a mérsékelt iszlám hívei. Nem viselt kendőt, soha nem vallott szeparatista nézeteket. Kiegyensúlyozott, békés személyiség volt, egy olyan ujgur nő, mint amilyen sok-sok ezer él Karamajban. A város teljes ujgur lakosságát le fogják tartóztatni?

Nyolcadik fejezet

2017. június 20.

Elvitték Nadirát! Eltüntették! Egyik reggel két másik nővel együtt kiszólították. A tanteremben meneteltünk elnehezült lábakkal. Fullasztó hőség volt aznap, kértük, húzzák fel a vasredőnyt, hogy bejöhessen egy kis levegő, de a rendőrök hallani sem akartak róla. – Pihenj! – Szokás szerint megtorpantunk, és mozdulatlanul álltunk, és akkor... Rahmanjan rontott be két rendőr kíséretében a terembe. – Nyolcas! – kiáltotta. Nadira engedelmesen kilépett a sorból. A két másik nő, akik fiatalabbak voltak, mint én, követték őt a lajstromszámuk elhangzása után. Mindez nem sok jót ígért. Remegni kezdett a lábam. Rahmanjant azóta nem láttam, hogy elhagytam a fogházat. Nyilván azért hívta ki őket, mert valami súlyos dolog történt. Az egész fél másodpercig tartott. Nyújtogattam a nyakamat, hogy lássam, mi történik a sor elején. A rendőrök szótlanul megbilincselték a három nőt. Aztán eltűntek. Soha többé nem láttuk őket. Rahmanjan még felénk fordult: – Elvisszük őket, mert nem vallották be a bűneiket. Valljátok be a bűneiteket, különben

hamarosan ti kerültök sorra! – Ezzel ő is kiment. Bezárult az ajtó. Folytatódott a menetelés.

A szieszta alatt csak erről beszéltünk. Hová vitték őket? És főleg: miért? Azok szerint, akik ismerték őket, azért kerültek börtönbe, mert kapcsolatban voltak egy karamaji muszlim prédikátornővel. Hallottam róla annak idején, amikor még itt laktunk. Ez a nő, akit Rizvan Pavutunnak hívnak, az iszlámról tartott előadásokat és csoportfoglalkozásokat. A Korán tanításait magyarázta a résztvevőknek. A buzgón vallásos hívők körében a családok gyakran felkérték, hogy beszéljen az esküvőkön vagy a temetéseken. Rituális halottmosdatást is végzett. Nadira soha nem beszélt nekem róla.

A mellettem levő priccs két napig üres maradt, azután jött valaki Nadira helyett. Bizalmatlanul méregettem, amikor elhelyezkedett. Akkor ébredtem rá, hogy Nadira nem fog visszajönni. Szegény most bizonyára egy sötétzárkában senyved Karamajban. Azért imádkozom, hogy ne ítéljék halálra.

Éjszaka borzasztó üvöltések riasztanak fel minket. Mintha foglyokat kínoznának az alattunk levő emeleten. Rémülten hallgatjuk az éj csendjébe hasító sikolyokat. Önkívületben levő nők szívet tépő kiáltásokkal könyörögnek, hogy ne bántsák őket, vagy hogy bocsássák meg bűneiket.

Nadira példaként szolgált. Amióta elvitték, az őrök egyre durvábbak velünk. A katonai gyakorlatok keménységét sértések özönével fokozzák. A legkisebb hiba esetén máris záporoznak

ránk: Piszkos terrorista!, Miért nem eszed meg a disznóhúst, mi?, Azt hiszed, nem látom, hogy imádkozol, te rohadt terrorista? Naphosszat azt hallgatjuk tőlük, hogy bűnösök vagyunk, a „legszörnyűbb bűnt, a hazaárulást" követtük el, úgy kezelnek bennünket, mint a 2009-ben Ürümcsiben letartóztatott „bűnözőket": – Valljátok be a bűneiket, különben börtönben végzitek, mint Nadira és a többiek! Gyakoroljatok önkritikát, akkor talán megbocsát nektek a párt!

Azt gondoltam, hogy az elméleti órák egy kis nyugalmat hoznak majd az életünkbe, de ott még rosszabb a helyzet. A tanárnő le nem veszi rólunk a szemét, és nem mulaszt el egyetlen alkalmat sem, hogy felpofozzon minket. A múltkor az egyik társunknak, egy hatvan év körüli asszonynak lecsukódott a szeme, nyilvánvalóan a kimerültségtől. A tanerő egy jókora pofont kevert le neki: – Azt hiszed, nem látom, hogy imádkozol? Büntetést fogsz kapni! – Az őrök brutálisan kilökték őt a teremből. Egy óra múlva jött vissza egy papírral a kezében, amelyre a vallomását írta. A tanárnő felszólította, hogy olvassa fel hangosan. Az asszony holtsápadtan engedelmeskedett, majd visszament a helyére. De hát csak becsukta a szemét! Végül is milyen bűntettet követtünk el? Magam körül csak remegő, idős asszonyokat és sírással küszködő kamasz lányokat látok. Nem vagyunk terroristák!

A tanteremben, az étkezőben, a fürdőszobában, a zárkában, mindenütt... Egyetlen olyan hely sincs itt Pajcsientanban, ahol ne lennénk kitéve a

tanárok, a rendőrök vagy a fegyőrnők durvaságának vagy zsarolásának. Amikor épp egyikük sincs a nyakunkon, a kamerák veszik át folyamatos figyelésünket. Olyanok vagyunk, mintha eldobható emberi lények lennénk. Örök áldozatok a fenyegetések szorításában.

Nadira eltűnése nagyon megviselt, de nem összetört, hanem megerősített. Úgy látszik, megkeményedtem a fogházi rabságom óta, ahol az ágyhoz láncolva még sírtam a 202-es zárkában. Ezek nem fogják elérni, hogy sírva fakadjak! Minden próbálkozásuk hiábavalónak fog bizonyulni, nem tudnak megtörni. Ezt megfogadtam még az első éjszakán, amikor úgy aludtam el, hogy Nadira nem volt mellettem. A titkos kertemben, az emlékeim között kiástam egy maroknyi földet: oda ültettem el az ellenállás magvait. Túl fogom élni Baijantan poklát!

Korábban nem voltam mélyen vallásos, de ekkor Isten felé fordultam. Talán provokációból. Éjszakánként, behunyt szemmel, teljes odaadással imádkozni kezdek. Reggel és este jógázásra kényszerítem magamat. Belőlem nem fogtok emberroncsot csinálni! A zárka kellős közepére állok, pontosan szembe a villogó kamerával. Beszívom a levegőt, terpeszállás, kezek a csípőre. Kifújom a levegőt, felsőtestemet előrehajtom. Miközben a vér lassan a fejembe száll, imádkozom. Amíg ebben a testtartásban vagyok, a kamera képtelen érzékelni, hogy imádságot mormolok. Mellemen összetett kezekkel, combokra hajtott felsőtesttel könyörgök Istennek, hogy segítsen meg engem, és

védelmezze a családomat. Micsoda öröm kijátszani a kamerák éberségét!

Az ellenállás e sikeres akciói megsokszorozzák az erőmet. A tanórák kezdete óta erre még inkább szükségem van. Amikor egy héttel Nadira eltűnése után véget ért a katonai kiképzés, tele voltam illúziókkal. Úgy döntöttem, azon leszek, hogy szorgalmas diáknak, mintafogolynak tűnjek, ami nem igényel sok erőfeszítést tőlem, hiszen mindig jó tanuló voltam. Eszembe jutott, mit mondott Rahmanjan: ha brillírozok az órákon, gyorsabban elhagyhatom Pajcsientant, erőfeszítéseim elnyerik majd jutalmukat.

Sajnos ez nem az az iskola volt, amiről álmodtam. Néhány nap után megértettem, mit jelent az „agymosás" kifejezés.

Valójában egyáltalán nem iskolában vagyunk. Nincs csengetés. Nincs jó vagy rossz válasz. Reggelente a csendes osztályterembe belép a tanárnő, aki egyébként ujgur. Egy ujgur tanít bennünket, ujgurokat arra, hogy kínaiak legyünk. Ellenszegülő állampolgárokként kezel bennünket, akiket a pártnak át kell nevelnie. Vajon ő mit gondol minderről? Gondol-e egyáltalán valamit? Honnan jön? Hogyan jutott el idáig? Átnevelték őt is, mielőtt ezzel a munkával megbízták? Hemzsegnek a kérdések a fejemben.

Intésére egy emberként állunk fel. – *Laosi hao* – mondjuk kórusban a tanároknak kínaiul kijáró üdvözlést, és ezzel elkezdődik a napi tizenegy órás tanítás. Felmondjuk a krédószerű szöveget: – Köszönet nagy hazánknak! Köszönet a pártnak! Kö-

szönet drága elnökünknek, Hszi Csin-pingnek! – Este egy hasonló hitvallással fejeződik be a tanítás: – Kívánom, hogy nagy hazánk fejlődjön és szép jövőt érjen meg! Kívánom, hogy minden etnikum egyetlen nagy nemzetet alkosson! Jó egészséget kívánok elnökünknek, Hszi Csin-pingnek! Hosszú életet Hszi Csin-ping elnöknek! – Székünkhöz szögezve, papagájként ismételjük a szöveget. Minden kihágástól tisztára mosva tanítják nekünk Kína dicső történelmét. Csak a kiváló dinasztiákról, a dicsőséges hódításokról és a kommunista párt minden téren elért sikereiről esik szó. Ez a történelem még inkább részrehajló és átpolitizált, mint az, amit a kínai egyetemeken oktatnak. Kezdetben csak nevettem ezen. Tényleg azt hiszik, hogy néhány oldal propagandával meg tudnak törni minket?

Azonban teltek-múlnak a napok, és mivel az iskolából még az ablakon se lehetett kilátni, újra felütötte fejét régi ellenségem, a fásultság. Teljesen kimerültem, az ellenálló akciók végrehajtását felfüggesztettem. Úgy próbálok kitartani, hogy mindennap visszatérek a titkos kertembe, de az iskola úthengere nyomul előre, és átmegy rajtunk. Így működik tehát az agymosás: napokon át mást sem csinálunk, csak ugyanazokat az ostoba mondatokat ismételgetjük. És mintha ez nem volna elég, este, vacsora után plusz egy órát kell tanulnunk, mielőtt aludni mehetnénk. Ilyenkor még egyszer átvesszük a leckéket. Minden pénteken írásbeli és szóbeli vizsgát kell tennünk. Ez utóbbi során a tábor néhány vezetőjének vizslató tekintete előtt egymás után felmondjuk a ránk kimért kommunista rizsát.

Egymást követik a leckék, alig nyeltük le, máris kiköpjük. Aminek az az eredménye, hogy egyik hétről a másikra elfelejtem. Képtelen vagyok felmondani, amit hat nappal korábban tanultam. Megpróbálok néhány foszlányt megragadni, de a mondatok összeütköznek a fejemben, és a gondolatok belevesznek a homályba. Mintha a vizet akarnám megfogni, úgy folynak ki az ujjaim között, és én szomorúan nézem, ahogy eltűnnek. A rövid távú memória a legjobb szövetséges, egyszersmind a legrosszabb ellenség. Lehetővé teszi, hogy jó sok történelemfejezetet és állampolgári nyilatkozatot megtanuljak és visszamondjak, továbbá megkímél attól, hogy a tanárnő nyilvánosan megalázzon. Ugyanakkor felmorzsolja a kritikai érzéket, eltávolítja az emlékeket és gondolatokat, amelyek életben tartanak. Kerim, Gulhumar és Gulnigar arca elmosódik. Ez az iskola igavonó barommá butít minket. Életünket határozatlan időre teljes egészében a mechanikus tanulás szolgálatába állították. Senki nem mondja meg, meddig fog tartani. Nincs semmilyen perspektívánk. Ha belegondolok, hányingerem támad. Inkább elmerülök a munkában.

Kilencedik fejezet

2017. július 14.

Ötödiknek születtem egy nyolcgyermekes családban, és ahogy az a nagycsaládokban lenni szokott, ahol a születések rövidebb-hosszabb időközzel követik egymást, és a testvérek nem ugyanolyan erősen kötődnek egymáshoz, nekem a két húgommal lett igazán szoros a kapcsolatom. A bátyáimmal csak a nagy ünnepek, az Aïd és a tavaszünnep alkalmával láttuk egymást, de Nedjma, Madina és én egész kicsi korunktól kezdve megbonthatatlan triót alkottunk, mivel anyám együtt nevelt bennünket. Nedjma közvetlenül utánam született. Ma háztartásbeli, aki ideje nagy részében húsz éve özvegy anyánkkal foglalkozik, ő tartja rendben a házát, ő vásárol és intéz minden ügyet számára. Saját családjával együtt ő is ebben a guljai házban lakik, ahol mind a nyolcan felnőttünk. Nedjma rendkívül jószívű, kedves asszony.

Aztán itt van Madina. Madina és az ő gyöngyöző kacagása. A társaságot mindig megnevettetni kész Madina és az ő mulatságos grimaszai. Madina és az ő határtalan nagylelkűsége. Ő a fővárosban, Ürümcsiben lakik a férjével és két gyermekével. Mindkét húgomat nagyon szeretem, de Madina, a legkisebb lány áll hozzám a legközelebb. Talán azért, mert ugyanazt az utat választottuk a tanulmányaink befejezése után: mindketten vonzó nagyvárosban telepedtünk le, távol a testvéreinktől, anyánk házától, Guljától és a környező hegyektől. Én felfedeztem Karamajt a kőolajával, ő Ürümcsit a gazdasági pezsgésével. Igen, és az évek során még az is közelebb hozott minket egymáshoz, hogy mind a ketten dolgozni kezdtünk egy olyan időszakban, amikor még nagyon sok asszony, akárcsak Nedjma, kizárólag az anyaságnak és a háztartásnak szentelte az életét.

Amióta itt vagyok az „iskolában", rögeszmémmé vált, hogy szeretnék találkozni anyámmal és a két húgommal. Aggódva sürgetem az őröket: – Mikor láthatom a családomat? Értesítették őket, hogy itt vagyok? Mielőtt idejöttem, azt mondták, hogy láthatom majd őket! Nagyon kérem, engedjék meg, hogy láthassam őket! – Majd meglátjuk, majd meglátjuk. Nem most rögtön – felelték. Kérdéseinkre Pajcsientan őrei szándékosan olyan homályos válaszokat adnak, amivel éltetik is bennünk a reményt, ugyanakkor kétségbeesésbe is taszítanak. „Meglátjuk", „Türelemmel kell lenni", „Egyelőre még nem", ismétlik újra és újra. Kéréseink függőben maradnak, míg nem kapnak válaszul egy kategorikus „nem"-et vagy egy pofont „szemtelenségért". Ez a szabály érvényes mindenfajta reklamációra: éjszaka vécére kimen-

ni, beszélőre menni, vagy telefonon beszélni a családdal. Éjszakánként néha hallom, ahogy más zárkákban a lányok könyörögnek az őröknek, hogy kimehessenek vécére. Dörömbölnek, sírnak, kiabálnak. Néha egy-egy őr enged, olyankor hallani a zár kattanását, majd a fürdőhelyiség felé távolodó lépteket. Néha azonban nem olyan engedékenyek, akkor nincs mit tenni, a zárkában kell pisilni.

Hetek teltek úgy, hogy nem érzékeltem az idő múlását. A mai napig. Ma végre elkövetkezett a várva várt látogatás. Már nem is hittem benne. De egyáltalán nem úgy zajlott, ahogy elképzeltem. Valami borzasztó történt, és minél többet rágódom rajta, annál jobban gyötör a bűntudat, hogy elsősorban én vagyok érte a felelős.

Amikor a biztonsági kapu kinyílt előttük, hatalmasat dobbant a szívem, hiszen hónapokat töltöttem úgy, hogy semmit nem tudtam a szeretteimről. Anyám közeledett felém a beszélőben, hosszú ruhája nem illett a nyomasztó terembe, ahol néhány fogoly az asztalkák fölé hajolva suttogott a látogatóival. Arcvonásait megkeményítette a fáradtság és talán még valami, ami – még mielőtt szóra nyitotta volna a száját – már jelezte, hogy rossz hírt fog közölni velem. Nedjma, aki szorosan követte, szintén gondterheltnek tűnt. És amikor az ajtó becsukódott a hátuk mögött anélkül, hogy felbukkant volna Madina vidám arca, megértettem, hogy súlyos dolog történt a fiatalabb húgommal.

Tudom, hogy Madina és Nedjma eget-földet megmozgatnak a kiszabadításomért, megpróbálják pénzzel megvesztegetni a rendőröket, igyekeznek mozgósítani a fővárosi kapcsolataikat. Madina soha nem hagyta volna ki önszántából ezt a látogatást. Így nem is hittem anyámnak és Nedjmának, amikor azzal magyarázták Madina távolmaradását, hogy nem talált senkit, aki vigyázni tudott volna a gyerekeire. Biztos vagyok benne, hogy nem engedték eljönni.

Beszélgetésünk elején egy sor banális részletkérdésről esett szó, apróságokról, amik egyébként érdekesek a mindennapi életben, de ezúttal nagyon felszínesnek hatottak számomra. Úgy beszélgettünk, mintha teáznánk, gondosan kerültük, hogy min megyek keresztül hét hónapja. Nem kérdeztek semmit a karamaji fogházról, sem az itteni rabságom körülményeiről. Egy szó sem esett Madináról. Nem tettem említést az iskola eszelős tanítási módszereiről, az álmatlanul töltött éjszakákról. Ők sem szóltak arról, hogyan hat rájuk a fegyencruhás nőkkel telt terem látványa. Mintha mondataik távolról érkeztek volna el a fülemig: milyen anyám egészségi állapota, mi van az északon élő unokatestvérekkel, Nedjma gyerekeivel és a férjével. Figyeltem megviselt arcukat, ők meg az enyémet. Nem is nagyon hallgattuk, mit mond a másik, mert egyetlen ki nem mondott kérdés lebegett a beszélgetésünket többször megszakító súlyos csendben (miközben azt akartuk, hogy társalgásunk a lehető legtermészetesebbnek tűnjön az őröknek): *Hol van Madina?*

Nedjma nem bírta tovább. – Őt is elfogták – suttogta alig hallhatóan a körülöttünk zajló többi

beszélgetés tompa zajában. Kik fogták el? A rendőrök? És hová vitték? Őt is fogházba? A szívem olyan hevesen dobogott a mellkasomban, hogy úgy éreztem, mindjárt kiszakad. A szemem sarkából egy-egy pillantást vetettem a teremben járkáló őrre. Abban a pillanatban megértettem: Madina is táborban van. Olyanban, mint Pajcsientan. Hatalmas, a friss festés, az izzadság és a halál szagát árasztó, ablaktalan hangár, amely néhány hónap alatt nőtt ki a földből, és ahová nők százait deportálták a rezsim rendjének őrei. Madina is közöttük volt. A szemhéjam mögött összegyűlt könnytől homályosan látok. Összeszorult torokkal lenyelem őket, mert eszembe jut az őr mély hangja, aki figyelmeztetett, mielőtt beléptem ide: – Aztán nehogy sírjál! Ha sírsz, soha többet nem engednek be hozzád látogatót. Akkor neked annyi! – Ó, istenem, elfogták Madinát!

A biztonsági kapun keresztül további látogatók léphettek a terembe. Anyák, nővérek, lányok osontak az asztalok között, majd leültek a foglyokkal szemben, ahogy anyám és Nedjma velem szemben néhány perccel korábban. Gondolataim még a húgom által adott rövid magyarázat körül forogtak. Madinát egy sötét adminisztrációs ügy miatt csukták le. Egy érvénytelen lakóhely-igazolvány miatt. Egy lejárt igazolvány. Nem igazán értettem. Kínában nem úgy van, hogy ott élsz, ahol akarsz. Ha a lakóhelyedről egy másik városba akarsz költözni, ahol munkát kaptál,

először is egy új *hukou*t kell szerezned.* Ennek a lakóhely-igazolványnak nagy jelentősége van, mert csak ezzel van jogod letelepedni abban a másik városban, és úgy tűnik, hogy az ürümcsi rendőrség azt rótta fel Madinának, hogy nincs érvényes *hukou*ja, pedig már évek óta Ürümcsiben él. Mit fognak vele tenni?

Teltek-múltak a percek. Soha nem adnak hosszú időt a beszélőre, és én újból az őr mozdulataira figyeltem, mert féltem, nehogy véget vessen a látogatásnak. Égtem a kíváncsiságtól, hogy telefonáltak-e Boulogne-ba. Elképzeltem, milyen volt Kerim hangja, amikor meghallotta Nedjma csicsergését. Most én nem bírtam magam visszatartani. Úgy kopogtak a kérdéseim, mint a jégeső.

– Hogy vannak? Hogy van Kerim? És Gulhumar? És Gulnigar?

Anyám nem mondott semmit. Nedjma megfogta a kezemet.

– Mindenki jól van, ne aggódj! De tényleg, nem kell nyugtalankodnod – mondta nyomatékosan.

* Kínában minden állampolgár rendelkezik egy *hukou*val. A hukou egyfajta lakóhely-igazolvány, amely birtokosát születésétől kezdve hozzákapcsolja ahhoz a tartományhoz, településhez, ahol lakik. 1951 óta ennek a regionális lakóhely-regisztrációs rendszernek az volt a célja, hogy korlátozza a falusi lakosság városokba irányuló tömeges migrációját. Előzetes engedély nélkül egyetlen állampolgár sem költözhet más városba vagy régióba, mint ami a hukouján szerepel.

Aztán újrakezdődtek a szokványos kérdések.

– Jó itt a koszt? Találkoztál-e ismerős asszonyokkal?

Minél jobban szorította a kezemet, annál kevésbé volt kedvem elmesélni neki, hogyan sikoltoznak éjszaka a nők, és hogyan hullanak ránk a pofonok minden előzetes figyelmeztetés nélkül. Biztos, hogy Madina is hallja a sikolyokat és kapja a pofonokat. Egyre hevesebben vert a szívem. Ránéztem az asztalunktól egy méterre álló őrre, és siettem befejezni a beszélgetést.

– Jól eszem, jól bánnak itt velünk. Ne aggódj! Mondd meg nekik, hogy jól vagyok! Ugye megmondod?

Anyám és Nedjma látogatása egy dolgot megerősített bennem: ha egy ujgur családból deportálnak valakit, akkor az illető bukásában a többieket is magával rántja. Madinát nem adminisztrációs probléma miatt küldték táborba. Ha Madinának tényleg a *hukou*val lettek volna gondjai, akkor most otthon lenne a férjével és a gyerekeivel. Madinát énmiattam csukták le. Ez az én hibám, és most már mindig ezzel a bűntudattal fogok élni. Én, az ő „terrorista" nővére, aki külföldön éltem, aki egy politikai menekült felesége vagyok, akaratlanul is rázúdítottam a hatóságok haragját. Lehet, hogy őt kínozzák meg, hogy bevallja a „bűnöket", amiket én nem vallok be. Mert én semmit nem követtem el. Ő semmit sem követett el. Ártatlanok vagyunk.

Hszincsiangban senki nem mondhatja ki szabadon, amit gondol. Nedjma és anyám nem senyvednek börtönben, de ők is büntetve vannak: ők sem beszélhetnek szabadon. A Pajcsientant körülvevő szögesdrót-erdőn kívül is folyik az ujgurok átnevelése. Akár börtönbe zárnak minket, akár nem, a kínaiak mindannyiunknak ugyanazt a sorsot szánják: átnevelés megfélemlítés, zsarolás és cenzúra által. Minden ujgurt felőrölnek a szabadtéri börtönné vált Hszincsiangban.

El tudom képzelni, milyen félelemben él mindennap szegény Nedjma és szegény anyám. Bármikor rendőrök kopoghatnak be az otthonukba, „teázni" hívhatják őket a rendőrkapitányságra, ahol véget nem értő kihallgatásnak vethetik alá őket... Tudom, hogy nem mondták el nekem a teljes igazságot, de hogy haragudhatnék rájuk? Már jóval a táborok megjelenése előtt is elhallgattunk egymás elől dolgokat, hogy védjük egymást.

Amikor búcsúzóul megcsókoltuk egymás, nem bírtam megállni, feltettem a kérdést. Ki tudja, mikor lesz rá alkalmam, muszáj volt tudnom.

– Kerim Hszincsiangban van? – súgtam Nedjma fülébe.

– Nem, nincs itt – suttogta.

– Esküszöl? Mondd meg neki, hogy ide ne jöjjön, túl veszélyes. Biztos ide akar jönni, hogy kiszabadítson, de ha idejön, őt is börtönbe zárják! Nagyon kérlek, mondd neki, hogy ne tegye! Az a legfontosabb, hogy a lányainkkal minden rendben legyen!

– Megígérem neked.

– És mi lesz Madinával? – kérdeztem még gyorsan, látva, hogy közeledik az őr.

– Ne izgasd magad! Mindent megteszünk, hogy kihozzuk onnan. Remélem, két héten belül – válaszolta Nedjma.

Egymásra mosolyogtunk, azután az automata kapuk becsukódtak távolodó alakjuk mögött. Ők visszamentek az ő börtönükbe, én pedig az enyémbe.

Tizedik fejezet

2017. szeptember 3.

Az iskolának titulált Pajcsientan valójában átnevelőtábor, de a nagy nemzeti ünnepre a kommunizmus vörös és arany színeibe öltözött éppen úgy, mint az igazi kínai iskolák, amelyekben a gyerekek mandarin nyelvet, irodalmat, matematikát, történelmet vagy földrajzot tanulnak, és akik ilyenkor tanáraikkal együtt mindenhová lampionokat, jelszavakat hirdető transzparenseket és papírdíszeket aggatnak. Kína augusztusban ünnepli a felszabadító Néphadsereget,* és bár mi fogolyként hónapok óta el vagyunk vágva a világtól, nem mulaszthatunk el egyetlen alkalmat sem arra, hogy tisztelettel adózzunk a kommunista pártnak. Végtelen kegyességében a párt esélyt ad nekünk arra, hogy az átnevelés elfogadásával megváltsuk bűneinket. Tartozunk neki ennyivel.

A hazafias dalok – különösen a nemzeti himnusz – olyan mélyen belém ivódtak, hogy soha

* Kínában augusztus 1-je a Néphadsereg ünnepe. A táborban néhány héttel később, 2017. augusztus 26-án került sor az ünneplésre.

többé nem felejtem el őket. Éjszaka a nappal átélt feszültségektől görcsösen összehúzódva fekszem a priccsemen, és nyugtalan álomba zuhanok, ahol újból őrökbe, egyenruhás férfiakba, fogolytársaimba és kínai vörös zászlókba ütközöm.

Pajcsientan a versenyszellemet is átvette az igazi kínai iskoláktól. Mindegyik cellának kórust alkotva énekelnie kell a táborvezetőség előtt, ők pedig értékelik a produkciókat. A győztesnek nyilvánított csapat jutalmat kap. Általában ételt. Olykor új ruhát. Észre sem vettük, mennyire átitatta a gondolkodásunkat az ünnep előtti napokat uraló versenyszellem: a tanórák után, az esti órákban a cellákban is gyakoroltuk a hazafias énekeket. A játékos módszereket is alkalmazó átnevelés stratégiája fokozatosan felülkerekedett az éberségemen. Amikor még volt rá erőm, azt mondogattam magamban, hogy mindez hazugság, és én csak úgy teszek, mintha részt vennék benne, miközben változatlanul megőrzöm gondolkodásom kritikai szellemét. Ostoba módon én is belementem a játékba. Mihelyt bezárták a cellánk ajtaját, újrakezdtük a gyakorlást egyikünk javaslatára: – Próbálunk? – Kellemes izgalom járta át a csapatunkat, és próbálni kezdtünk. Tökéletes sort alkotva ültünk az ágyak szélén a láthatatlan táborvezetőséggel szemben, és a szomszédos cellák lakóihoz hasonlóan, tökéletes összhangban rázendítettünk a nemzeti himnuszra. Az átnevelés rendben végezte feladatát.

Szívesen átadtam magam ennek az idióta játéknak, mert közeledett a nagy nap, és legbelül

hatalmas, mindent felülmúló boldogságot éreztem. A tábor rendőrei hiába kényszerítenek arra, hogy elgajdoljam az összes hazafias éneket, hogy éveken át villanyfényben aludjak, hiába tömik tele a fejemet Hszi Csin-ping nagy politikai győzelmeivel, soha többé nem tudnak megingatni.

Ugyanis augusztus 13-án az ürümcsi rendőrség kiengedte Madinát. Az én drága kishúgom szabadulása után hamarosan meglátogatott Pajcsientanban, és ez a rövid, de rendkívül intenzív találkozás – valóságos életszikra – elegendő örömmel töltött fel, hogy elviseljek minden csapást.

A nagy napon* ajándékokkal felpakolva érkezett, karjaiban több láda lapos, fehér húsú, molyhos héjú őszibarackkal, a táskájában cukorkákkal és juhsajtokkal. Miután harminckilenc napot töltött egy táborban, jól tudta, hogy a foglyoknak soha nem adnak ilyen finomságokat. Arra gondolt, hogy az őrök, akiknek nyilván elegük van az itt felszolgált rémes kosztból, szemet fognak vetni az ajándékokra, és így talán valamivel hosszabb ideig maradhat majd velem, vagy – ami még jobb – elnézőbbek lesznek velem. Madina jól számított. Talán egy-két dolgot kóstolhattam meg, a beszélőben felügyelő korrupt cerberus azonnal mindent elkobzott.

Nem beszéltünk arról, mi történt vele a táborban. Sem arról, hogy hogyan zajlik itt az én életem. Találkozásunk úgy telt, mint mindig, vicce-

* Madina 2017. augusztus 24-én látogatja meg Gulbahart.

magvakkal. Bedrogoznának minket az étkezések során?

Lehet, hogy az itt töltött idő használ el engem túlságosan; rájöttem, hogy romlik az emlékezetem. A fejemben összekuszálódnak, kibogozhatatlan csomóvá állnak össze a gondolataim.

Nappal úgy vonszolja magát a cellalakó nők sora a folyosón, mintha egy és ugyanaz a kék pizsamás alvajáró lennénk. Van, hogy valamelyikünk elájul. Egy őr jön érte. Néhány óra múlva úgy hozza vissza, hogy észre se vesszük. Ami régen sokkolta az embert, mára szokványossá vált. A pofonok, a sértések, a fogva tartott nők, akik szívinfarktusban meghalnak, vagy egyszerűen eltűnnek – mindez itt mindennapos. A tábor rendkívül fárasztó ritmusa – a teljes napon át egymást követő tanórák és a hasonlóképpen nehezen emészthető étkezések – annyira kimerít, hogy képtelen vagyok logikusan gondolkodni. A tanárok mindannyiunknak kiosztottak egy naplót, amelybe fel kell jegyeznünk a gondolatainkat, az álmainkat, emlékeinket, „bűneinket". Az őrök háromnaponta beszedik ezeket a füzeteket. A tanárok elolvassák a tartalmukat, beleártják magukat a legintimebb magánügyeinkbe. Komolyan azt hiszik, hogy az igazat írom le ezekben a sorokban? Az írás a legkevésbé sem jelent megkönnyebbülést számomra, hiszen amit a fakó fényben megfogalmazok ezeken az oldalakon, az egy merő hazugság. Porhintés, így játszom ki a tanárok destruktív átnevelését. Magamban jól szórakozom a saját bárgyú mondataimon. De

valójában tudom, hogy a rám kényszerített buzgó önkritika mindennap egy kicsit messzebbre visz attól a Gulbahartól, aki valaha voltam.

Amikor Pajcsientan alszik, én ébren maradok, mert csak ilyenkor vagyok képes gondolkodni. Éjszaka, a sötétben tágra nyitom a szemem, és imádkozom. Ártatlan vagyok. Ártatlan vagyok. Ártatlan vagyok.

Megváltozott az élet Pajcsientanban. Mindez október 18-án kezdődött, amikor összeült a kommunista párt XIX. kongresszusa.* Három napon át izgalomban tartotta az egész tábort, az őröket és tanárokat csakúgy, mint bennünket. Az ország vezetőinek jelenlétében Hszi Csin-ping fontos beszédet kívánt mondani abból az alkalomból, hogy újabb ötéves elnöki mandátumra jelölték. Mi a tantermünkben televízión nézhettük a nagy eseményt. A táborban olyan nagy volt a készülődés, mint az ujgur családokban Aïd előtt. Mindennek kifogástalannak kellett lennie.

Az őrök mindig is mániákusan ügyeltek a higiéniára. Ez volt az első dolgok egyike, amit itt megtanultam: minden fogolynak, minden helyiségnek tökéletesen tisztának kell lennie. Amikor nem volt tanóránk, a földön kuporogtunk, tisztítószerrel és rongyokkal felszerelkezve sikáltuk a padlót. A legkisebb piszok felfedezése szemrehányást, büntetést vont maga után. Pajcsientan ké-

* A Kínai Kommunista Párt XIX. kongresszusa 2017. október 18-tól 24-ig ülésezett Pekingben.

pe legyen olyan, mint engedelmes lelkünk: minél jobban ragyog a tisztaságól, annál jobban halad az átnevelésünk.

Ezúttal azonban erre is rá kellett duplázni, Kína elnökének semmi nem lehetett elég szép. Az ő képmását hordozó vörös és aranyszínű molinók futottak végig a falakon. A tanárok mindegyik osztályterembe televízióképernyőt állítottak be. Minél közelebb jártunk október 18-ához, annál érdekesebb új felvetések színesítették máskor oly monoton mindennapjainkat: néhányan azt jósolták, hogy Hszi üdvözölni fogja a terrorizmus elleni harc programját, amelynek tartópillérei az átnevelőtáborok. Lehet, hogy enyhíteni fog a házirend szigorán. Lehet, hogy javulni fognak az életkörülményeink. Még az is lehet, hogy a kiemelkedően példás magatartást tanúsító fogvatartottakat idő előtt szabadon bocsátják? Reményeink felélénkítettek bennünket, miközben a tábor a kommunizmus színeibe öltözött. Ez a színjáték természetesen hozzájárult az átnevelésünkhöz. Szinte ünnepi hangulat töltötte be a nyomasztó, ablaktalan folyosókat. A kollektíven átérzett öröm arra szolgált, hogy soha ne feledjük mindannyiunk atyjának nagyságát. Nevetséges volt. De ha nem is fognak szabadon engedni – ezt az ábrándot eltemettem agyam egyik zugába –, az a gondolat, hogy életkörülményeink talán valamelyest elviselhetőbbé válnak, lehetővé tette, hogy ne omoljak teljesen össze.

Aztán eljött a nagy nap. 18-án reggel mindnyájan ott ültünk a tanteremben. Erre az alkalomra

kimostuk kék formaruhánkat. A szappan illata összekeveredett az izzadság szagával a teremben, ahol egyedül a lapos képernyő fénye világított. Egymás után peregtek a reklámok. Egyre nőtt a feszültség. Végül elkezdődött a pekingi élő közvetítés. A Nagy Népi Csarnok súlyos kárminvörös függönyei alatt a Kínai Népköztársaság elnöke sok ezer hívének dörgő tapsvihara kíséretében fellépett a szónoki emelvényre.

Korábban láttam már őt fényképen, festményen, televízióban, de soha nem néztem meg igazán, és nem hallgattam meg egyetlen beszédét sem. Ahogy már mondtam, a politika egyáltalán nem érdekelt. Tehát ez ő, Hszi Csin-ping. A televízió képernyőjén elférő miniatűr változata inkább ártalmatlannak tűnt. Kerek arcával és húsos felsőtestén begombolt sötét zakójával egyszerű ember benyomását keltette. Úgy emlékszem, nagyon hosszú, indulatos beszédet tartott. Arra is emlékszem, hogy hazafias énekektől volt hangos a tábor. Miután felállhattunk a televízió elől, a tanárunk verte a taktust, és mi teli torokból énekeltük Hszi és nagy nemzetének dicsőségét.

A Kommunista Párt nélkül nem lenne új Kína,
A Kommunista Párt keményen dolgozik
a nemzetért,
A Kommunista Párt teljes szívvel védelmezi
*Kínát.**

* Részlet *A Kommunista Párt nélkül nem lenne új Kína* című kínai forradalmi indulóból (1943).

És főleg arra emlékszem, hogy Hszi újraválasztása után Baijiantanban megváltozott az élet. De sajnos nem úgy, ahogy mi reméltük.

Először is betiltották a szabadidőt. Itt nem létezik hétvégi pihenő. A hét minden napján dolgozunk napkeltétől napnyugtáig. Minden nap olyan, mint a következő, ez így megy hónapok óta. De eddig a szombat és vasárnap annyiban különbözött a hétköznapoktól, hogy – bár a tanórákat megtartották és a takarítási feladatokat is el kellett végezni – az őrök megengedték, hogy a nap vége felé néhány órára elhagyjuk a zárkákat. Ez nem állandó kegy volt, a hangulatuktól függött. E ritka szünetekben meglátogattak minket a szomszédnőink, és mi is átmehettünk egy-egy, másik cellában lakó fogolytársnőhöz. Fogolyélet volt ez, de mégiscsak élet!

Sok mindent tanultam a táborokról e rövid kegyelmi intervallumok alatt. Mindenütt folyt a súgás-búgás a dobókockák és kártyapaklik fölött. Miközben a folyosón a kínai hazafias énekek zengtek, az elmúlt hét során felcsipegetett friss híreket fülbe súgva adtuk tovább egymásnak. Egy idő óta minden beszélgetésben kitüntetett helyet kaptak az oltások. Mindannyiunkat erőszakkal beoltottak.

Egyik reggel az őrök egyenként bevezettek minket abba a helyiségbe, amely betegszobaként szolgált, ahol egy kis csapat fehér köpenyes han várt ránk. Hiába kiabáltam, tiltakoztam, hiába álltam ellen órákon át, végül nem maradt választásom: – Be kell oltanunk, Gulbahar, ötvenéves

vagy, legyengült az immunrendszered, és elkapod az influenzát, ha nem hagyod magad beoltani. Én is megteszem, ugyanakkor, mint te – mondta nekem a tábor egyik igazgatónője, miközben rámutatott a fecskendőkészletre. A megtorlástól való félelmemben aláírtam egy papírt, amelyen az állt, hogy a beleegyezésemet adom, majd hagytam, hogy az egyik kolléganője beleszúrjon a vénámba. Mekkora idióta voltam! Ma már tudom, hogy a nő hazudott nekem. Ugyanazt mondta a többi fogolynak is. De nem ez a legrosszabb. A szabadidő alatt többen szégyenlősen elmondták nekem, hogy egy ideje nem jön meg a menzeszük. És szerintük nem sokkal azután maradt abba, hogy beoltották őket. A fiatalok, akik többségükben eljegyzett menyasszonyok, nagyon el vannak keseredve. Azt remélték, hogy a szabadulásuk után férjhez mennek és szülni fognak. Én már elértem a változókorba, és próbáltam megnyugtatni őket, pedig már belém fészkelte magát egy szörnyű gondolat: lehet, hogy sterilizálnak bennünket?

A pártkongresszus óta már azt sem engedik meg, hogy ránézzünk vagy rámosolyogjunk egymásra. – Süsd le a szemed! Nem tudod, hogy tilos egymásra néznetek? – kiáltanak ránk az őrök. Ha egy másik fogolysor halad el az enyém mellett, a földre szegezem a tekintetemet, és a rémséges fekete mamuszom tanulmányozásába merülök. Ugyanez történik az étkezőben és a fürdőben. Miért veszik el tőlünk a szabadságunk utolsó morzsáit is? Mindennap új foglyok érkeznek a táborba. A mellettünk levő cellákba vezetik őket.

Látom ijedt arcukat. Szeretném megvigasztalni őket, és szeretném odakiáltani nekik: Vigyázzatok, ne oltassátok be magatokat! De mi haszna volna? Mindenképpen beoltják őket, én meg büntetést kapnék. Tehát csendben maradok. Egyre többen vagyunk Pajcsientanban, de én soha nem éreztem magam ilyen egyedül.

Érzem, hogy valami különös van készülőben odakint. A hszincsiangi káosz visszaverődik a tábor falairól, és a távoli visszhang eljut a fülünkbe. Az őrök a szokottnál idegesebbek, hivatalos ellenőrzést emlegetnek. Ürümcsiből érkeznek nemsokára helyi pártfunkcionáriusok, hogy felülvizsgálják a higiéniát és a képzés tartalmát, mondták nekünk, a legjobb tanulóknak kell majd válaszolniuk a kérdéseikre. Köztük leszek én is. Micsoda komédia! Csupa hazugságból állnak a válaszok, amelyeket persze be kell magolnunk. Ha az egyikük engem kérdez, azt kell válaszolnom neki: „A képzési központ boldoggá tesz engem, mert itt kitanulok egy szakmát, és közben jó ellátást kapok. És még némi fizetést is adnak. Amiből jut ruházkodásra és a mindennapi megélhetésre." Mindez hazugság! Épp csak a legegyszerűbb öltözékre és szappanra futja belőle. Csak azt hajtogatják itt nekünk, hogy az ujgurok terroristák, és kötelesek feladni magukat! Miért kényszerítenek minket arra, hogy ilyeneket hazudjunk? Lehet, hogy valami rejtegetnivalójuk van?

Néhány héttel a nevezetes kongresszus előtt minden fogoly mellé kijelöltek egy „tutort". Mintha a vastag könyvek, amelyeket kívülről kell megtanulnunk, nem törtek volna meg minket eléggé, pokolian megterhelő órarendünkhöz még hozzátettek heti egy megbeszélést a tutor szerepét betöltő nővel. Az enyémet Mihrajnak hívják. Amikor belépek a terembe, ahol találkozunk, minden alkalommal ülve vár, és a „dossziémat" tanulmányozza. Fiatal ujgur nő, aki dús, sötét haját a tarkóján kontyba fogta össze. Olyan bizalomgerjesztő, kedves hangon szólt hozzám, hogy elmeséltem neki mindent: a letartóztatásomat, a Franciaországban élő családomat, az ártatlanságomat. Rengeteg kérdést tett fel, de én se voltam rest viszszakérdezni: – Mikor fogok kiszabadulni innen? Találkozhatok a családommal? Telefonálhatnék nekik? – Kedvesen nyugtatgatott: – Türelmesnek kell lenned, Gulbahar. – Viszont a kongresszus óta Mihraj gyanakvó lett, mérlegeli minden szavamat, és a szemtelenség lehetséges jeleiként értelmezi őket. A sors iróniája, hogy Mihraj az egyetlen, akivel egyáltalán beszélhetek. Amióta fokozatosan elnémítanak bennünket, a beszélgetéseink egyre jobban hasonlítanak a rendőrségi kihallgatásokra. Amikor megkérdezem tőle, hogy mikor mehetek végre ki innen, arcát bosszús grimasz torzítja el: – Gulbahar, megbánást kell tanúsítanod! Be kell vallanod. Miért kérdezed, hogy mikor mehetsz ki? Hogyan bízhatnék meg benned? Mi a biztosíték rá, hogy nem kezded újra, ha kint vagy?

Egyik nap végül megadta a választ: – Meg kell várnod a peredet. – Az én peremet?! Miután hosszú hónapok teltek el úgy, hogy se híre,

se hamva nem volt ügyvédnek vagy bármilyen ítéletnek, most kellett megtudnom, hogy perem lesz. Na, ez volt az a pillanat, amikor feladtam minden reményt. A per végén el fognak ítélni, és azzal mindennek vége. Egyetlen kiút marad számomra: az imádkozás. Nincs senki más, csak Isten, ki meghallgathat. Fogalmam sincs a kinti eseményekről, de az az érzésem, hogy valami történik. Mindennap újabb, nőkkel teli minibusz érkezik Pajcsientanba. Nagyüzem ez már, ahol több mint kétszáz nőt tartanak fogva. Kint nagy számban tartóztatják le az ujgurokat. A rendőrök versenyt futnak az idővel, mintha valaki megpróbálna keresztbe tenni a nagy átnevelési programnak. Tehát igyekeznek a lehető leggyorsabban eltüntetni bennünket. Ha nem halunk meg itt végkimerülésben, ezekkel a „perekkel" fognak eltiporni minket. Vajon halálra fognak ítélni? Nem vár Kínában nagy jövő egy ujgur asszonyra, aki egyszer már Európába menekült.

Tizenkettedik fejezet

2017 vége – 2018 eleje

Semmi sem történik már. Semmi. A téli hidegben, a 2017-es esztendő végén én már csak vegetálok Pajcsientanban. Az új évben, átfagyott falak között sorvadozom a zárkánkban, amelybe újonnan érkezett foglyok költöznek be, riadt arcú nők, akiknek a nevét számra cserélték, és akikkel már megismerkedni sincs erőm. A világtól elvágva, itt a tábor labirintusában nem birok már kitartani, szétmállik az ellenálló képességem. A fárasztó rutin vég nélkül ismétlődik, és egyetlenegy végtelenített, rendkívül kimerítő nappá áll össze. Mindennap ránk zúdulnak az őrök sípolásai, szidalmai, ordításai. Kísértetszerű árnyaink végigvonszolják magukat a nyomasztóan kanyargó folyosókon a fürdőig, majd a tantermekig, ahol a tanárok által felszolgált propagandát nyeljük egészen napnyugtáig. Az éjszakai sikolyok egyeseket még mindig felriasztanak. Amikor a távolról jövő hangok felhasítják a csendet, sziluettjük felpattan az ágyról, felkiáltójelként kiegyenesedik, majd ernyedten visszahull a priccsre. Én ilyenkor csak félig nyitom ki a szememet, már nem próbálom

megfejteni, hogy honnan jönnek a segélykiáltások, és hogy milyen kínzásnak vetik alá a foglyokat.

Egy régi gondolat még mindig gyötör: én, Gulbahar Haitivaji, ártatlan vagyok. Egykor szerető anya voltam. Odaadó feleség. Olyan asszony, aki két lábbal áll a földön, határozott, életvidám. Családommal együtt elhagytuk Hszincsiangot, és Franciaországban szabadok lettünk. Szerettem Franciaországot, „az emberi jogok szülőföldjét", ahogy Kerim mondta mindig hálás büszkeséggel. Ez nem is volt olyan régen. Egy éve vagy már több, nem tudom pontosan, mert megszűntek a napok. Kerim, Gulhumar és Gulnigar arca lebeg kicsorbult emlékezetemben. Próbálom megragadni az emlékeket, de kicsúsznak a kezemből. Tehetetlenül nézem, hogy tűnnek el.

A leckék megtanulása és felmondása minden erőmet, energiámat felemészti, gondolkodásra már nem futja belőlük. – Bűnözők vagytok. Valljátok be a bűneiteket, és a párt meg fog bocsátani nektek. Akkor majd szabadon engedünk benneteket – ismétlik nekünk naphosszat az őrök és a tanárok. Az agymosás könyörtelen gépezete a legellenállóbb jellemeket is kikezdi. – Csen Csüankuo* tényleg alábecsült minket. Nem fog minket olyan simán megváltoztatni – súgta oda nekem egy este az egyik fogolytársnőm. Mosolyognom kell ezen a Hszincsiang kormányzójának címzett

* A Kínai Kommunista Párt hszincsiangi pártbizottságának titkára.

beszóláson, még ha a sötétben hangzott is el. Úgy szeretném azt hinni, hogy nem győzött a párt, de nem vagyunk máris átnevelve?

„Bűnözők." Mi értelme volna állandóan tiltakozni a hazugság ellen? Egy éven át sikerült csendben maradnom. Sikerült megbánást színlelnem a tutorommal folytatott beszélgetések alkalmával. Mihraj egy ideje már nem strapálja magát azzal, hogy édeskés mázzal vonja be a beszélgetéseinket. Ez a fiatal nő, aki nyilván maga is hatalmas agymosáson ment keresztül, nem alakoskodott tovább, nem rejtette véka alá munkája célját: rá kell bírnia, hogy vallomást tegyek. A beszélgetések alatt tízszer, ötvenszer, néha százszor is elismételte, hogy csak akkor érhet számomra véget ez az ébren elszenvedett rémálom, ha bevallom a bűneimet. Mindent el kell mondanom a per során. Bocsánatot kell kérnem a párttól. Igen, lesz per, mondja Mihraj. Nem, azt nem tudja, hogy mikor. Milyen tények alapján fognak ítélkezni felettem, hiszen amikor Hszincsiangban éltem, semmi mást nem tettem, mint hogy anya, feleség és becsületes dolgozó voltam? Lehet vajon ügyvédem, noha letartóztatásom óta végig megtagadták tőlem ezt a jogot? Mihraj azt állítja, fogalma sincs róla, miképp zajlik majd a per. Egy teljes éven át megszállottan foglalkoztat a per gondolata. A per számomra a mentőöv. Vagy a sír. Makacs kitartással kapaszkodom belé, mert meggyőződésem, hogy – bármi legyen is az ítélet – egyedül a per nyújt lehetőséget arra, hogy kiszabaduljak Pajcsientan poklából.

Odakint, Hszincsiangban felgyorsul a megtorlás. Kisteherautók nők tucatjait szállítják Pajcsientanba. Az őrök és a tanárok agresszivitása, Mihraj erősödő pressziója, a táborban érezhetően fokozódó feszültség mind arra utal, hogy Kína elkezdett versenyt futni az idővel.

Akiket nem küldenek táborba, azok is szembesülnek a teljes felhatalmazással rendelkező rendőrség brutalitásával. Gyors egymásutánban születnek új rendelkezések az északi és a déli nagyvárosokban. Tilos szakállt viselni, kendőt hordani, újszülöttnek ujgur személynevet adni, WhatsAppot használni, külföldön tartózkodó személyekkel kapcsolatot tartani, hagyományos vallási szertartáson részt venni... Ahogy bővül a lista, úgy válik egyre nyilvánvalóbbá, hogy ennek az önkényes politikának az iszlám és az ujgur kultúra kiirtása a célja.

A tartományi hatóságok egy nagyszabású közegészségügyi program örvén lakosok millióinak DNS-ét, ujjlenyomatát, íriszképét és vércsoportját kezdték el begyűjteni.* Ez nem új kezdeményezés, mert a rendőrség már évek óta jegyzékbe veszi a terrorizmus elleni harc keretében gyanúsnak tekintett személyek biometrikus adatait, kezdve mindjárt az útlevélkérelmet benyújtó állampolgárokkal.

Ettől fogva Hszincsiangban nem állampolgárban számolnak, hanem gyanús személyben.

* Human Rights Watch Report, 2017. 12. 13. https://www.hrw.org/news/2017/12/13/china-minority-region-collects-dna-millions. (Letöltve: 2021. 06. 15.)

Az a tény, hogy a gondosan rendezett DNS-eket abban a digitális labirintusban tárolják, ahol a rendőri nyilvántartást, megerősít egy ijesztő hipotézist: a Hszincsiangban élő állampolgárok közül az összes ujgur potenciális terrorista fenyegetést jelent. Velük szemben megengedhetetlen a tolerancia. „Legyenek kíméletlenek!", mondta már 2014-ben a Hszincsiangba látogató Hszi Csin-ping a helyi pártvezetőkkel folytatott megbeszélésen, amelynek szövegét a *New York Times* hozta nyilvánosságra.*

A megfélemlítés a legtávolibb falvakba is beszüremlik a „Legyünk egy család!" kampánnyal.** Pártfunkcionáriusok egy hétre meghívatják magukat ujgur családokhoz, együtt étkeznek velük, és a házukban alszanak. A háziakat felszólítják, hogy meséljék el az életüket, számoljanak be politikai meggyőződésükről, valamint alá kell vetniük magukat egy gyorstalpaló szemináriumnak, ahol Hszi Csin-ping doktrínáját sajátítják el. És hogy mi történik velük később? Felmentést kapnak az átnevelőtábor alól, vagy jutalmat, ha engedelmesen elvégezték a funkcionáriusok által alattomosan rájuk kényszerített feladatokat? Erről semmit nem tudunk. A Human Rights Watch

* „Absolutely no mercy": leaked files expose how China organize mass detentions of Muslims, *New York Times*, 2019. 11. 16.

** Human Rights Watch Report, *Chine: visites imposées de fonctionnaires dans des foyers du Xinjiang* [Kína: pártfunkcionárius családlátogatók kötelező befogadása hszincsiangi otthonokba], 2018. 05. 13.

jelentésében nem a saját nevükön szereplő családok természetesen félnek és hallgatnak. Abban a pillanatban eltűnnének Hszincsiang Bermuda-háromszögében, mihelyt beszámolójukat nevesítve tenné közzé a Human Rights Watch és az Amnesty International.

Peking tehát elnémítja az ujgurokat, hol táborba, hol hallgatásra kényszerítve őket. De vajon miért dönt hirtelen Hszi Csin-ping úgy, hogy átnevelési programját kiterjeszti az „iskolákon" túlra is? Mivel magyarázható, hogy így sietnek az ujgurok kiirtásával?

2018 elején a világ megdöbbenve fedezte fel a hszincsiangi „iskolákat". Ma már nem csak az emberi jogokat védő szervezetek nyomják a vészcsengőt. A digitális nagy fal eddig megvédte Kínát, de a túlélők beszámolóinak és a visszaélések leleplezői által közzétett képeknek a világ médiáiban való megjelenését követően már egyre erősebben repedezik az ország arcát elfedő máz. Az ujgur diaszpóra tagjai tüntetnek az európai fővárosokban. Kelet-Turkesztán égszínkék zászlói között felvonulva magasba emelik a hónapok vagy évek óta eltűnt rokonaik, barátaik kinagyított arcképeit. Az Ujgur Világkongresszus* égisze alatt kérik

* A 2004-ben alapított Ujgur Világkongresszus a külföldön élő ujgurok reprezentatív szervezete, amely az ujgur nép nevében a demokráciát, az emberi jogokat és a szabadságot erőszakmentes akciókkal védelmezi. A kínai kormány terrorista szervezetként tartja számon.

a kormányokat, hogy lépjenek fel az üldözöttek megmentése érdekében. Egyes állampolgárok, akik szemtanúi voltak a Hszincsiangban elkövetett atrocitásoknak, nagy kockázatot vállalva képeket és videókat posztolnak ki a kínai közösségi hálókon. Hszi Csin-ping Kínája többek között különleges sorsot szán a nagyon fiatal ujgur nőknek. Több videó tudósított olyan kollektív házassági ceremóniákról, ahol füzérrel ékesített nők hagyományos népviseletben, erősen kifestett szemmel és üveges tekintettel pózolnak divatosan öltözött, vidáman mosolygó han fiatalemberek karján.* Ezeket a nőket bizonyára belekényszerítik a vegyes házasságba, de ezt egyelőre lehetetlen konkrét bizonyítékkal megerősíteni, ugyanis nem hagyhatják el Hszincsiangot, tehát nem hallathatják a hangjukat. Egy ilyen házasság az átnevelőtábor alternatívája lenne? A feláldozott lányokkal lehet megváltani a közeli családtagok „bűneit"? A hanok megvásárolták őket, ahogy a vietnámi nőkkel tették Dél-Kínában? A külföldön élő ujgurok megszerzik és megosztják ezeket a videókat, így lebben fel a fátyol nagyon sok rettenetes történetről, amelyek olyan folyamatról tudósítanak, amit senki nem akar látni, de amivel szembe kell nézni és néven kell nevezni: népirtás.

* Pekinget azzal vádolják, hogy ujgur lányokat akaratuk ellenére han férfiakhoz ad feleségül. Lásd Mediapart, 2018. 05. 31. https://blogs.mediapart.fr/silk-road/blog/310518/pekin-accuse-de-forcer-les-mariages-entre-ouighour-et-han (Letöltve: 2021. 06. 15.)

A nyugati demokráciák sokáig húzódoztak erről beszélni, de két éve nincs más választásuk: a Kínát terhelő gyanús esetek száma túl magas, és a vádak túl súlyosak ahhoz, hogy figyelmen kívül hagyhassák őket. Washington hamar a tiltakozás élére állt. Az Egyesült Államok évek óta számos ellenzékit – politikusokat, értelmiségiket, művészeket (köztük az ujgurok anyjának nevezett Rebija Kadirt) – fogad be Hszincsiangból. A kínai „ellenséggel" szemben az amerikai politikai *establishment* az ujgur ügy szószólója lett. A 2018-as események alkalmat adtak Donald Trumpnak arra, hogy a G5, Hongkong és Tajvan ügyében fennálló amerikai–kínai ellentét mellett az „ujgurkérdést" is fegyverként vesse be a Peking ellen folytatott kereskedelmi háborúban.

Az európai demokráciákat viszont nem vezetik az amerikaiakéhoz hasonló érdekek. Hímeznekhámoznak, kényelmetlenül érzik magukat, mert a kötélhúzás Kínával nyilván az ő vereségükkel járna. Először is Kína kimagaslóan sikeres a gazdasági diplomácia terén: az európai országokba befektetett hatalmas összegekkel engedményekre késztetik a kormányokat. Kína legutóbbi, fellendülést ösztönző eszköze a páratlan nagyságú, „Új selyemutak" elnevezésű projekt, amelynek keretében hatalmas infrastruktúra-fejlesztéseket indítanak tengeren és szárazföldön, többek között azért, hogy közvetlen összeköttetést hozzanak létre Kína és (az egyik kiváltságos kereskedelmi partnerének nevezett) Európa között.

Kínának ezenkívül sikerült az Egyesült Nemzetek Szervezetének réseibe is beszivárognia. 2018-ban, amikorra Hszincsiang befejezte az erőltetett menetben végrehajtott átalakítást, a csillapíthatatlan étvágyú kínai kormány mesterien manőverezett a nemzetközi szervezet szakosított intézményeiben, és stratégiai posztokra tudta állítani ügynökeit. Azok pedig ügyesen váltogatták a lobbizás és a fenyegetés módszereit, hogy elérjék céljaikat, és lassan-lassan új szabályokat vittek be a nemzetközi játékba, ahol az emberi jogok háttérbe szorulnak az országok gazdasági és társadalmi fejlődésének javára. Kína szavának súlya már jóval meghaladja a vétójogét, ami újfent az ENSZ különböző intézményei és projektjei számára biztosított kínai pénzbeli támogatással magyarázható. Például két évvel korábban létrehozták a „Békéért" elkülönített pénzalapot, amelyből tíz éven át kétszázezer dolláros projektek finanszírozását vállalták. 2018-ban a kínaiak által irányított három szakosított ENSZ-szervezet – a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO), az ENSZ Iparfejlesztési Szervezete (UNIDO) és a Nemzetközi Távközlési Unió (ITU) – közül az első kettőben az intézményt irányító kínai vezetőket három, illetve négy évre szóló mandátummal újraválasztották.* Kína szép csendben tartósan elfoglalja a stratégiai állásokat.

* Az ICAO főtitkára Fang Liu (2015–2021), az UNIDO főigazgatója Li Yong (2013–).

A legjobb példa bizonyára Csü Tung-jü megválasztása a FAO, az éhezés visszaszorításáért felelős Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezet főigazgatójának posztjára. 2019 júliusában a kínai mezőgazdasági miniszterhelyettes már az első fordulóban elsöprő szavazatkülönbséggel nyert, noha ennek a választásnak a francia Catherine Geslain-Lanéelle volt a nagy esélyese. Diplomata körökben az volt az általános vélemény, hogy a kínai lobbi és pénz megint erősen befolyásolta az eredményt: Kína – azon túl, hogy évek óta nagystílűen finanszírozta a FAO-t – állítólag eltörölte több tagország vele szemben fennálló adósságát, köztük Kamerunét (hetvenmillió dollárt) saját jelöltje visszavonása fejében. A kampány után Catherine Geslain-Lanéelle nyíltan kijelentette: „Kína nagyon agresszív kampányt folytatott olyan eszközökkel, amilyeneket mi nem használunk."*

Kína az ENSZ-re teljes súlyával nyomást gyakorolva már előre felkészül a vádakra, amelyek akkor érik majd, amikor a hszincsiangi átnevelőtáborok kérdése a genfi Emberi Jogi Tanács napirendjére kerül. Az ENSZ-nek ez a kormányközi szervezete vizsgálóbizottságot küld azokba az országokba, ahol csorbulnak az emberi jogok. 2018-ban már készen volt az ujgur dosszié, de egyelőre még nem bocsátották vitára.

*Un Chinois élu à la tête de la FAO [Kínai főigazgató vezeti a FAO-t], *Le Figaro*, 2019. 06. 23.

Gulhumar küzdelme egy helyben topogott, nem sikerült még eljutnia sem a médiához, sem az ENSZ-szakértőkhöz. Miközben szaporodnak az átnevelőtáborok létezését bizonyító leleplezések, a lányom palackokat dobál a tengerbe kiszabadításom érdekében. Minden ajtón bekopog: emigrált ujgur családokhoz, a diaszpóra neves személyiségeihez, emberi jogokkal foglalkozó ügyvédekhez. Tanácsokat, vigaszt és bátorítást kap bőséggel, de eredményt nem ér el.

Gulhumar kitartóan levelezik Franciaország pekingi alkonzuljával. Kétségbeesett e-mailjeinek többségére nem kap választ. Néha felhívja őt a konzulátus egyik alkalmazottja, hogy megnyugtassa, de nem kap konkrét információt rólam, a hszincsiangi hatóságokkal folytatott tárgyalások nem adnak okot reményre. Néhányszor fel tudta hívni telefonon anyámat vagy a húgomat Hszincsiangban, de kitérő, inkább nyugtalanító válaszokat kapott tőlük: – Minden rendben van –, vagy – Igen, igazán minden rendben van anyáddal – mondták mindketten neki. Amikor utoljára sikerült elérnie telefonon, anyám sírva fakadt, és mindent bevallott neki: – És kérlek, ne haragudj, de ne hívjál minket többet! Idejöttek, és nagyon, de nagyon hosszan kérdezgettek minket, hatalmas trauma volt számunkra. Nem tudjuk, miért bánnak így velünk.

Elképzelem a rendőröket (talán éppen azok, akik fogva tartanak engem) az anyám konyhájában, Guljában, ahogy kérdezgetik őt, miközben

teát szolgál fel nekik. Anyám ott ül velük szemben, és ígéri nekik, hogy mindent elmond, ami tud.

Négy nap múlva Gulhumar újra próbálkozott. Hiába. Miután tárcsázta nagyanyja számát, megszakadt a hangjelzés. Mintha egyszerre csak nem lenne vonal; mintha hirtelen megszüntették volna a számot.

Két éve a férjem és a lányaim a legrosszabbra gondolnak: azt hiszik, meghaltam. Kerim harminc kilót fogyott, mély depresszióba zuhant. Megállás nélkül dolgozik, de üressé vált a tekintete. Zavarodott pillanataiban azt tervezi, hogy eljön Hszincsiangba kiszabadítani engem.

Tizenharmadik fejezet

2018 tavasza

Több ezer kilométer választja el egymástól a két férfit. És több évtized is. Az első negyvenes, független német kutató. A második huszonéves, kínai származású joghallgató a British Columbia Egyetemen a kanadai Vancouverben. Az elsőre már rázúdult Peking haragja a tibetiek kínai elnyomásáról publikált könyve miatt, a második neve még nem ismert sem a kínai hatóságok, sem a külföldön élő ujgur diaszpóra előtt. Az elsőt Adrian Zenznek hívják. A másodikat Shawn Csangnak.

Az a közös bennük, hogy 2018 tavaszán – amikor a sajtó tele volt az ujgur családoknak a hozzátartozóik nyomtalan eltűnéséről szóló rémisztő történeteivel, és annak a nagyon kevés embernek a beszámolójával, aki szerencsésen kiszabadult az „iskolákból" – azzal álltak elő, ami hiányzott a kormányoknak és a nemzetközi szervezeteknek: bizonyítékokkal. Száz és száz bizonyítékkal. Zenz alaposan végignézte az interneten a tartományi hatóságok építkezésekre vonatkozó közbeszerzési pályázatait és álláshirdetéseit, és így nyomon tudta követni a hszincsiangi táborrendszer ki-

alakulását.* Bebizonyította, hogy Csen Csüankuónak Hszincsiang tartomány élére történt kinevezésétől, 2016 augusztusától 2018 tavaszáig rengeteg tábor épült. Döbbenetes számokról van szó. Becslése szerint Hszincsiangban 1200 átnevelőközpont működik, egyenként 250–800 fős befogadóképességgel. Körülbelül egymillió személyt deportálhattak ezekbe a táborokba.

Kína cenzúragépezetének hanyagsága miatt esett saját csapdájába? Kutatómunkája során Zenz minden nehézség nélkül, szabadon fér hozzá ezekhez az adatokhoz. A tartományi intézmények honlapjairól a kényes információk mannaként hullottak az ölébe, csupán szörfölnie kellett, hogy megértse az ujgurok ideológiai átnevelését szolgáló projekt gépezetét. Az online térben a propagandahivatal egyáltalán nem kozmetikázza az olyan szövegeket, amelyekben rendszeresen előfordul az „átnevelőtábor" kifejezés, sőt a „munka általi megváltoztatás" szókapcsolat is. Ezek szerint Hszincsiang belső köreiben ezek az iskolák senki számára nem jelentenek már titkot.

Zenz például feljegyzi, hogy 2017 májusában Karamaj munkaügyi irodája alkalmazotti állásokat hirdet „átnevelőtáborokban négy különböző átnevelőosztályba, összesen 110 főre", továbbá „248 rendőrt keres rendőrkapitányságokon, átnevelési központokban betöltendő állásokra, illetve

* Adrian Zenz: Thoroughly reforming them towards a healthy heart attitude: China's political re-education campaign in Xinjiang. (European School of Culture and Theology, Korntal). *Central Asian Survey*, 38 (12): 1–27.

ellenőri feladatok ellátására". Valamivel később a regionális közszolgálati igazgatóság honlapja közli, hogy Hotan prefektúrában két város „átnevelőközpontokban" több oktatói állást hirdetett meg, amelyek betöltéséhez „kriminálpszichológiai és marxista ideológiai ismeretek" szükségesek. A közbeszerzési értesítőben az intézmények építésére meghirdetett pályázatokban egyértelműek az épületek felszerelésére vonatkozó követelmények: a „területet övező magas betonfal, biztonsági kerítés, drótháló, szögesdrót, megerősített biztonsági ajtók és ablakok", valamint „megfigyelőkamerák; őrtornyok; őrök és fegyveres rendőri erők számára fenntartott termek és berendezések; börtönzárkákhoz biztonsági ajtók és speciális fekvőhelyek". Megannyi bizonyíték arra, hogy ezek az „iskolák" valójában erődítményszerű, ultrabiztonságos fogolytáborok.

Csang pedig a műholdfelvételeket tanulmányozza. A pályázati felhívásokban szereplő geolokációs adatok segítségével több tucat tábor nyomára bukkan. Felismeri őket a sűrű szögesdrót-erdőkről és az őrtornyokról. Néha azt veszi észre, hogy olyan helyen, ahol egy hónappal korábban még sivatag volt, gyors ütemben óriási fogolytáborok nőnek ki a földből. Nap mint nap megnézi az ugyanazokról a helyekről készült felvételeket. A *Medium* blogon, amelyet 2018 tavaszán indított, 2018. május 20-án közzétette Hszincsiang déli nagyvárosa, Kasgar első három átnevelőközpontjának geolokációs adatait és monitorképeit. Két nappal később új posztot tett fel,

ezúttal egy hotani táborról. Aztán még ugyanazon a napon egy másikról, amelyet Karakasban, egy másik, szintén Hotan prefektúrában található városban fedezett fel. Az interaktív térképen szaporodnak a piros lámpácskák. Csang tudja, hogy Kínában élő családját veszélybe sodorja. A kommunista párt nem fogja megbocsátani neki, hogy kimutatta a táborok létezését. A szüleit már felkeresték a helyi hatóságok, ő mégis fáradhatatlanul tölti fel az újabb információkat a blogjára.

Ha a világnak kétségei voltak, most megkapta a hírek megerősítését: Kína, noha az ellenkezőjét állítja, nem hagyott fel a munkatáborok gyakorlatával. 2013 előtt (akkor mondja ki ezek megszüntetését az Országos Népi Gyűlés) a hatalmas ország a fogolytáborok sűrű hálózatával rendelkezett, amelyekbe megkülönböztetés nélkül küldtek politikai és vallási ellenállókat, köztörvényes bűnözőket és a társadalom peremén élőket. Mao Ce-tung az 1950-es években vezette be a *laokai* táborok rendszerét. A *laokai* (amely szó szerint „munka által átformáló központ"-ot jelent) a kínaiak számára az, ami a Szovjetunióban a Gulag volt: a hatalmas országban szétszórt óriási szigetvilág, ahol a foglyok iszonyatos fizikai munkával váltják meg „bűneiket". A kínai táborrendszerben volt még egy, a *laokai*tól független, speciális kategória, a *laocsiao,* „a munka általi átnevelőközpont", amelyben – a *laokai*val ellentétben – nem alkalmazták a kínai bírósági eljárásokat meghatározó jogszabályokat. Vagyis bárkit, akinek a gondolkodását helytelennek

ítélték, bírósági eljárás nélkül elvitethették egy *laocsiaó*ba maximum négyéves időtartamra. Állítólag 2013-ban a *laokai*val együtt megszűntek ezek az intézmények is, amelyeknek azok átnevelése volt a feladata, akikről a párt úgy vélte, hogy idegen szellemiség befolyása alá kerültek.

A hszincsiangi „iskolák" joghatóságokon kívül álló rendszere és ideológiai irányultsága sok tekintetben újraéleszti a maoista korszak brutális *laocsiao*-táborait. Hszincsiangban nem csak az ujgurok cselekedeteit szankcionálják, bár Peking szerint ezek az iskolák a terrorizmus fenyegetése elleni védekezést szolgálják. Zenz a regionális és a helyi sajtóban megjelent több olyan közleményt is bemutat,* amelyekben a párt az ujgurok hiedelmeit és eszméit támadja. E hivatalos nyilatkozatokban egyébként előszeretettel használnak orvosi szakkifejezéseket. A kommunista párt szerint az ujgurok toxikus vallási befolyásoltság alatt állnak, amely melegágya a radikális iszlamizmusnak és a terrorizmusnak, ezért e betegséget átneveléssel kell felszámolni. Így tehát az „iskolákban" folyó átnevelőtevékenység kisebb súlyt fektet a fizikai munkára, sokkal inkább a lélek kimerítésével annak átformálására koncentrál.

2018 tavaszán Zenzen és Csangon kívül még valaki kutat Kína fiókjaiban. Párizsban a lányom, Gulhumar szintén nyomoz, de teljes anonimitásban. Tökéletes mandarinnyelv-tudását kihasznál-

* Lásd a 136. oldalon.

va kutat a kínai interneten, megszállottan bizonyítékokat keres a táborok létezésére. A WeChat és Douyin applikációkon (amelyek a WhatsApp és a TikTok kínai megfelelői) megtalálja Hszincsiangban maradt ismerőseinek a bejegyzéseit. Gyorsnak kell lennie, mert a legtöbb csak rövid ideig marad fenn a neten, amíg a cenzúra gőzhengere működésbe nem lép. Elcsíp és lemásol mindent, amit gyanúsnak talál: egy „iskolában" végzendő munkákra kiírt pályázati felhívást, egy „szakképzési központban" betöltendő villanyszerelői állást, krematóriumok képeit, üres utcákat egy olyan karamaji negyedben, ahol egykor nagy volt a forgalom... A pekingi francia nagykövetségnek küldött kétségbeesett levelei válasz nélkül maradnak. Gulhumar azt is meg akarja tudni, miért nem veszi fel Hszincsiangban élő családunk a telefont.

Két éve, amióta a kínai zárkákban senyvedek, a lányom mindent megtesz azért, hogy életben maradjak és kiszabaduljak. Tudja, hogy a rólam szóló információk extrabizalmasak, és a hszincsiangi hatóságok ügyirat-nyilvántartási labirintusába süllyesztett titkos adatbázisban lapulnak. Az én dossziém egyike azon „érzékeny eseteknek", amelyeket a hatóság elrejt. Hszincsiang olyan páncélszekrény, amelynek kinyitásához nincs kód.

2017 telén a dossziém a Quai d'Orsay-n* landolt. Gulhumart egy ismerőse bemutatta François

* A francia külügyminisztérium párizsi címe: 37, Quai d'Orsay. *(A ford.)*

Croquette-nek, az emberi jogok nagykövetének a külügyminisztériumban. A nagykövet négy másik ugjur emigránssal együtt fogadta a lányomat, és egy teljes délelőttön át hallgatta meg őket. Neki köszönhető, hogy létezik egy konzuli akta az én nevemmel. Az ügyemet úgy fogják kezelni, mint egy francia állampolgárét. Ezt megígérték Gulhumarnak.

Azóta havonta egyszer fogadja őt egy fekete hajú, sötét kosztümöt viselő fiatal nő. Az egyszerűen berendezett, napfényes irodában Gulhumar mindent elmesél neki: hogyan éltünk Karamajban, megérkezésünket Franciaországba, a békés boulogne-i éveket, majd a váratlan, rejtélyes telefonhívást, az elutazásomat Hszincsiangba, és az eltűnésemet. Elmondja neki a hipotézisét is: hogy egy átnevelőtáborba zártak. És elmondja a legnagyobb félelmét is: hogy a kínai hatóságok halálra ítélnek. A vele szemben ülő nő figyelmesen hallgatja, egyszer sem szakítja félbe. Jegyzetel, és egy pohár vizet kínál Gulhumarnak, hogy egy kicsit fellélegezhessen. Amikor Gulhumarnak az izgalomtól elcsuklik a hangja, a nő az íróasztal fölött átnyúlva finoman megszorítja a kezét.

A külügyminisztérium beindította Pekingben a diplomáciai gépezetet. Kapcsolatba léptek a francia nagykövetséggel és a kínai külügyminisztériummal. Megkezdődtek a tárgyalások. Ebben a stádiumban azt kell megtudni és megérteni, hol vagyok és miért tartanak fogva. Havonta rendszeres egyeztetésre kerül sor a kínai hatóságok és a nagykövetség között. Ettől fogva az én ne-

vem is felmerül. De egyelőre semmi érdemleges információt nem osztottak meg velünk: a kínaiak csupán jegyzetelnek, magyarázza a sötét hajú, fiatal nő Gulhumarnak. – Jegyzetelnek?! Hogyhogy jegyzetelnek?! – Nos, felírják az édesanyjával kapcsolatos információkat, hogy aztán továbbítsák a feletteseiknek. – Gulhumar elfojtja a haragját. A külügyi tisztviselő megnyugtatja: minden kétoldalú találkozón, minden csúcsértekezleten, a francia vezetők és kínai partnereik minden nem hivatalos megbeszélésen is meg fogják említeni az ügyemet. – Ígérem önnek, mindent megteszünk, ami tőlünk telik, hogy kihozzuk onnan az édesanyját. – A francia–kínai diplomáciai kapcsolatok mindegyik láncszeme tud már az esetemről. A „Gulbahar Haitivaji-ügy": egy Franciaországba emigrált ujgur asszonyt ok nélkül fogva tartanak Kínában a kormány egy titkos átnevelőtáborában. Sokadszorra kérik Gulhumartól, hogy legyen türelemmel. Egy nem megfelelő szó miatt is úgy megsértődhetnek a kínaiak, hogy további intézkedés nélkül irattárba teszik az ügyemet. Hszincsiang több mint ezer kilométerre van Pekingtől, elvágva a világtól. Egyelőre tehát nem kérhetik a kínaiaktól, hogy küldjenek oda egy delegációt.

Gulhumar nagyot sóhajt. De hát nincs már időnk! Nemsokára két éve, hogy fogva tartanak Hszincsiangban. A minisztériumi találkozók mellett Gulhumar a sajtó figyelmét is felhívja az ügyemre. Ez a kosztümös fiatal nő beleegyezésével történt: tény, hogy ha elmondja anyja történetét a médiában, nagyobb visszhangot kap a

küzdelme. De vigyázzon, figyelmeztette Gulhumart, nehogy úgy állítsa be az anyját, mintha az ujgurok ügyének emblematikus alakja vagy politikai aktivista lenne. Azzal megsemmisítené az eddig szép csendben elért apró eredményeinket. A kínaiak álláspontja azzal megmerevedne.

Amikor a lányom este fáradtan hazaér a munkából, újból elfogja a kétség: lehet, hogy hiába minden? Kerim nem bírja tovább cérnával, dühbe gurul: – Ha ők nem utaznak oda, akkor majd odamegyek én! Én teszek rájuk, politikai menekült vagyok! Legrosszabb esetben engem börtönöznek be helyette! A feleségem semmit nem csinált! – A sajtóban megjelent tanúbeszámolók, a külügyminisztériumban folytatott megbeszélések nem hoztak eredményt, Gulhumar attól fél, hogy Kerim valóra váltja a tervét. Mi lesz vele és Gulnigarral, ha az apjuk Hszincsiangba utazik?

Néhány hónappal később egy fontos fejlemény új lendületet ad a küzdelmüknek: 2018 augusztusában az ENSZ hivatalosan elítéli a hszincsiangi átnevelőtáborokat.* Végre! A kosztümös fiatal nő azonnal felhívja Gulhumart: – Ez nagy lendületet ad nekünk, megyünk előre! – mondja lelkesen. Adrian Zenz jelentései, Shawn Zeng képei és az emigráns ujgurok beszámolói birtokában az ENSZ kellő megalapozottsággal kérheti szá-

* *ONG et ONU dénoncent les camps d'internement en Chine pour Ouïghours* [Az ENSZ és az NGO-k elítélik az ujgurok számára létesített kínai internálótáborokat], TV France 24, 2018. 08. 17.

mon Kínán a történteket, kérheti továbbá, hogy fogadjanak Hszincsiangban független szakértői delegációt a helyzet felmérése és a népirtási vád tisztázására.

Kína hirtelen megtöri a hallgatást. 2018 októberében elismeri a „munka általi átképzőközpontok" létezését, de teljes egészében visszautasítja azt a vádat, hogy ezekben megsértenék az emberi jogokat.* Állítása szerint „egyszerű szakképzési központokról" van szó, amelyek célja a terrorizmus, a radikális iszlám és a munkanélküliség leküzdése. Kína e reakciója nem meglepő, viszont nagyon aggasztó, annak a jele, amitől már jó ideje tartottak a külföldi megfigyelők: Kínának egyáltalán nem áll szándékában leállítani az ujgurok deportálását. Éppen ellenkezőleg. Ez a bejelentés azt bizonyítja, hogy 2018-ban Kína megteremtette azt a törvényi keretet, amelyre hivatkozva indokolni lehet e táborok létezését a külvilág előtt.

* La Chine reconnaît l'existence de camps de détention pour musulmans [Kína elismeri a muszlimokat fogva tartó táborok létezését], *Libération*, 2018. 10. 13.

Tizennegyedik fejezet

Hszincsiangban valahol északon,
2018. november 5.

– Ne aggódjatok, mindnyájatokat konkrét bűncselekmény miatt fognak bíróság elé állítani. – Pajcsientan igazgatója biztatásnak szánhatta ezt a mondatot. Mintha ajándékot akart volna nekünk, szegény, kimerült kis foglyoknak adni. – Tessék, ez itt a tiétek, hat, kilenc vagy tizenöt év börtön! – Jó vicc! Még jó, hogy nem köszöntük meg neki! De tényleg, kész kabaré. Hat hónapja már, hogy meghökkentem, amikor a fogházban kihallgattak: hogyan ítélhetnének el, hiszen semmit nem tudnak felhozni ellenem? Azaz, bocsánat, egyvalamit mégis: egy fényképet Gulhumarról, amely egy párizsi tüntetésen készült, de ez minden. Ennek alapján börtönre ítélhetnek valakit? Óvakodtam attól, hogy feltegyem ezt a kérdést Mihrajnak. Felhagytam a provokatív megjegyzésekkel, mert a legártatlanabb mondatokért is zuhognak ránk a büntetések. A legjobb esetben egypár pofont kaptam volna az őröktől, a legrosszabban egy hét különzárkát. Annyira nem voltam bátor.

Már csak árnyéka vagyok önmagamnak. Egy fantom. Kerim, Gulhumar és Gulnigar üvöltene,

ha most látna. Nem vagyok több ötven kilónál. A Pajcsientan vakító fényétől sokat romlott a látásom, sötét karikák vannak a szemem alatt. Azelőtt nagyon ügyeltem, hogy egyetlen ősz hajszál se legyen a frizurámban, most formátlan, szürke lobonc van a fejemen. Olyan gyengén ver a szívem, hogy nem is érzem, amikor a mellemre szorítom a kezemet. Olykor becsípődik a derekam, máskor a lábam rándul pokoli görcsbe, és teljesen megmerevedik.

Körülöttem mindenkin kitörölhetetlen nyomokat hagyott a tábori élet. Addig vonszoltuk magunkat a linóleumon, míg petyhüdt, elcsigázott testek szánalmas tömegévé váltunk. Holtsápadt arcunk felpüffedt. Amiatt, mert csak eltunyulunk és izzadunk a neonvilágításban? Nagyon hiányzik a nappali fény! Hetente csak három, legfeljebb négy rövid sétára kapunk engedélyt. Vagy az ocsmány étel miatt, amit a csajkánkba löttyintenek? Már alig nyúlok hozzá. Ha azt akarják, hogy feldobjuk a talpunkat, semmi értelme az evésnek. Vagy lehet, hogy az injekciók miatt? Az ápolónők tavasszal újabb influenzajárványra hivatkoztak, és most nem tiltakoztam, mint az elmúlt télen. A többiekhez hasonlóan én is odatartottam a karomat az ápolónőnek, és aláírtam a beleegyező nyilatkozatot. A többiekhez hasonlóan arra sem volt erőm, hogy eltöprengjek, vakcinát vagy egy olyan mérget fecskendeznek belénk, amely tönkreteszi a memóriánkat. Mert mindnyájan veszítjük el az emlékeinket.

Mi lesz velünk az emlékeink nélkül? Azelőtt a suttogásunk töltötte be esténként a cellánkat. Az áporodott szagú helyiséget a beszélgetések hangja lakta be, így már nem volt olyan komor, olyan üres. Az anyák a gyermekeikről beszéltek. A legkisebbről, aki nagyon pajkos, a legidősebbről, aki már nősülni készül, és a férjről, aki egy másik táborban van, férfitáborban. A lányok mosolyogva meséltek a vőlegényükről, aki kint vár rájuk. De aggódtak, hogy képesek lesznek-e „normális" női életet élni, amin szexet és termékenységet értettek, és mi tapasztalt asszonyokként igyekeztünk megnyugtatni őket. Én a külföldről meséltem nekik, az emigrációban élő ujgur családokról, akik összegyűlnek az egyik párizsi külváros egy kis házában, hogy barbecue mellett ünnepeljék a Noruzt. Az egymással szolidáris ujgur családok között baráti kapcsolatok alakulnak ki, így a gyerekeik között is, akik egymással viszont már franciául beszélnek. A többiek szinte itták a szavaimat, ki vágyakozva, ki szorongva. A külföld. A világ többi része. Olyan távolinak tűnt.

Ezek az emlékek minden este visszavezettek bennünket az élethez. Úgy meséltük őket, mintha tűz mellett üldögélve mondanánk történeteinket, és ez felszítja memóriánk parazsát. Így maradtunk azok a nők, akik voltunk: anyák, feleségek, nővérek. Én fogságban, megalázottan is Gulbahar Haitivaji maradtam, mert az emlékeim hozzám tartoztak. Akkor azt gondoltam, hogy soha nem fogják tudni elvenni őket tőlem.

Emlékezetünk elvesztével a beszélgetéseink is elenyésztek. Amikor a napi tizenegy óra tantermi foglalkozás után visszaérünk a cellánkba, a lányok szó nélkül ledőlnek a priccsükre. Nincs már erőnk arra, hogy mindennap felélesszük a boldogságot, amelyet elkoboztak tőlünk. Néha még megpróbálkozom egy-két tétova jógamozdulattal, de aztán én is visszatérek a fekhelyemre. Ebben a fojtogató csendben csak a fűtésre átállított légkondicionáló köhögése hallatszik.

Az emlékeink nélkül csupán foglyok vagyunk. Névtelen nők, akiknek nincs történetük. „Terroristák", „bűnözők", ahogy itt mondják. Igen, az emlékeink nélkül olyanok vagyunk, mintha halottak lennénk.

Ha jól belegondolok, azt hiszem, képesek lennének rá. Mármint arra, hogy megöljenek. Végül is Kína már bebizonyította, hogy nincsenek skrupulusai az ujgurokkal szemben. Majdnem két éve vagyok itt ártatlanul. Közben nők tucatjai tűntek innen el, és egy olyan pert helyeznek kilátásba számomra, amely azzal fog végződni, hogy elküldenek, ki tudja, hová... Akkor miért is ne a sírba?

Ma reggel óta az őrök végrehajtják, amit az igazgató ígért: szólítják az első lányokat. Kettesével vagy hármasával hagyják el az osztálytermet. Akik elmentek, nem jöttek vissza. Istenem, hová viszik őket? Börtönbe? A sivatagba, hogy megöljék őket? Más táborokba, amelyek még a miénknél is embertelenebbek?

Már nem Pajcsientanban vagyunk. A múlt hónapban átszállítottak minket. Egyik este, a

vacsora után az őrök nem a tanterembe vezettek vissza, mint ahogy szoktak. Szó nélkül a cellánk felé löktek minket, és mindegyikünknek adtak egy nagy fekete nejlonzsákot. – Pakoljátok bele a holmitokat! – parancsoltak ránk. Már jó későre járt, amikor visszajöttek értünk. A zsákokra ráírták a számunkat, és mindent elvittek. – Hova megyünk? – kérdezte az egyik lány. – Egy másik táborba, ez itt túl kicsi. A másik nagyon nagy. Ott több hely lesz. – A szemünk se rebbent. Késő volt, majdnem hajnali egy óra. Emlékszem rá, mert amerre vezettek minket (korábban soha nem mentünk arra), egy óra mellett haladtunk el. Némán lementünk néhány lépcsőn, majd megérkeztünk egy kövezett padlójú, rideg terembe, ahol erős festékszag terjengett. Egy sor egyenruhás férfi várt ott ránk.

A gyomrom olyan erősen összeszorult, hogy azt hittem, hányni fogok. Micsoda? Vetkőzzünk le? Itt mindenki előtt, neonvilágításban? Mit fognak velünk csinálni? – Vetkőzzetek le! – ismételte meg a férfiak vezetője. A szemünk sarkából néhány rémült pillantást vetettünk egymásra, de mi mást tehettünk volna, végrehajtottuk a parancsot. Lassan lehúztam a rozsdás cipzárt, és a kezeslábasomat leeresztettem bokáig. Nem mertünk egymásra nézni. Borzasztó pillanat volt, még ma is borsódzik a hátam, ha rágondolok. Terpeszbe kellett állnunk és lehajolnunk. Az egyenruhások elhaladtak a lehajlott meztelen testek és a szétterpesztett lábak mögött, azt ellenőrizték, nem rejtettünk-e el valamit az alsótestünk nyílásaiban.

Lelógó fejembe szállt a vér. Éreztem a hátamon a nyirkos leheletüket. Undorodva, megalázva, bemocskolva behunytam a szemem.

Újra felöltöztünk, aztán a fejünkre fekete vászoncsuklyát húztak, a kezünket hátrabilincselték, így kellett egy teherautóra felkapaszkodnunk. Tizenöt perccel később egy varázsütésre megnagyobbított Pajcsientanba érkeztünk. Nagyon meglepő volt: az épületek, a folyosók, a lépcsők, a zárkák... minden ugyanolyan volt, de Pajcsientanhoz képest sokkal, de sokkal nagyobb. Több mint ötszázan vagyunk itt!

Egy őr egy elektronikus karkötőt erősített a csuklómra, amely alul becsípte a bőrömet, aminek következtében elnehezült és elzsibbadt a karom, mintha ott rosszabb lenne a vérkeringés. Folytatódtak a tanórák, az étkezések, a kihallgatások. Ma Nurgult, Gulmirát és Majnurt hívták. Remélem, nem fognak előre értesíteni a perem időpontjáról, nekem bőven elég, ha aznap értem jönnek. Nem akarom tudni, mikor fog sor kerülni rám. – Ne féljetek! Egy ilyen per puszta formalitás – mondják a tanárok –, tekintsétek magatokat szerencsésnek: ha nem lennétek a táborban, fegyházba küldtek volna benneteket. – Minél többet ismételgetik, hogy nem kell félnünk, annál jobban reszketek a félelemtől. Tényleg nagyon félek.

Tizenötödik fejezet

2018. november 23.

Ma reggel megjelentek az őrök az osztályteremben, és azt kiáltották: – Kilences! Rajtad a sor! – Csillapíthatatlan remegés fogott el, de remegve is követtem őket folyosókon, biztonsági kapukon, újabb folyosókon, lépcsőkön át. Megint megállapíthattam, milyen hatalmas a tábor. Az őr ujjai boszorkányos gyorsasággal nyomogatták a kódokat. Energikus mozdulattal odanyomta belépőjét az ajtók mellett elhelyezett kártyaolvasóhoz. A bip-bipek és az automatikus biztonsági zsilipek csattogása után kijutottunk az épületből. Most először lélegeztem be hideg levegőt. Méghozzá jéghideget. Forgott velem a világ.

Amilyen naiv voltam, azt gondoltam, hogy a karamaji bíróságra visznek. Ez a „bíróság" egy nagy, négyszögletes, a miénkkel párhuzamos épület volt. Pár percet gyalogoltunk odáig, ezalatt néhány kép rögzült az emlékezetemben: a szögesdrót kerítés, amelyen nem lehet véres horzsolások és erős áramütés elszenvedése nélkül átmászni; több őrtorony; szépen gondozott pázsit. A „váróteremben" három másik, rémült arcú lány várakozott türelme-

sen, néma csendben. Itt várt rám az új tutorom is, egy mongol származású nő (tehát nem ujgur, mint Mihraj). A szemem sarkából figyeltem. Ő nem pillantott rám. Felvillant bennem az abszurdnak tűnő remény: hátha támogatóan fog nyilatkozni rólam a bírónak. Hátha elmondja neki, hogy jó osztályzataim vannak. Hogy engedelmesen viselkedem.

Leültem a kanapéra a többi vádlott mellé. Valaki egy pohár vizet nyújtott felém. Száraz volt a szám, jólesett benedvesíteni. Aztán már nem volt idő gondolkodni, egy őr vállon ragadott, és a folyosó felé tolt. A három lány előttem ment, a tutorok utánunk jöttek. Néhány perccel később egy fekete padon ültünk, megbilincselve mind a négyen. Mögöttünk a tanárokon kívül néhány érdeklődő foglalt helyet – közöttük a húgom is, könnyes szemmel. Madina! A tábor vezetősége értesítette, ő megtette a hosszú utat Ürümcsiből idáig, és most szomorúan konstatálja, hogy nézek ki: betegnek látszom, megöregedtem, lötyög rajtam a koszos kezeslábas. Olyan szánalmasnak találtam a helyzetet, hogy hiába próbáltam, nem tudtam rámosolyogni a húgomra, mosoly helyett furcsa fintorra húzódott a szám. Az övé is. A dobogó felé fordultam. A bíró ismertette az első nő személyes adatait, majd felszólította, hogy álljon fel. Köhécselés, széktologatás, a bíró a vádlott dossziéját babrálja. Elkezdődött a per.

Kellemetlen, ha az ember utolsóként kerül sorra: a várakozás alatt fokozatosan nőtt bennem a bizonyosság, hogy ezt nem fogom túlélni. Egyértelmű, hogy egy átnevelőtáborban fogok meghalni. Így aztán nem tudtam figyelemmel kísérni a három nő ügyének tárgyalását. Hallottam az elítéltek panaszos hangját, akik akadozva igyekeztek magyarázatokat adni, illetve a bíró erélyes hangját, aki kegyetlen bonckés alá vette ezeknek az egyszerű nőknek az egyszerű életvitelét. De amikor a szavaik elértek a tudatomig, nem voltak hajlandók behatolni, nem értettem őket. Egy dologra emlékszem: az első két nőt ártatlannak találták, a harmadikat három év átnevelésre ítélték. Az egész lényem – kívül is, belül is – remegett. De – ugyanúgy, mint a színházban, ahol a lámpaláz megszűnik, amikor elhangzik a színre lépésedet megelőző utolsó mondat, mert tudod, hogy most a te pillanatod érkezett el, most te lépsz a reflektorok fénykörébe, és ezt már semmi sem akadályozhatja meg – a nevem elhangzásakor egyszerre minden félelem elszállt belőlem. Már nem éreztem semmit. A testem merev, kemény fadeszka volt, amelyről visszapattant a bíró minden puskagolyója.

– A vádlott: Gulbahar Haitivaji, 52 éves, született 1966. december 24-én Guljában. 2006-ban elhagyta Hszincsiangot, és Franciaországban telepedett le. 1990. június 11-én házasságot kötött Kerim Haitivajival. Kerim Haitivaji politikai menekült Franciaországban, részt vesz a Franciaországi Ujgurok Egyesületének tevékenységében, amely szeparatista és terrorista szervezet. Gulbahar Haitivaji eladta a Kerim Haitivajival közösen tulajdonolt karamaji lakását 2006-ban. Ugyanabban az évben megszüntette a családi

könyvben szereplő négy személy, Kerim Haitivaji, Gulhumar Haitivaji, Gulnigar Haitivaji és saját *hukou*ját, lakóhely-igazolványát.

A bíró megköszörülte a torkát, és intett, hogy álljak fel. Felálltam. Már nem remegtem. Az ominózus fényképre mutatva megkérdezte:

– Gulbahar Haitivaji, felismeri a lányát ezen a fényképen? – Majd, hogy a közönség is lássa, a magasba emelte a felvételt, amelyen Gulhumar a Trocadérónál az égszínkék zászlócskát lengeti. A bíró hangja visszhangzott a teremben. Tágas, kövezett padlójú helyiség volt, fekete műanyag padokkal és egy dobogóval, ahonnan a bíró és két másik férfi szúrós tekintettel nézett rám. A bíró, akiről azt képzeltem, hogy fekete talárban lesz, szürke színű katonai egyenruhát viselt. Hangosan és tagoltan válaszoltam:

– Igen, ő a lányom.

Azután az egyik férfi szólalt meg:

– Gulbahar Haitivaji, tetteire való tekintettel úgy tűnik, maga kevéssé tiszteli a hazáját.

Kemény, kimért volt a hangja. Nem tudtam, mit válaszoljak. Összeszorult a torkom. Lehajtottam a fejem. A hátam mögött ülő húgom próbálta elfojtani a zokogását. Hátrafordultam, és megkértem, hogy maradjon csendben. – Tényleg rászóltál, hogy maradjon csendben? – kérdezte az egyik lány azok közül, akik a priccsemen kuporogtak. – Igen, kínos volt a zokogását hallgatni. Ha folytatja, én is kiborulok. Végül is nem felette ítélkeztek. Ha kettőnk közül valakinek joga volt sírni, az én voltam, nem?

Ez az egész egyáltalán nem olyan volt, mint egy per. A perhez kell egy tárgyalóterem, amelyik tárgyalóteremre hasonlít, és nem rendőrségi kihallgatószobára; kell egy bíró, aki olyan, mint egy bíró, nem pedig egyenruhát visel, mint a velem szemben ülő kis köpcös férfi. A perben a padokat megtölti a közönség – a vádlottat közelről vagy távolról ismerő személyek –, akiket kihívnak tanúskodni. Itt csak üres, fekete műanyag padok voltak, sehol egy pulpitus a tanúk számára. A húgom a terem sarkában a zsebkendőjével az orrát törölgette, és az idegesítő szipákoláson kívül csak a köszönetet lehetett tőle hallani, amit a bírónak és a kommunista pártnak mondott azért, hogy megadták nekem a lehetőséget a megbánásra. Nyilván valaki lediktálta neki, hogy mit mondjon. Közben valaki egy kamerával filmre vette az eseményt.

Egy normális perben ügyvéd is jelen van a vádlott mellett. Pajzsként védelmezi ügyfelét a rárontó igazságügyi gépezettel szemben. Mellettem csak a tutorom volt, rezzenéstelen arccal, összeszorított szájjal. Egy szót sem szólt a kilenc perc alatt, amíg a per tartott. És végül egy igazi perben van egy vádlott, aki valóban vádlott, tehát olyan személy, aki büntethető vagy büntetendő tetteket követett el. De én ártatlan vagyok.

Nem, ez a per nem volt per, ám természetesen mindenki úgy tesz, mintha az lett volna: a bíró-rendőr; a két oldalán ülő cinkostársai (ők is rendőrök, ők is egyenruhában); a tutorok, akik majmolni igyekezvén az ügyvédeket, felvonták egyik szemöldöküket, amikor a bíró megszólalt, és

álmosollyal viszonozták ügyfelük nyugtalan pillantásait; és végül úgy teszünk mi négyen is, akiket csapdába csalt egy kafkai igazságszolgáltatás, ahol az igazság nem létezik, ahol nem a tetteinkért állítanak bíróság elé bennünket, hanem hivatalból ítélnek el azért, mert ujgurok vagyunk.

A bíró nem Gulhumar fényképébe kötött bele elsősorban, nem is Kerim Franciaországban kifejtett mozgalmi tevékenységébe, hanem a családi könyvből kitörölt lakóhely-igazolásokba* és a karamaji lakás eladásába.

– Miért törölte a lányai, a férje és a saját nevét? – hajtogatta a bíró makacsul a kérdést.

– Már mondtam önnek: elmentünk Franciaországba, mert a férjemnek egy jó állásra nyílt ott lehetősége. És nem négy *hukou*t, hanem hármat töröltem ki, a férjemét és a lányaimét. Igen, a férjem megkapta ott a politikaimenekült-státuszt.**

* 2012-ben Gulbahar, amikor férjével és Gulnigarral együtt Karamajban töltötték a nyári vakációjukat, elment a rendőrkapitányságra, és kitöröltette a családi könyvből férjének és mindkét lányuknak a lakóhelyét, akik már nem voltak kínai állampolgárok. Addigra már sok ujgur külföldre szökött az Ürümcsiben kitört felkelés véres epizódja után, és a Hszincsiangban maradt barátok körében az az ijesztő hír terjedt, hogy amíg a családi könyvből nem törlik ki családtagjai lakhelyigazolását, addig Kína továbbra is kínai állampolgároknak tekinti Kerimet, Gulhumart és Gulnigart, és Franciaországból erőszakkal is hazahozathatja és bíróság elé állíthatja őket.

** A kihallgatások és a pere során Gulbahar soha nem ismeri el, hogy két lánya is megkapta Kerimmel együtt a politikaimenekült-státuszt, és hogy később ők ketten is megkapták a francia állampolgárságot.

Ahelyett, hogy azt kérdezte volna, miért döntöttünk úgy, hogy külföldre távozunk – két éve főleg ezt hányják a szememre –, a lakáseladással jött elő:

– 2006-ban adta el, így van?

– Nem, 2010-ben. Akkor már Franciaországban laktunk.

Ekkor furcsa dolog történt. A bíró még egyszer feltette ugyanazt a kérdést. Mintha nem fogta volna fel a magyarázatomat. Vagy mintha egy téves bejegyzés korrigálására akarta volna használni a perem értékes perceit, mert – most már biztos vagyok ebben – el volt már döntve, hány évre fognak ítélni.

A bíróság elé állított ujgur nők mindegyikének vannak külföldön – főleg Európában – élő hozzátartozói. Egyesek telefonkapcsolatban álltak emigráns testvérükkel vagy gyermekükkel. Mások pénzt is küldtek nekik. Én vagyok köztük az egyetlen, aki magam is az emigrációt választottam. Mindegyiküket hat, hét vagy nyolc év átnevelésre ítélték.

A bíró nem tágított:

– Három vagy négy *hukou*t törölt ki? És a lakást 2006-ban adta el?

– Már mondtam: három *hukou*t. A lányaimét és a férjemét. Egyedül a férjem kapott politikaimenekült-státuszt. Én nem kértem francia állampolgárságot. A lakást pedig nem 2006-ban, hanem 2010-ben adtam el.

Semmi olyat nem tudtam mondani, ami bármit változtatott volna ennek a kirakatpernek a végki-

menetelén. A beszélgetés néhány adminisztrációs formasággal folytatódott még, azután a bíró adott egy percet, hogy bocsánatot kérhessek. A húgom abbahagyta a zokogást, így semmi nem zavarta meg a nyilatkozatomat, amely – őszintén szólva – nem volt mentes a képmutatástól. Magamban ordítottam a felháborodástól. De kifelé alakoskodnom kellett, életfontosságú volt megbánást színlelnem.

Azt mondtam:

– Elkövettem néhány adminisztrációs hibát, mert nem ismertem a törvényt. Ígérem, hogy többé nem teszek ilyet. Tíz évet éltem Franciaországban, de soha nem szűntem meg Kínát szeretni. Éppen ezért nem folyamodtam soha a francia állampolgárságért. Mindig is Kínát fogom tiszta szívemből szeretni.

– Remélem, sikerül majd teljesítenie az ígéretét – mondta nekem a bíró balján ülő férfi. Azután kimondták az ítéletet. Hangoztatták, hogy szerencsésnek kell tartanom magam, mert, noha bűneimért börtönt érdemlek, Hszincsiang igazságszolgáltatása jobb helyre küld engem: egy iskolába, ahol tanulhatok és tisztességes körülmények között élhetek büntetésem ideje alatt. A büntetést talán nem kell majd a végéig kitöltenem, ez tőlem függ, a viselkedésemtől, attól, hogy milyen önvizsgálatot tartok, mennyi energiát fordítok bűneim jóvátételére. De ezt már nem igazán hallottam. Csengett a fülem, minden a feje tetejére állt, és csak ez a két szó maradt: hét év. Hét év.

A per befejeződött. Beesteledett. Az új zárkámban (amely az előzővel szomszédos épületben van) a beszámolómat hallgatják a lányok, akiket már szintén elítéltek. Amikor visszaértünk a tárgyalóteremből, a két őr először egy széles, üvegezett ablakú helyiségbe vezetett, hogy ott várakozzak. Az ablak egy folyosóra nyílt, úgy láttam, közvetlenül mellettünk az étkezde van. Próbáltam nagy vonalakban elképzelni, milyen lesz az életem a következő hét évben, amikor a folyosóról cipők nyikorgása ütötte meg a fülemet.

Libasorban érkező nők álltak meg a széles ablak túloldalán. Köztük voltak azok a lányok – Nurgul, Gulmira és Majnur –, akiket a régi zárkámból néhány nappal korábban vittek el a perükre, és akiket nem láttam azóta.

Ebben az épületben voltak tehát azok, akiket már elítéltek. Ajkukat némán mozgatva, nyugtalan kíváncsisággal teli tekintettel kérdezgettek a lányok: – Mennyit kaptál? Hány évre ítéltek a perben? – Az ujjaimmal hetet mutattam. – Hét év? – Igen, hét év! – A lányok ezt „durvának" találták. Még erőteljesebb mozdulattal mutattam a hetet. Elnevettük magunkat. Az ilyen rettenetes pillanatokban az ember nem tudja, mit gondoljon, már azt se tudja, mit érez. A kitörő nevetés ilyenkor olyan jót tesz, mint amikor végre friss levegőt lélegezhetünk be.

Tizenhatodik fejezet

Párizs, 2019. február 19.

A hangja világos és komoly. Az arca ünnepélyes és nyugodt. A válaszai pontosak. Aznap este a lányom, Gulhumar egy szőke újságírónővel szemben ül. Fekete pulóvere és duzzadt szeme láttán azt hihetnék, hogy gyászol. A France 24 televízió híradójának élő adásába hívták meg. 2019 telének vége felé metsző hideg telepedett Párizsra. Miközben a franciák figyelmét a sárgamellényesek erőszakos akciói kötik le, Gulhumar megmentésemért folytatott harca a döntő szakaszába lép.

A világon mindenütt fogható hírcsatorna adásában arcát és nevét nyíltan vállalva a kínai hatóságokhoz intézi szavait: – Kérem, engedjék szabadon anyámat, Gulbahart, aki teljesen ártatlan! – Ilyen még nem volt az európai ujgur diaszpóra történetében. Egy Kínának küldött bomba. Gulhumar háta mögött az óriási vászonra szülei és húga mosolygó arcát vetítik, az első képen a versailles-i kastély tükörgalériájában vannak, majd Chenonceau vizesárkai előtt, aztán Disneylandben. Majd Gulhumar esküvőjén, 2016 augusztusában. Egy örökkévalóság telt el azóta. Miközben az emlékképek peregnek a képernyőn, Gulhumar elmeséli, hogyan ejtett engem csapdába a kínai rezsim.

Két évvel ezelőtt történt. Én, Gulbahar egyik napról a másikra nyomtalanul eltűntem egy néhány hétre tervezett hszincsiangi utazás során. Azóta se kép, se hang. A legapróbb életjelet sem küldhettem a családomnak. A férjem és a lányaim félelemben élnek. Folyton a telefonon lógnak, a hónapok folyamán nagy nehezen sikerült felhívniuk az altaji rokonokat, majd Guljában anyámékat, aztán a barátokat Ürümcsiben és Karamajban, de semmilyen információt nem kaptak. Azokat, akik egyszer felvették a telefont, soha többet nem tudták elérni.

Ezzel egy időben a francia hatóságokat is értesítették. Pekingben a francia konzulátus óvatosan tapogatódzva próbál haladást elérni. Hszincsiang valóságos bunkerré vált, ahová csak hosszan elnyúló tárgyalások árán jutnak be a külföldi küldöttségek. Eddig minden hiábavaló volt. Gulhumar is hiába váltott sok e-mail-üzenetet az alkonzullal, semmilyen eredményt nem értek el. Ezek után a a francia külügyminisztérium visszavette az ügyet a pekingi konzulátustól, hogy közvetlenül maga intézze. Újabb zsákutca.

Eltűntem, ennyi. Az illetékes francia hatóságoknak nem sikerül beazonosítaniuk, hogy hol tart fogságban a kínai rendőrség. A családom meg van győződve arról, hogy akaratom ellené-

re tartanak vissza Hszincsiangban. Tizenhárom évvel ezelőtt hagytam el az országot, házasságban élek egy Franciaországban politikai menedéket kapott férfival, tehát tudatosan választott célpont vagyok a Kínai Kommunista Párt számára A francia külügy munkatársai bőséggel adnak tanácsokat és biztatást a férjemnek és a lányaimnak, de semmilyen komoly nyomról nem tudnak beszámolni. Mígnem 2017 júniusában az egyik karamaji szomszédnőnk felveszi a telefont, és suttogva azt mondja Gulhumarnak: – Anyád iskolában van. Jól van.

Tehát a legrosszabb hipotézis igazolódik be. Ettől kezdve nyilvánvaló, hogy átnevelőtáborban vagyok. Ezek az „iskolák" vagy „képzési központok" valójában a sivatagban épített börtönök. A civil szervezetek* szerint több mint egymillió ujgur lehet ezekbe az átnevelőtáborokba zárva.

Európában és az Egyesült Államokban a diaszpórát képviselő ujgur intézmények etnikai és kulturális népirtást kiáltanak. Több tüntetést szerveznek, hogy elítéljék a népükkel szembeni pekingi elnyomást, amelyre most már bizonyítékaik vannak: a *Xinjiang Victims Database,*** a diaszpóra ál-

* Az Amnesty International és a Human Rights Watch.

** A *Xinjiang Victims Database* összegyűjti azoknak a régió kisebbségeihez (ujgur, kazak, kirgiz, hui) tartozó kínai állampolgároknak a személyazonosító adatait, akik átnevelőtáborba, börtönbe kerültek vagy eltűntek. A több ezer áldozat adatait és sorsát publikáló és dokumentáló adatbázis létrehozói a későbbiekben Kína ellen indítandó jogi eljárások bizonyítékaihoz kívánnak alapanyagot szolgáltatni.

tal táplált online adatbázis felsorolja mindazokat, akiket a táborokba zártak. A webhelyen a fényképük mellett eltűnésük dátuma és fogva tartásuk indoka is szerepel.

„Alim Szulejmán (nº 4014), 33 éves, férfi. Foglalkozás: orvos. Letartóztatás: 2017. Ítélet: 10 év. Indok: külföldön élt."

„Sadije Zakir (nº 1597), 57 éves, nő. Foglalkozás: mérnök. Letartóztatás: 2018. Ítélet: 7 év. Indok: külföldön élt."

„Minever Turszun (nº 1601), 43 éves, nő. Foglalkozás: háztartásbeli. Letartóztatás: 2017. Ítélet: nem ismert. Indok: kapcsolat külföldön élő személyekkel."

„Kunaj Kaszimhan (nº 2444), 44 éves, férfi. Foglalkozás: nincs adat. Letartóztatás: 2018. Ítélet: 14 év. Indok: vallás."

Több százezer ujgur van bebörtönözve ezekbe a táborokba, amelyekről senki nem tudja megmondani, hogy pontosan hol vannak, mert Kína digitális nagy fala megakadályozza a hozzáférést Hszincsiang geolokációs adataihoz. Létezésüket viszont igazolta a néhány külföldre emigrált túlélő tanúbeszámolója. A táborokból lopott és az interneten közzétett fényképeken kék kezeslábasba öltözött foglyok ülnek egymás mellett a sivatag közepén.

Hogy a France 24 nézői jobban megértsék, mit élünk mi át ezekben a táborokban, Gulhumar két onnan kiszabadult ujgur asszony (az egyik az USA-ban, a másik Törökországban talált menedékre) megrázó beszámolójából idéz. A negyven

másik nővel közös cellájukban töltött éjszakákról, amikor felváltva maradtak fent. Arról a titokzatos gyógyszerről, amely olyan tompult állapotba taszítja őket, ahol szertefoszlanak az emlékeik, megszűnik az idő és a menstruációs ciklus. És az elektródasisakkal végzett elektrosokk-kezelésekről is.

Van valami, amiről Gulhumar nem beszélt aznap este a France 24 stúdiójában. A boulogne-i lakásról és annak nyomasztó hangulatáról. A korábban mindig ragyogóan tiszta nappali polcain vastag porréteg borítja a könyveket. Kerim fel-alá járkál a szobában, ha éppen nem az iPadjén pörgeti mutatóujjával a hszincsiangi híreket. És megállás nélkül dohányzik, egyik Winstonról a másikra gyújt. Az elhanyagolt virágtartók mellé lerakott hamutartóban egyre nagyobb halomban gyűlnek a csikkek. Gulnigar elő se jön a szobájából, arcát a párnájába fúrja vagy a telefonját bámulja.

Eltűnésem óta a nagyobbik lányom, Gulhumar tölti be a háziasszony szerepét. Hetente háromszor, munka után elmegy a boulogne-i lakásba, megtölti a hűtőszekrényt, tollseprűvel leporolja a bútorokat. Sokszor nem mer minden helyiségbe benyitni, akkora ott a rendetlenség. Este kimerülten érkezik vissza a nanterre-i lakásba, ahol a férjével, Kaiserrel lakik. Ott kiereszti a gőzt, kiüvölti a fájdalmát, és könnyáztatta arccal elalszik. De minden reggel újra a harag ébreszti fel. Ezt a kazah őseitől örökölte, ahogy az altaji nagyanyja szokta mondani. Nálam jobban senki nem tudja, hogy Gulhumarnak nehéz természete van.

2019. február végén a France 24 tévécsatornának erre az adására nem figyelt fel a nagyközönség. De a Franciaországban élő ujgurokat, ezt a dominánsan diákokból álló, magáról ritkán hallató közösséget sokként érte Gulhumar interjúja. Félig lenyűgözve, félig elborzadva feltöltötték a videót a közösségi hálóra. Dinamizálta őket, amire nagy szükségük volt, miután már hónapok óta számos sms-t és telefonhívást kaptak ismeretlen kínai telefonszámokról. Az üzenetek a hszincsiangi rendőrkapitányságról jöttek. A titkosszolgálatok fogalmazták meg, és azok a tisztviselők gépelték be őket, akik azt a feladatot kapták, hogy írják össze és figyeljék meg a külföldre menekült ujgurokat. Ezeket az „árulókat" azután megpróbálják rábírni, hogy Kínába utazzanak, ahol persze ugyanaz a sors vár rájuk, mint rám.

Özönével érkeznek a mind nyomasztóbb konkrét kérések: a lakásbérleti szerződés másolatától kezdve az iskolai végzettség igazolásán át a diploma másolatáig. És elvárások is. Amikor egy diák ráharap a csalira, az ismeretlen kapcsolattartó személy egyre szívósabbá válik. Utasítja a diákot, hogy vegyen részt a Franciaországi Ujgurok Egyesületének* rendezvényein, és számoljon be az ott történtekről. Vagy építsen ki kapcsolatot a közösség egyik fontos aktivistájával. Más szóval: kémkedjen Kína számára. A legkönnyebben

* A Franciaországban élő ujgur diaszpórát képviselő kulturális egyesület, amely elítéli az ujgur etnikumot Hszincsiangban sújtó elnyomást.

kezelhetőknek anyagi támogatást kínálnak cserébe, hiszen a diákok szűkös körülmények között élnek. „A külföldön élő etnikai kisebbségek megbecsülése" címén a nagykövetség ösztöndíjakat ad. A diaszpórában mindenki tudja, miről van szó. Azoknak, akik ezeket az ösztöndíjakat megkapják, nem tiszta a lelkiismeretük. Óvatosnak kell lenni velük.

És ha a diákok elutasítják az ajánlatot? A titkosszolgálatok erős érvvel rendelkeznek: a Hszincsiangban maradt családjuk ki van szolgáltatva a hatóságoknak. Amikor a privát számról küldött sms-re több napig nem érkezik válasz egy diáktól, az illető hamarosan egy hozzátartozójától kap üzenetet: „Légy szíves, tedd meg, amit kérnek tőled." És ez a felszólítás, amely úgy hangzik, mint egy elítélt utolsó kérése, szinte mindig eléri a kívánt hatást. A diákok engedelmeskednek. Diszkréten jelentéseket írnak.

Néhány hónapja a nagykövetség titokban új módszert alkalmaz a külföldön élő legmakacsabb ujgurok megtörésére. Akik az útlevelüket meg akarják hosszabbítani a kínai konzulátuson, indok nélküli elutasításba ütköznek. – A hszincsiangiaknak mi itt nem adhatunk új útlevelet. Oda kell utaznia, és ott kell beadnia a kérelmét – mondja nekik az ügyintéző ellentmondást nem tűrő hangon. Márpedig útlevél nélkül nem kaphatják meg a tartózkodási engedélyt, amely lehetővé teszi, hogy Franciaországban folytassák a tanulmányaikat. Anélkül megint Damoklész kardja lebegne a fejük fölött.

Ha nem akarnak szabálysértést elkövetni, kénytelenek visszautazni Hszincsiangba. És mindegyikük pontosan tudja, hogy ott táborokba zárják őket.

A bizalmatlanság légkörében, ahol nem lehet a barátot megkülönböztetni a besúgótól, Gulhumar szavai balzsamként hatottak azokra az ujgurokra, akiket Peking Franciaországban sem hagy békén. Bátorságot önt a diákokba, akiknek a sajtóban név nélkül megjelent beszámolói a félelemről tanúskodnak. Amikor a lányom kilép a France 24 stúdiójából, még nem tudja, hogy nyílt ellenségeskedést kezdeményezett. Arcát vállalva vádolta meg Kínát rendszeresen alkalmazott embertelen bánásmóddal. Elsőként tette ezt meg a hszincsiangi elnyomás elszenvedői közül. A következmények arányosak az óriási kockázatokkal, amelyeket ezzel az interjúval magára vállalt. Gulhumar mögött a külügyminisztérium várja a riposztot. A következő hónapban* Hszi Csin-ping Párizsba látogat. Emmanuel Macronnal való találkozásának meghatározó jelentősége lesz.

* Hszi Csin-ping 2019. március 24-től 26-ig tett hivatalos látogatást Franciaországban.

Tizenhetedik fejezet

Karamaj, 2019. március 3.

Elviselhetetlen volt a gondolat, hogy hét évet fogok itt tölteni, de nem volt más választásom, bele kellett nyugodnom. Egyforma napok teltek vég nélkül, nem volt se reggel, se este, se bánat, se remény. Nem volt már se hétfő, se kedd, se péntek, se ebéd, se vacsora, nem volt olyan tanóra sem, amely különbözött volna az előzőtől. Csak üres, értelmetlen napok voltak, ahol az étkezőben fogolytársaim csámcsogásának visszhangja követte az őrök üvöltözését, amely a tanárok propagandalitániája után kezdődött. Közeledett a születésnapom, december 24., de nem tudtam örülni neki, inkább anyám és húgom látogatásának gondolatával vigasztaltam magam, ugyanis sikerült kialkudnom számukra egy egyórás beszélőt. Miért is ünnepelnénk itt egy születésnapot? Egy rideg, minden emberi érzéstől megfosztott környezetben élve mi értelme lenne megünnepelni a születésnapot, amelyhez egy csomó vidám hagyomány kapcsolódik?

Úgy döntöttem, nem teszek semmit azért, hogy életben maradjak. Régóta csírázott bennem

ez a gondolat, és az, hogy hét évre ítéltek, megerősített ebben. Ám ekkor olyan események történtek, amelyek egyszerre töltöttek el félelemmel és reménnyel.

December 23-a volt, anyám és húgom látogatásának előestéje. Már megvacsoráztunk, befejeztük az iskolai feladatainkat. Azt akartam, hogy anyámék azt lássák, sovány vagyok ugyan, de jól nézek ki, szomorú vagyok, de bátor, ezért megmostam a hajamat a cella mosdójában. A priccsemen révedeztem vizes hajjal, amikor hirtelen kinyílt az ajtó, amire még soha nem volt példa ilyen késői órán. Egy őr lépett be, és felszólított, hogy kövessem. Az öreg hangszóróból egy hang recsegett. Néhány lány felegyenesedett a fekvőhelyén. Az őr fél füllel a mandarin nyelvű utasítást figyelte, és dühösen nézett, mert csak álltam bamba arccal, vizes hajjal, nem siettem végrehajtani az utasítást, miközben ő láthatóan minél előbb folytatni kívánta az alvást, amelyet megzavartak. – Hová visz? – kérdeztem tőle. – Szedd össze a holmidat, indulunk! Néhány nap múlva visszajössz ide. – Nagyon kevés holmim volt; elvettem a kiskabátot, amelyet az egyik lány nyújtott oda nekem. Kint ítéletidő volt, szó szerint metsző hideg. Futni kezdtünk a hóban, kis fehér felhőket lélegeztünk ki a sötétségbe. Ahhoz az épülethez értünk, ahol novemberben elítéltek. Néhány végtelennek tűnő percet vártunk a kapu előtt. Az adó-vevőjében megszólaló férfinak válaszolva az őr jelentette, hogy megérkeztünk, de én a szavába vágtam, mert már nagyon elegem volt abból, hogy homá-

lyos utasítások alapján bábuként ide-oda löknek: – Nem tudom, hogy hová visznek, de én holnapra látogatókat várok. Az anyám és a húgom jönnek a születésnapomra, és már itt vannak a városban. Vigyenek, ahova akarnak, de csak a látogatásuk után! Kérem, hagyják, hogy lássam őket! – Az adó-vevőben a fickó meglepetten elhallgatott egy pillanatra. Aztán dörmögött valamit, nem hallottam, hogy mit. – A válasz: nem – mondta az őr. Aztán újabb emberek érkeztek. Bilincset erősítettek a csuklómra, majd a bokámra. Miközben újra megtapasztaltam, milyen szörnyű érzés a bőrön a vas szorítása, valaki erőszakosan egy csuklyát húzott a fejemre. A láncok és a teljes sötétség azt jelezte, hogy egy újabb helyre visznek. Egy autó motorjának a hangját hallottam, és hogy elhúznak egy tolóajtót. Amikor elhelyezkedtem az ülésen, orromat megcsapta a rosszul működő fűtés szaga.

Éjszaka utaztunk. Ha kiszállítanak és lelőnek a hólepte sivatagban, nem éreztem volna semmit. Teljesen fölöslegesen pazaroltak energiát arra, hogy lassú halállal öljenek meg. Belül már halott voltam.

Egy fogházba vittek. Nem abba, ahova 2017-ben zártak, egy másikba, egy nagyobba, ahol brutálisabbak az őrök. Miközben az egyik őr a kezembe nyomta a fogolyfelszerelést, amelyet túlságosan is jól ismertem (fogkefe, fekete mamusz, khaki harisnyanadrág, narancssszínű kezeslábas), a másik egy hajnyírógéppel hirtelen több sávot vágott a hajamba.

Jókora sötét fürtök hullottak a vállamra.

– Tényleg szükség van erre? – kérdeztem.

– Ha még egy ilyet kérdezel, lenyírjuk az egészet – mondta az egyik.

A másik, egy nő, egy lépést hátralépett, hogy megszemlélje a maradékot:

– Hiszen nagyon szép vagy! Igen, tényleg nagyon szép lett! – kacarászott. Mindenki röhögött, mintha jó vicc lenne, csak megtréfáltak volna, és én vagyok túl érzékeny, hogy nagy ügyet csinálok egy kis hajból.

– Hát ez meg mi? – hökkent meg a fegyőrnő a karomra rögzített elektronikus karperec láttán, amelyről teljesen megfeledkeztem.

– Ezt mindjárt levesszük rólad – mondta a kollégája. Több sikertelen próbálkozás után feladták.

– Visszaviszünk az iskolába, hogy levegyék rólad – jelentette ki a nő.

Összeszorult a gyomrom. Hogy visszatérjek a táborba? Azt már nem! Ha visszamegyek, biztos, hogy soha többé nem jövök ki onnan!

– Nem! Én magam fogom leszedni! – A másik kezemmel teljes erőből rángattam lefelé a nyomkövetőt, az ujjaimat a tenyerembe mélyesztve. Fájdalmas piros foltocskák jelentek meg a bőrömön. Mindenképpen el akartam kerülni, hogy emiatt visszavigyenek az átnevelőtáborba. Még erősebben húztam, nagy grimaszok kíséretében. A karperec végül lecsúszott az ujjaimon, és megkönnyebbülve átadtam a fegyőrnőnek.

Nem jelentett újdonságot számomra az itteni zárka, ahova harminc nő volt bezsúfolva: egymáshoz szorulva kellett lélegeznünk, aludnunk,

sírnunk. Ebben a nyomasztó, fagyos légkörben, amely újra felszínre hozta a közvetlenül a letartóztatásom után átélt első traumákat, legnagyobb meglepetésemre ismerős arcot fedeztem fel. Almira volt az.

Almira ötvenöt éves. Nagydarab nő volt, akiből csak úgy sugárzott a jókedvű közlésvágy, amikor összetalálkozott vele az ember. Megdöbbentem, amikor odajött hozzám. Neki is egész rövidre vágták a haját, és nagyon lefogyott, lötyögött a bőr a karján, a csípője elvékonyodott, imbolygott az egész teste, rogyadoztak a lábai. Izgalomba jött, nem akarta elhinni, hogy annyi év után ezen a nyomorúságos helyen találkozunk. – Gulbahar, Gulbahar! Tényleg te vagy az? Hogy vagy? Nem Franciaországban voltál? Mit keresel itt? Kerimet is lecsukták?

Almira a középiskolában Gulhumar irodalomtanára volt Karamajban. 2018 októberében a fegyelmi felügyelet központjából mentek ki hozzá az iskolába, arról a verekedésről kérdezték, amely tudomásuk szerint han és ujgur tanulók között tört ki a közelmúltban. Almira azt válaszolta, hogy soha nem hallott ilyenről. Erre bevitték a rendőrkapitányságra. A kihallgatáson azzal vádolták, hogy az ujgur nyelvű tanítást részesíti előnyben a han nyelvűvel szemben, amivel szabályszegést követett el. Értetlenkedett: hát nem azért hozták be, hogy egy tanulók közötti verekedésről beszéljenek? Természetesen nem. A rendőröket az állása érdekelte, az általa tanított tananyag, a politikai nézetei, a vallásos hite. Hiába magyarázta, hogy ő

csak irodalmat tanít, semmi sem segített. Kiabáltak vele, hogy az óráin a szeparatizmust mozdítja elő. Később már ütötték-verték. A naponta ismétlődő verésnél egy orvos is jelen volt, aki amikor Almira elájult, és a rendőrök visszavonultak, odalépett, és ellátta a sérüléseit. Azután folytatódott a verés. Almira nem vallott be semmit, mert nem volt mit bevallania. Két héttel később mégis átszállították ide.

Nem ment ki a fejemből Almira története. Aztán kiderült, hogy a cellában van Zahida is, egy másik régi barát Karamajból. Néhány ággyal feküdt arrébb, mint én. Egy újabb arc a múltból, amelyet eltorzított a fogság. Miután pár napig némán körözött a cellában, végül elmondta nekem, mi történt vele. Ekkor értettem meg, hogy az agymosás által bestiálissá formált rendőrök nem ismernek kegyelmet, képesek az őrületig fokozni az elnyomást, akár egy hatalmas vérfürdőig, ha kell.

Amikor Karamajban laktunk, Zahida fia, Dolkun egy osztályba járt Gulhumarral, aki kedvelte ezt a békés, megnyugtató, mindig jókedvű és segítőkész fiút. Amikor elmentünk Franciaországba, elvesztették egymást szem elől. Dolkun nagyon hasonított az anyjára. Talán azért gondolom ezt, mert Zahidát akkor ismertem meg, amikor már özvegy volt. A férje nagyon korán meghalt. A feleség és a gyermekek vigasztalhatatlanok voltak, és számukra az apa halála komoly pénzügyi gondokat is maga után vont, amelyeket mi, az iskolai és a környékbeli barátai igyekeztünk enyhíteni.

Bár Zahida egy bérből, küszködve nevelte a két gyereket, soha nem panaszkodott. Apró termetű, törékeny asszony volt, rendkívül bátor és kedves.

Azt meg sem említette, hogy a rendőrök milyen okra hivatkozva kopogtak be az ajtaján, hogy letartóztassák. Nekik nincs szükségük okra. Majd barkácsolnak egy okot utólag a rendőrkapitányságon, ha a kihallgatás után elkészítik a dossziéját. Amikor Zahida követte őket, nem sejtett semmit. Valószínűleg arra gondolt, hogy késő este kiengedik majd a rendőrkapitányságról többórás kihallgatás és több liter tea elfogyasztása után. Ezúttal azonban a rendőrök vallomást akartak vele aláíratni. Az orra előtt lengették a papírt, a kezébe nyomták a tollat, amelyet letett, miután újra meg újra elmagyarázta, hogy nem tett semmi rosszat. Hogy ez az egész egy óriási félreértés. Zahida megmakacsolta magát. A rendőrök is. Fogdába zárták. Mindennap elölről kezdték. Ő megtagadta az aláírást. Nem tudom, hogy ez mennyi ideig tartott, csak azt, hogy egy reggel, amikor a kihallgatóhelyiségben már sokadszor magyarázta el, hogy ártatlan, kiáltozást hallott. Először halk kiáltások voltak, aztán egyre erősebbek. A szomszéd helyiségben kínoztak valakit. Mit műveltek vele, hogy így üvöltött? Iszonyú fájdalmai lehettek. De hát ennek véget kell vetni! – Hagyják abba! Hagyják abba! – kiáltotta Zahida a rendőröknek, akik mereven figyelték az arcát. Akkor felismerte a hangot. A fia, Dolkun hangja volt. A fiát kínozták, miközben ott hevert előtte az asztalon a vallomást tartalmazó papír, az ő aláírására várva. Remegve engedelmeskedett. Aláírta, mire a kiáltások elcsendesedtek, majd megszűntek. Azután tizenöt év börtönre ítélték. Azóta itt senyved, ebben a fogházban, és várja, hogy átszállítsák. Ennek már két éve. Sosem tudta meg, mi történt Dolkunnal. Meghalt a mellette levő helyiségben, vagy őt is elítélték és bebörtönözték?

Énvelem mi történt két év óta? Összehasonlíthatom-e a saját szenvedésemet Almira vagy Zahida szenvedésével? Nem, nem, nem és nem! Igaz, hogy rosszul bántak velem. Bántalmaztak. Az őrök, a rendőrök és a tanárok a zsarolás és a fenyegetés minden módszerét bevetették, hogy bevalljam a nem létező bűneimet. Az azonban tény, hogy – bár kaptam néhány pofont és büntetést – soha senki nem vert meg úgy, mint ahogy Almirát megverték. Soha senki nem kínozta meg a gyermekemet, mint ahogy azok az állatok tették Zahida fiával. Noha ugyanannak a nagy átnevelési programnak vagyok az áldozata, mint ők, én emigránsként a foglyok egy külön kategóriájába tartozom. Akkor csírázott ki bennem a gondolat, hogy ez a külön kategória két, egymással szöges ellentétben álló perspektívát nyithat meg előttem: vagy a javamra szolgál és segít kijutni ebből a rémálomból (a családom Franciaországból tárgyalhat a szabadulásomért), vagy még mélyebbre taszít, ahol borzalmas sors vár rám. (A kínai hatóságok szemében jóvátehetetlen bűnt követtem el azzal, hogy elhagytam Hszincsiangot, és Fran-

ciaországban telepedtem le. Hétéves átnevelésre ítéltek, de néhány hét után kihoztak a táborból, és ez semmi jót nem ígér.)

Amira és Zahida olyan, mint a többi, sok millió hszincsiangi ujgur. Én viszont egy ujgur menekültként Franciaországba érkezett francia állampolgár felesége vagyok. Ha tehát kijutok erről az átkozott helyről, nem tarthatnak örökké Hszincsiangban. Ezt Kerim százszor elismételte nekem. Távol állt tőlem, hogy kedvezőnek gondoljam a helyzetemet, de a barátnőim sorsa annál is mélyebben elszomorított, az övéké – akár a börtönben, akár a táborban, akár kint (Hszincsiangban) folytatódik – mindenképpen sötétnek tűnt. Még mindig nem merek belegondolni Zahida rettenetes helyzetébe. Tizenöt évet fog börtönben tölteni. Tizenöt év! És Almira milyen jövőre számíthat? Hat vagy tíz hónap fogház után valószínűleg több évig tartó büntetést kell letöltenie egy „iskolában", ahol a propaganda kimossa az agyából az emlékeit, a lelkét, a hitét. És sajnos az sincs kizárva, hogy a végén egy fegyházba kerül, ahol az emberi méltóságától is megfosztják. Mint Zahidát. Akárhogy is lesz, Almira egy örökkévalóság után fog szabadlábra kerülni – ősz hajjal, ráncos arccal és a soványságtól elsorvadt testtel, ami nem az öregség, hanem a kíméletlen bánásmód jele. Vissza fog menni a karamaji lakásába. Ki fogadja majd őt otthon? A férje? A fia? Akkorra már ők is börtönben lesznek egy koholt vád alapján. Az én férjem és a lányaim biztos helyen vannak. Őket soha nem fogják tudni elvenni tőlem!

Almira utána nyugodtan élhet tovább, de csak látszólag nyugodt életet, valójában pokolit, mert a rendőrök soha (akkor se, ha megfizette a „bűneit") nem fogják békén hagyni, bekopogtatnak majd az ajtaján, és neki válaszolnia kell a tolakodó kérdésekre, tökéletes engedelmességet kell színlelnie, ki kell mutatnia a pártba vetett hitét, és talán az ujgur szomszédokat és ismerősöket is fel kell jelentenie, hogy rövid ideig tartó nyugalmat vásároljon magának. Almira az egész életét börtönben fogja leélni. Mint az anyám, a fivéreim, a húgaim és az ő gyermekeik. Mint az összes többi ujgur.

Néhány héttel később egy harmadik ismerőssel találkoztam. Ezt az ujgur nőt abból a fogházból ismertem, ahol 2017-ben raboskodtam. A rácsnak nem ugyanannak az oldalán voltunk, mivel ő vezette a szóban forgó fogházat. Számos más ujgurhoz hasonlóan úgy mentette a bőrét, hogy a rendőrségen vagy a helyi közigazgatásban helyezkedett el, de ez nem akadályozta meg abban, hogy rokonszenvet tanúsítson a foglyok iránt. Nem tudnám megmagyarázni, hogy miért, de megkedvelt engem, és amikor a jelenlegi fogházban újra meglátott, szélesen rám mosolygott, megkérdezte, mit csinálok itt, méghozzá olyan kedves érdeklődéssel a hangjában, mintha egy régi ismerőssel futott volna össze a városban. Miután meghallgatott, megígérte, hogy utánanéz az ügyemnek. Néhány nappal később, amikor újból szembejött velem, megerősítette a hipotézisemet: a külfölddel szoros kapcsolatban levő foglyokat

újabban a többiektől eltérő módon kezelik a hatóságok, őket apránként fogházakba helyezik át a táborokból. Fél órával azután, hogy engem áthoztak az átnevelőtáborból, ugyanonnan átszállítottak ide egy olyan asszonyt is, akinek a lánya Hollandiában él. Néhány napra rá egy másik nő is érkezett, akinek az Egyesült Királyságban él a bátyja. Őket az enyémmel szomszédos cellákban helyezték el.

Azóta sokat gondolkodtam ezen. Ma már egyre nyilvánvalóbb számomra, hogy Hszincsiang hatóságainak komoly fejfájást okozunk mi, azok az ujgurok, akiket láthatatlan szálak kötnek a külföldhöz: a lányunk, a fiunk, egy unokatestvérünk, egy nagynénink vagy – mint az én esetemben – az egész családunk. Egyrészt maximális büntetést rónak ki ránk, mert az ő paranoiás szemükben mi megátalkodott árulók vagyunk. Ha nem menekültünk el az országból, akkor azért, mert kommunikáltunk a a külfölddel. A Nyugatnak dolgozó kémek vagyunk. Másrészt Európában élő rokonaink nyilván mindent megtesznek, hogy kiszabadítsanak minket. A bennünket sújtó diszkrimináció egyébként is évek óta mélységesen felháborítja Kerimet. Nem tudom elképzelni, hogy a kanapén heverve tétlenül vár a visszatérésemre. Gulnigar még fiatal, de az biztos, hogy a hihetetlenül kitartó Gulhumar nem malmozik. Meg vagyok győződve arról, hogy már felhívták a francia hatóságok figyelmét az ügyemre. A kínaiaknak tehát meg kell indokolniuk, hogy miért börtönöztek be. Nem tudnak semmit felhozni

ellenem. Csak az időt húzzák. A bíró a családi könyv és a lakáseladás kapcsán tett zagyva eszmefuttatásokkal igyekezett bizonyítékot kreálni. Próbálnak valamit találni, hogy lakat alatt tarthassanak. Hogy valamivel igazolhassák átnevelésem jogosságát. Van tehát remény! Ki kell tartanom. Ha a kínai hatóságoknak nincs semmilyen bizonyítékuk velem szemben, és közben Franciaországban az ottani hatóságok tárgyalnak velük a szabadon bocsátásomról, Kína előbb-utóbb kénytelen lesz bedobni a törülközőt. Van remény!

Tizennyolcadik fejezet

2019. március 11.

A kihallgatások egy sakkjátszmához hasonlítanak. Mindkét játékosnak – a rendőrnek és a fogolynak – vannak gyalogjai, futói, huszárjai, bástyái, van királynője és királya. Ezeket egy bizonyos stratégiát követve mozgatják, amely az ellenfél figuráinak mozgását figyelembe véve alakul ki. Persze a rendőr előnyös helyzetben van, és azt gondolja, hogy ezáltal meg fogja nyerni a játszmát. De ahogy növekszik a kihallgatások száma, a fogoly egyre jobban képes ellenfele következő lépését előre látni. Kiismeri a rendőr fortélyait, nem esik bele az általa állított csapdákba. Azt nem mondanám, hogy mestere lettem ennek a sakkjátéknak, de elsajátítottam a rendőrök különböző módszereit, amelyekkel vallomásra akarják bírni a fogvatartottat, egyszerre váltva ki benne dühöt, félelmet és reményt. Váratlanul eléd raknak egy ismerős arcot ábrázoló fényképet vagy egy sor telefonüzenetet, hogy megzavarjanak. Ilyenkor tökéletesen meg kell őrizned az önuralmadat, féken kell tartanod az érzelmeidet, mert a legkisebb rezdülésed is ajtórésnyi helyet jelent számukra, ahova azonnal

beteszik a lábukat. Mivel már túl voltam több száz óra kihallgatáson, s ez idő alatt a sok nagy vereség mellett már apró győzelmeket is arattam, nem lettem ideges, amikor egy héttel ezelőtt hívattak. Hozzátartozott a hétköznapi rutinhoz, tehát szó nélkül, gépiesen engedelmeskedtem, hiszen rutinos fogolyként takarékoskodtam az erőmmel, amit a nagy alkalmakra kell tartalékolni, amikor már a halál fenyeget. Egy újabb kihallgatás nem fog a sírba vinni.

A teremben rám váró férfi más volt, mint az engem korábban kihallgató rendőrök. Nem azok közé tartozott, akik hamar beleunnak a szokásos kihallgatás lassú menetébe, és üvöltve fenyegetőzni és szitkozódni kezdenek. Ez a – láthatóan kazah származású – férfi aggasztóan nyugodt volt. Fagyos udvariassága arra vallott, hogy fontos ügyekkel foglalkozik. Nem beosztott volt, hanem a belső hírszerzés egyik főnöke. Taszkin volt a neve.

Egyenesen a szemembe nézett, kezét az aktámat tartalmazó vastag piros mappára tette.

– Két éve hallok a maga ügyéről, Gulbahar Haitivaji. Úgy döntöttem, hogy személyesen foglalkozom vele. Elmentem Guljába a családjához, továbbá az ürümcsi egyetemre, ahol találkoztam a volt tanáraival. Le akarom zárni ezt az ügyet. Véget kell vetni ennek. És hogy be tudjuk fejezni, először is mindent újra végigveszünk, az elejétől kezdve – folytatta nagyon nyugodtan, miközben két rendőr bilincset tett a csuklómra és a bokámra. Kérdő pillantásomra elmagyarázta: – Tehát

újból átnézzük az ügyet 1985-től kezdve. – Erre elállt a szívverésem, remegett az egész testem. A sakktábla fölött rájöttem, hogy nagyon nehéz ellenfél ül előttem, akivel szemben félő, hogy a csapdákat elhárító manővereim nem lesznek hatásosak.

1985-ben még nem került sor a Tienanmen téri vérengzésre, de Kína egyetemein már csírázni kezdett a diákok változás iránti vágya. Ürümcsiben a diákok – az összes kisebbséget beleértve – egyöntetűen olyan nemzetiségi és gazdasági kérdéseket érintő reformokat kértek, amelyek már előhírnökei voltak azoknak a követeléseknek, amelyeket majd 1989 tavaszán fognak magasra emelt tábláikra írni a Tiltott Város melletti teret elfoglaló pekingi diákok. Zord és szeles volt 1985 decembere Ürümcsiben. Sok hó esett azon a télen, és a város főterén összegyűlt tömegben a jól bebugyolált, reményekkel teli fiatal férfiak és nők között ott volt Kerim, ott voltak a barátaink, és ott voltam én is. E tüntetés pillanataiból, amelyeket együtt töltött el a társaságunk, az maradt meg az emlékeimben, hogy vidám volt a hangulat, ami apró boldogságbuborékokból állt össze. Kevés pénzünk volt, de a jövőről szóló vakmerő lelkesedéssel folytatott beszélgetéseink hatására reménykedni kezdtünk a változásban, amit minden fiatal generáció szeretne megélni abban az országban, ahol egzisztenciát épít magának.

Naivan azt gondoltuk, hogy békés tüntetéseink a kormánynál meghallgatásra találnak, és hogy ez a mindannyiunk által remélt változás

előbb-utóbb be fog következni, ha nem is a mi életünkben, de legalább a gyermekeinkében. Ezt a mozgalmat elfojtották, nem erőszakkal, mint a Tienanmen téren, hanem egyfajta átnevelési program révén (már akkor!) az egyetemeken: decembert követően funkcionáriusok szálltak ki elmagyarázni, mennyire rossz volt, amit tettünk. Nem fogtuk fel, hogy a hatóságok agymosásnak vetettek alá minket. Karamajba érkezésünk után elfelejtettük ezt az epizódot. Nos, ez idéződött fel bennem Taszkin kérdéseinek hatására. Ezt meséltem el neki hevesen dobogó szívvel. Szigorú szemmel nézett rám, keresve a rést a történetemben, amelyen keresztül behatolhat és csapdába ejthet, de nem járt sikerrel.

A beszélgetés ezután a franciaországi életemre terelődött, a megérkezésünkre, a munkámra abban a lármás önkiszolgáló étteremben a Défense egyik hatalmas irodaházában, a baráti kapcsolataimra (diaszpórabeli családok), a kedvteléseimre (főzés és jóga). Nem volt semmi olyan, amit nem mondtam volna már el ezerszer az előző kihallgatásokon.

A nap végén, tízórás kihallgatás után visszaengedtek a zárkámba. Aztán a dolgok furcsa fordulatot vettek. Másnap ugyanabban az időpontban újra hívatott Taszkin. Higgyék el nekem, mert megtapasztaltam: a kínai fogházakban és átnevelőtáborokban soha nem fordul elő, hogy két egymást követő napon hallgassanak ki valakit. Itt hónapokon át hagyják minden információ nélkül senyvedni az embert. Már azt képzeled, hogy so-

se jutsz ki élve innen, amikor hirtelen hívat egy rendőr, és elmondja neked, hogy meglátogatta a családodat, és a kapitányságon tanulmányozták az ügyedet, és hogy igen, haladás történt benne, de természetesen csak akkor engednek majd ki innen, ha totális megbánást tanúsítasz. Összefoglalva: elhitetik veled, hogy nemsokára szabad leszel. Így egyik fogvatartott sem veszti el teljesen a reményt. Belekapaszkodik az információmorzsákba, amelyeket bedobnak a cellájába. Ebből táplálkozik a kihallgatást követő hosszú hónapokon át, hiszen megígérték neki, hogy szabadon fogják engedni, ha türelemmel várakozik. Még szorosabban összeszorítja a fogát. Biztosíthatom önöket, soha nem fordul elő, hogy két egymást követő napon hívatnak valakit.

A zárkában a lányok zümmögő méhrajként keringenek körülöttem, röpdösnek a tanácsok és a vélemények, de nem sikerül megtudnom, hogy jót vagy rosszat jelent-e ez az expresszgyorsasággal érkező második kihallgatás. Szerintük egy dolog biztos: ez annak a jele, hogy az ügyem a döntés fázisába lépett. Rövidesen kiderül, milyen sorsot szán nekem a karamaji rendőrség. Ez a gondolat legalább annyira megrémített, mint amennyire fellelkesített. Március 5-én kilenc órakor ugyanúgy indult a kihallgatás, mint az előző napon, azaz az 1985-ös tüntetésekkel: kik voltak ott a barátaim közül, milyen politikai nézeteim voltak akkoriban, milyen diákgyűléseken vettem részt. Valamennyi kérdés hajszálra megegyezett az előző napon elhangzottakkal. Aztán a beszélgetés ugyanúgy átterelődött a Franciaországba érkezésünkre, az önkiszolgáló étteremben vállalt állásomra, a baráti kapcsolataimra, a kedvteléseimre. Tíz óra múltán térhettem vissza a cellámba, kiszáradt torokkal, zsibbadó végtagokkal. Taszkin másnap megint hívatott.

Hat napig tartottak a kihallgatások. Ahogy én egyre jobban kikészültem attól, hogy újra meg újra részletesen kellett elmesélnem az életemet, úgy került ő egyre nagyobb fölénybe a játszmánkban. Olyan megjegyzéseket szúrt bele ügyesen a történetembe, amelyek önkritikára késztethettek volna: – Azt ugye tudod, hogy a férjed egyesülete Rebija Kadirhoz tartozik? Azt csak tudod, hogy az a nő terrorista? – Ötször is azzal riposztoztam, hogy nem, sem a férjem, sem Rebija Kadir nem terrorista, és hogy a Franciaországi Ujgurok Egyesülete egyáltalán nem a szeparatizmust terjeszti, hanem az ujgur kultúrát. Én is szívós voltam. Ezt újra meg újra elismételtem, ő azonban minden „rossz válaszom" után újrakezdte: – Rebija Kadir terrorista. – Nem, mondom, hogy nem. – Rebija Kadir terrorista, ismételd utánam! Úgy látom, nem értékeled kellőképpen a gyengéd stílust, lehet, hogy az erélyes módszerre kell áttérnünk?

A hatodik napon megtörtem. Nem mintha elhittem volna azt a rengeteg hazugságot, amelyeket erővel a számba adott, hanem mert azt akartam, hogy hallgasson végre el, és hogy szűnjenek meg ezek a lidércnyomásos kihallgatások. Rákényszerített, hogy újra és újra elismételjem, amit

hallani akart, és amikor végre elege lett belőle, azt mondta: – Jól van, készen állsz. – „A kihallgatások királynőjé"-nek nevezett csúfondárosan. Most már nagyon haragszom magamra emiatt.

Március 10-én, tehát tegnap nem vittek kihallgatásra. Ma a rendőrök jöttek értem. Szokás szerint feltették rám a láncokat és a bilincseket, és fekete csuklyát húztak a fejemre. Taszkin kint csatlakozott hozzánk. Miközben áthaladtunk egy sor folyosón és lépcsőn, én felkészültem lelkileg a testi kínzásokra. Indulás előtt szomorúan elköszöntem a cellatársaimtól, mivel megéreztem előre, hogy nem fogom őket viszontlátni. Almira viszonozta halvány mosolyomat. Azokra az ütlegekre gondoltam, amelyeket ő kapott. Milyen érzés, amikor kínozzák az embert? És milyen eszközt használnak erre a rendőrök? Ököllel fognak ütni, mint Almirát? Meg fogják kínozni az egyik húgomat, mint ahogy Zahida fiával tették? Remélem, hogy a fejemet fogják ütni, nem a testemet, mert már csak a bőr van a csontjaimon. Ezek a gondolatok jártak a fejemben, miközben a rendőrkapitányság lélektelen folyosóin haladtunk. Aztán kísérőim bevittek egy helyiségbe, ahol egy alacsony, pufók férfi és egy csoport nő várakozott. A férfi ordítani kezdett, amikor meglátott: – Mik ezek a láncok meg bilincsek?! Vegyék le róla azonnal ezt a csuklyát meg a többit! – Luónak hívták, ő volt a „főnök". A többiek zavartan engedelmeskedtek.

Csendben felmentünk néhány lépcsőn. Betoltak egy másik helyiségbe. Tekintetemmel végigpásztáztam a terepet, kínzóeszközöket, láncokat, köteleket kutatva, vagy bármi mást, ami beigazolja rossz előérzetemet. De csak egy asztalka volt benne a falhoz rögzítve egy nagy tükör alatt, továbbá egy kis benyílóban két mosdókagyló. Szóval nem kínzókamra volt, hanem egy fürdőszoba.

Hónapok óta ugyanazt a kezeslábast viseltem. Beleivódott az izzadság és a rengeteg megaláztatás, a zárka áporodott bűze áradt belőle. Kívül a foltok és a rozsdanyomok tanúsították, hogy milyen méltatlan körülmények között tartottak fogságban, amikor hirtelen szépítgetni kezdtek, mintha színpadra kellene lépnem.

Több nő szorgoskodott körülöttem. Rángatták fáradt, rövid fürtjeimet, hogy befessék őket, fogolyruháimat egy sarokba dobták, az asztalka fiókjából kiszedett szempillaspirállal, ajakrúzzsal és szemhéjfestékkel zsongtak az arcom körül. Egyikük szemceruzával vonalat húzott duzzadt szemhéjamra, a másik egy kicsit kipirosította beesett arcomat. Nem tudom, milyen okból, de ezek a rendőrségi alkalmazottak azon dolgoztak, hogy újból emberi lénynek nézzek ki.

– Úgy hallom, nagyon együttműködő voltál a kihallgatások során. Most újból elmondod, amit a rendőrnek mondtál, csak közben filmre veszünk. Egyetértesz? – kérdezte Luo, a főnök, mintha nekem ez az egész cirkusz – a sminkelők, az ecsetek, a szempillaspirál, a rúzs – természetes volna. – Cserébe jobb életkörülményeket biztosítunk neked. – Lementünk pár lépcsőn, és belép-

tünk egy sötétített ablakú, hideg terembe, ahol egy kamera állt.

A fogházban a társaimtól hallottam arról a rendőri módszerről, hogy filmre veszik a vallomásodat. A rögzített anyaggal bármikor zsarolni tudnak, hogy együttműködj a rendőrökkel. Vagy hogy ne beszélj a téged ért atrocitásokról. Ha beszélsz, közzéteszik a neten a videót, ahol elegáns öltözetben, szépen kisminkelve elmeséled, hogy szidtad a pártot, majd bocsánatot kértél tőle. Így aztán senki nem fog hinni neked, amikor az ártatlanságodat hangoztatod. A párt mindig a hatalmában tartja, akit megfigyel.

Elvakítva, bizonytalanul álltam a reflektorok fényében, amikor kiáltás harsant: – Kamera indul! – Elkezdtem mondani a betanult szöveget, amelyet Taszkin többször elpróbáltatott velem. Egy szó sem volt igaz belőle. Csupa hazugság volt, és most nagyon szégyellem magam. De abban a pillanatban nem volt választásom. Túl késő volt. Már bevallottam a „bűneimet" a fogházbeli rendőrnek, és ezzel beszippantott a vallomások pokoli örvénye, túlságosan féltem a retorzióktól, amiket a visszalépés vonna maga után.

– Gulbahar Haitivajinak hívnak.

Luo arca félhomályban volt, de észrevettem rajta a biztató mosolyt. Intett, hogy folytassam a monológomat. Engedelmeskedtem.

– 1966. december 24-én születtem Kínában, a Hszincsiang tartományban található Guljában. A középiskola befejezéséig Guljában éltem, aztán 1984-ben Ürümcsibe mentem a kőolajipari

egyetemre. Ott a tanulás lehetősége mellett a szállást és étkezést is ingyen kaptam. De e sok privilégium számomra nem volt elég. Elégedetlen voltam. Ezért részt vettem az 1985. decemberi tüntetéseken. Megbántam a cselekedeteimet, amelyekért bocsánatot kérek. 1988-ban Karamajba helyeztek. 1990-ben összeházasodtunk Kerim Haitivajival, két lányunk született, az első 1992-ben, a második 1997-ben. 2002-ben jó életkörülményeink ellenére a férjem, Kerim Párizsba, Franciaországba utazott, hogy ott telepedjen le. Megpróbáltam lebeszélni róla, de nem hallgatott rám. Rossz utat választott, amikor belépett a Franciaországi Ujgurok Egyesületébe. A lányom, Gulhumar Haitivaji követte az apját. Ez az egyesület teljesen törvénytelen, Rebija Kadir irányítja, függetlenséget és szeparatizmust hirdet. Rebija Kadir hazug és terrorista. Ne lépjenek be az egyesületébe! Ha már beléptek, lépjenek ki belőle! Kerim, Gulhumar, kérlek benneteket, lépjetek ki ebből az egyesületből, ne ártsatok Kínának! Minden alkalommal, amikor Hszincsiangba látogatok, azt látom, hogy Kínának köszönhetően komoly fejlődés megy végbe a tartományban. Bármi is történjék, én Kínát választom. Az ő oldalán állok. Remélem, hogy ti is ugyanazt fogjátok tenni, mint én.

Azóta egyedül sírok a cellámban. Abban a reményben éltem, hogy szabadon fognak engedni, és most, hogy jobb jövőt ígérnek, a bűntudat kísért. Kína még a gondolataimat is ellopta tőlem. Rebija Kadir egyszer azt mondta egy videóüze-

netében, hogy Kína a bebörtönzött ujgurokat arra kényszeríti, hogy keményen bírálják őt rövid videókon, és hogy a külföldön élő ujguroknak nem szabad elhinniük azoknak a szavait, akik az erőszak hatása alatt a kínai rendőrséggel kollaborálnak. De akkor is, ha mindez rám kényszerített hazugság, vajon nem fognak elfordulni tőlem a szeretteim, amikor azt mondom nekik, hogy nem volt más választásom? Kerim, Gulhumar... Meg fogják bocsátani nekem, hogy feladtam őket? Úgy érzem, hogy elárultam őket, hogy megszégyenítettem Rebija Kadirt, és ezen senki és semmi nem tud változtatni. Hát nem jobb felemelt fővel, fogságban is szabadon meghalni, mint térdre borulva, fejedet hazugságaid porába hajtva, a gyengeségedet megvetők csalódott tekintete alatt megalázva élni?

2019. március 12.

Szándékosan nem feleltem neki. Alig vetettem rá egy pillantást, amikor Taszkin azt mondta: – Szabad vagy. – És csak erősködött: – Hallod, boldognak kéne lenned, kiszabadulsz innen! – A priccsen fekve hátat fordítottam neki. Tágra nyitott szemmel a nedvességtől felhólyagosodott falat bámultam. Mégis mire számított? Hogy megköszönöm neki?

Hányszor elképzeltem ezt a pillanatot, amikor egyedül voltam a sötétben, remény nélkül. Biztos voltam benne, hogy soha nem tapasztalt, hatalmas örömöt fogok érezni... és tessék, most eljött a pillanat, amikor közölték, hogy végre visszatérhetek az élők világába, de bennem nyoma sincs a legkisebb érzelemnek sem, teljesen kiürültem, kihunyt bennem minden emberi melegség. Egyetlen fénysugár sem szűrődött az agyamba, ahová a tanórák, a kihallgatások, a gonoszságok átláthatatlan tömege zsúfolódott be fájdalmas emlékek formátlan halmát alkotva, amitől nem tudtam megszabadulni. Ez az ember összetörte a testemet, a lelkemet, és miközben rémülettel töltött el a gondolat, hogy újra találkozni fogok azokkal, akiket gyengeségből elárultam, ez az arrogáns alak, aki száz másik mellett felelős minden szenvedésemért, képes azt mondani, hogy szabad vagyok! Furcsa egyvelege volt a büszkeségnek, fáradtságnak és félelemnek, ami abban a pillanatban elfogott. Szabad voltam. Legalábbis azt hittem.

Tizenkilencedik fejezet

Karamaj, 2019. március 15.

Pirítós kenyér illatára ébredek. Felülök a puha matracon, lelököm magamról a fehér huzatú paplant. A fejem még lebukik az álmosságtól, letesszem a lábamat a csillogó szőnyegre, fél szemmel körülnézek. Az elektromos redőny résein beszűrődik a természetes fény, az asztalon gyümölcskosár áll, mellette vízzel teli kancsó, tiszta poharak, gyümölcslevek és egy teáskanna, amelybe egy szakavatott kéz nemsokára friss mentaleveleket rak, majd forró vizet önt. A fehér falakon olcsó díszítés: csicsás tükrök és néhány bekeretezett reprodukció.

Ez a reggeli rituálém. Csend van. Tekintetemmel körbejárom a tökéletesen tiszta szobát, amelyet általában csak akkor hagyok el, ha vécére vagy zuhanyozni megyek. Az első alkalommal, amikor itt ébredtem, azt hittem, hogy álmodom ezt. Aztán elég gyorsan felfogtam, hogy ez az ikszedik börtönöm: nem vagyok szabad. Aranyketrecben élek. Annak a fogháznak, ahová 2017-ben zártak, egy melléképületében, amelyben a rendőrök laknak.

Egy tizenegy tagú csapat őriz felváltva éjjel-nappal. Nyolc nő és három férfi. A ház még nem tért magához a kora reggeli tompultságból, az engem őrző nők a széles ágyam közelében nyíló nappali kanapéján és foteljeiben hevernek. Furcsa így látni őket, ebben a kitekeredett testhelyzetben, amilyenbe csak alvók vagy halottak kerülnek. A televízió lapos képernyője is alszik még. Később fogom bekapcsolni. Sok időt töltök a tévé előtt. Szeretek belesüppedni a főzőcskés programokba, csábító reklámokkal tarkított show-műsorokba, mert segítenek felejteni. A legszörnyűbb a fogságban a csend zaja. Az a nyirkos, ragacsos csend, amelyben hallod, hogy reccsen a börtön, és a léghuzat a hideg falakat simogatja. Itt most minden puha, sima, és ha borzongás fut végig rajtam, felhangosítom a televíziót.

Azért jó a tévé előtt bambulni, mert közben nem gondolkodom. Továbbra sem tudom, miért vagyok itt. Hogy szabadon engednek-e, vagy még éveken át felügyelet alatt akarnak tartani. Ki tudja, erre is képesek lennének. Mindenesetre senki sem látta jónak elmondani nekem, én meg nem tettem fel a kérdést, mert féltem, hogy visszaküldenek egy zárkába. A kényelmes környezet megnyugtat, de aggaszt is. Van-e rajtam kívül olyan ujgur fogoly, akinek azt mondta egy rendőrnő, hogy: az a feladatod, hogy egyél, pihenj és tévét nézz. Semmi másra nem kell gondolnod. A gondoskodásuk, ahogy ellátnak étellel, új ruhákkal és tisztálkodószerekkel, annál is inkább aggaszt, mert a tekintetükben nem őszinte együttérzést látok, hanem a nagy igyekeze-

tet, hogy pontosan hajtsák végre a feljebbvalóiktól kapott utasításokat. Az első napokban csak csipegettem a gőzölgő ujgur ételekből, amelyeket elém raktak. Csak bámultam az almákra, de nem nyúltam hozzájuk, mintha mérgezettek lettek volna. Ők meg erősködtek, hogy sokkal többet egyek. Állapotom feljavításához kulcsfontosságúnak tartották, hogy első lépésben hízzam vissza a fogva tartásom alatt elveszített kilókat. – Egyél, rajta, vegyél el egy almát! – mondta az egyik rendőrnő a harmadik nap. Végül az egyik felét én ettem meg, a másikat ő.

Nagyon vigyáznak rám. Amikor egy pillanatra a nyitott ablakhoz megyek, hogy megnézzem a ház előtti trópusi kertet, aggódva indulnak el felém. Amikor néhány perccel tovább maradok a fürdőszobában, zörgetnek az ajtón: – Gulbahar, ugye bent vagy? Minden rendben? – Félnek, nehogy öngyilkos legyek.

De nekem semmi kedven sincs meghalni. Ez a gondolat kiköltözött a fejemből, amióta a rendőrök megmondták, hogy engedélyt fogok kapni, hogy felhívjam a családomat. Kerim, Gulhumar, Gulnigar... Nagyon hamar megértettem, hogy nem lehetek egyedül a telefonáláskor. Megint hazudnom kell majd. Hangosan vissza kell böfögnöm a Kínai Kommunista Párt propagandaszövegét. Minden eszközt megragadnak, hogy eltitkolják, hogyan bánnak az ujgurokkal. A rendőrök elkezdték begyakoroltatni velem a szövegemet. Csak a főbb pontokra emlékszem belőle: – Jól vagyok.

Ne izguljatok, béreltem egy lakást Karamajban. Egyedül vagyok, ne aggódjatok!

Eljött a nagy nap: március 18., kora délután. Ilyenkor Kerim otthon van, Gulhumar dolgozik. Csapdát akarnak állítani nekik a rendőrök? Hogy fog reagálni Kerim és Gulhumar, amikor meghallják a hangomat? Vajon megértik, hogy hazugságok előadására vagyok kényszerítve? Hogy az a csend, amely a hívásomkor körülvesz, azt jelenti, hogy kihangosítva beszélek, rendőröktől körülvéve, akik egy noteszbe feljegyzik a válaszaikat?

A napfény elárasztja a helyiséget. Nem kell sokat várni, hogy mindenki felébredjen. Hallom kintről a madarak csiripelését és a szomszéd utcán haladó autók zaját. Az egyik rendőrnő motyog valamit. Nézem, ahogy összegömbölyödik a takarója alatt, és visszaalszik, simán betagozódva a többi alvó kilégzésének hangversenyébe. Az itt szunnyadó nők arca nem olyan beesett, mint azoké, akik mellett a zárkákban aludtam, és csinos egyenruhájuk egészségesen telt formákat takar. Heten közülük hanok, a nyolcadik ujgur.

Közöttük van Vang Csien. Őt a fogházból* ismerem. A szadizmusával tűnt ott ki. Gyakran bejött a cellánkba panaszkodni, hogy fáj a hasa, mert „túl bőséges" ebédeket szolgáltak fel nekik. – Azt hiszem, túl sok nyárson sült húst ettem – mondta nevetve nekünk, akik a földön ültünk korgó gyo-

* A második fogházból, ahol 2019-ben raboskodott Gulbahar.

morral, amely csak levessel volt tele, az is olyan világos volt, mint a víz. A véletlen úgy akarta, hogy most újból az egyik őröm lett. De ezúttal én alszom ágyban, ő meg nem.

Ma már nem haragszom erre a nőre. Még ha szenvedtem is miatta korábban, jó szívvel felkínálnám neki az ágyamat. Nincs bennem gyűlölet sem Vang Csien, sem a hozzá hasonlók iránt, mert akár a fiatalabbak pattanásos arcára nézek, akár az idősebbek arcára, amelyeken már felfedezhetőek a később ráncokká mélyülő vékony csíkok, egyaránt normális életeket olvasok le róluk. Normális nők életét. Életeket, amelyekben feltehetően vannak férjek, gyerekek, esetleg vőlegények. Olyan nők, mint én vagyok.

Az ujgur rendőrnőt Jultuznak hívják, és amióta tudom, hogy huszonhét éves (annyi, mint Gulhumar), megkedveltem. Megesik, hogy ketten járunk egy kicsit a kertben. E séták alatt apró részleteket mesél el az életéből, jelentéktelen anekdotákat, amiktől jól érzem magam, ő meg közben gyöngyözve kacag. Jultuznak vőlegénye van. Elmesélem neki a lányaim életét. Az itteni életüket, a franciaországi tanulmányaikat. Gulhumar marketing-főiskolán tanult, Gulnigar kereskedelmi iskolában. Jultuz csillogó szemmel néz rám. Jultuz lehetne Gulhumar. Jultuz lehetne az én lányom. Csak éppen a barikád másik oldalára pottyant. Ő rendőr, én meg „terrorista". Pedig ugyanahhoz a néphez tartozunk: sétáink során ujgurul suttogunk, de amikor észrevesszük a han rendőrnők szemrehányó tekintetét, azonnal átváltunk mandarinra. Ő is megünnepli az Aïdot a családja körében, és talán nem is olyan régen imádkozott is anélkül, hogy letartóztatástól, deportálástól, átneveléstől kellett volna tartania. Vajon azért választotta Jultuz a rendőri pályát, hogy ne kelljen félelemben élnie a saját országában? Tudatában van annak, hogy egyike a rezsim sok ezer kiskatonájának, akinek a feladata saját vallásának, nyelvének, hagyományainak a megsemmisítése? Vajon megértette Jultuz, hogy Kína el akarja tüntetni az ujgurokat?

Huszadik fejezet

2019. április 2.

Nem tudtam feltenni Jultuznak a kérdéseimet, eltűnt. Kicserélték egy han rendőrnőre. Barátságunk kiváltotta a sétáinkat figyelő tisztségviselők haragját. Mondtam Jultuznak, hogy nem kellene ujgurul beszélnünk, de nem voltunk elég éberek. Az egyik rendőr értesítette a feljebbvalóit, és Jultuzt áthelyezték egy másik kapitányságra. Nem mondta senki, de tudom. Kevesen válnak köddé ok nélkül. Ugyan ezt akarják nekünk bebeszélni, de amikor valaki eltűnik, annak a rendőrséggel volt problémája. Még a rendőrökkel is megesik, sajnos Jultuz rá a példa. Az volt az utasítása, hogy felügyeljen rám, de az irántam tanúsított kedvessége miatt nem tett eleget a megbízásának. Én vagyok a hibás. Remélem, hogy nem küldték átnevelőtáborba.

Mégis, néhány napja egyensúlyozó művészként billegek a boldogsághoz vezető vékony kötélen, amely bármelyik pillanatban elszakadhat. Felkel és lemegy a nap, de észre sem veszem. Nézem a hozzám beszélő rendőröket, de nem hallok semmit. Testileg ott állok velük szemben, de a

gondolataim máshol járnak. Nagyon messze innen. Csak a telefon számít. A finom csengetése. A néhány zenei hang, amely betölti a szobát, a már többször látott, de ismeretlen telefonszám, amely megjelenik a kijelzőn. És a szívem, amely hevesen kalapál.

Minden március 18-án kezdődött. Aznap a kert túl szabályosra nyírt bokraira eső meleg fény különös ragyogást árasztott. Aznap nem sétálgattam azzal a csigalassúsággal, ahogy a véget nem érő, eseménytelen napok múlnak. Március 18-án türelmetlenül toporzékoltam. Dühöngtem. Sikítani, zokogni akartam, vagy inkább a szememet behunyni, hogy jobban emlékezzem a szavaikra. – Gulbahar? Te vagy az? – Mama?! – Aznap Kerim és Gulhumar hangját hallottam!

Úgy érkezett el a nagy nap, hogy nem volt időm felkészülni rá. Persze jogosan kérdezhetnék meg tőlem, hogy miként kell egyáltalán felkészülni egy telefonbeszélgetésre azokkal az emberekkel, akiket a világon a legjobban szeretsz, de akikkel több mint két éve nem tudtál kapcsolatba lépni, és akikről azt sem tudhatod, hogy reménykednek-e még a viszszatérésedben. Mit mondhat az ember ilyenkor? Minden bizonnyal banális dolgokat, mert ezek azt az illúziót keltik, hogy minden olyan, mint régen volt, hogy ez a telefonbeszélgetés nem más, mint a normális életvitelünk során folytatott szokásos kommunikáció. Hogy utána ki-ki visszatér a munkájához vagy a konyhájába, és a beszélgetést azzal zárja: – Szép napot! Este találkozunk! – Igen, akkor este látjuk egymást! Puszi! – Az ilyen egyszerű

szavaknak az is az előnyük, hogy segítenek levezetni az érzelmeidet. Az örömöt, az izgatottságot, valamint más, racionálisan kevésbé feldolgozható érzéseket, a fogság okozta lelki sérüléseket: a bűntudatot, hogy majdnem három évre eltűntem a lányaim és a férjem életéből; a félelmet, hogy haragszanak rám, és hogy nem tettek meg mindent a hatóságoknál a kiszabadításom érdekében.

Igen, az egyszerű szavak a jók – erre jutottam aznap reggel, miközben a langyos meleg már kiszorította a hajnal hűvösségét, és a rendőrök vallásos buzgalommal készítették elő az asztalt, a székeket, a hordozható telefont, a jegyzetfüzeteket... szóval mindent, ami szükséges volt ehhez a telefonhíváshoz, amiből biztosan valamilyen információkat akartak megszerezni, csak éppen nem tudtam, hogy miféléket. Eldöntötték, hogy mindkét hívásra az én szobámban fog sor kerülni. A rendőrök felírták a kérdéseiket a noteszeikbe. Majd ezeket fogják velem az adott pillanatban elismételtetni, ha a beszélgetés a megfelelő irányba fordul. Mellettem lesz egy francia–kínai tolmács, egy fiatalember, aki nyolc évig dolgozott Marseille-ben. Ügyelni fog arra, hogy a beszélgetésbe ne csempésszek személyes üzenetet vagy titkos információt. Mit érdekelnek engem a titkos információk! A szobámban fokozódott a feszültség, és én csak a szeretteim hangjára gondoltam.

Kerim az előszobában vette fel a telefont. Hallottam a háttérben, hogy apró tárgyakat tol ide-oda egy kisasztalon. Nyilván a kulcsait kereste.

Feltehetően arra készült, hogy lemegy a parkolóba a kocsijáért, és elindul dolgozni. Abban a pillanatban megállt, amikor meghallotta a hangomat. Megéreztem a telefonban, hogy ez a nagydarab, elpusztíthatatlan férfi remeg, mint a falevél. – Gulbahar, hol vagy? Mindenhol keresünk. Mindent megteszünk, hogy kiszabadulj... – Elfulladt a hangja. Olyan hevesen vert a szívem, hogy alig bírtam megszólalni. Körülöttem a rendőrök szorgosan jegyezték Kerim szavait. Nem mondtunk túl sokat egymásnak, csak a lényeget: élek, és jól vagyok. Kerim jól ismerte a hszincsiangi rendőrök kihallgatási technikáit, tudta, hogy van körülöttem fél tucat belőlük. Kérdéseire csenddel válaszoltam, és ő értett belőle. Nem erősködött. Gulhumar sem volt nagyon beszédes. (A rendőrök gyanakvó tekintettel fel is hívták erre a figyelmemet, amikor letettem a telefont.) A háttérben egy száguldó szerelvény szaggatott fütyülését hallottam. Gulhumar vonaton ült. Egyáltalán nem akarta előttem titkolni, hová utazik: – Egy órakiállításra utazom, Svájcba. Igen, a munka miatt – felelte nekem, amikor az egyik rendőr a jegyzetfüzetében ezekre a szavakra mutatva utasított, hogy kérdezzem meg tőle: – Hol vagy most? Egyedül vagy?

Kerim továbbra is a boulogne-i lakásunkban élt. Gulhumar munkaügyben utazott. Mind a ketten azt mondták, hogy Gulnigar jól van. Két évig nem voltam jelen az életükben, most úgy találtam, hogy próbálnak szabadon és boldogan élni. Amikor letettem a telefont, egy komor gondolatom tá-

madt, és egy pillanatra háttérbe szorította a lázas eufóriát, amelynek hatására a súlytalanság állapotában lebegtem a szobám, a rendőrök és a jegyzetfüzetek fölött: ha egy nap kiszabadulok innen, és visszatérek a békés boulogne-i életbe, el kell majd mondanom nekik, mit éltem át itt, Hszincsiangban. Ezt hallani is túl szörnyű, és elmesélni is rendkívül nehéz. Mégis meg kell tennem.

Hogyan fogok ebbe belekezdeni? Hogyan mondom el nekik, hogy durva rendőröknek kiszolgáltatva éltem, akik azt tehettek velünk, amit csak akartak? Sokan közülük ujgurok voltak, agymosott férfiak és nők, akik robotként hajtják végre egy olyan rendszer hierarchiájának a parancsait, ahol azt jelentik fel, aki nem tesz feljelentést, és azt büntetik meg, aki nem büntet. Azért gyötörtek minket nyomorúságos fogságunkban, mert meggyőződésük volt, hogy mi legyőzendő ellenség, árulók, terroristák vagyunk. A világtól elvágva, fertőzött állatként tároltak bennünket: táborokban. Ott ezek az agymosott emberek hajtották végre rajtunk az agymosást. Hamis, gonosz eszméket ültettek belénk. „Átnevelni" akartak minket. Megtanítottak menetelni a nemzeti himnusz ütemére az ablaktalan termekben, ahonnan a nőket, akik az oxigénhiánytól kimerülten estek össze, az őrök a tábor még mélyebb bugyraiba vitték.

Az életnek és a halálnak más volt a jelentése a táborban. Amikor éjszaka felébresztettek minket az őrök lépései, százszor is azt hittem, hogy engem fognak kivégezni. Amikor egy kéz a hajnyíróval erőszakosan a hajamba hatolt, más kezek

pedig leszedték a vállamról az oda hullott fürtöket, lehunytam a könnyes szememet, mert azt hittem, hogy eljött az utolsó órám, felkészítenek a vérpadra, a villamosszékre, a vízbe fojtásra. Ott leselkedett a halál mindenütt. Amikor az ápolónők jéghideg kezükkel megragadták a karunkat, hogy „beoltsanak", akkor is azt hittem, hogy mérget injekcióznak belénk. Valójában sterilizáltak.* Megértettem, hogy az átnevelőtáborok feladata nem az ujgurok kivégzése, hanem lassú eltüntetése. Olyan lassan tüntetnek el minket, hogy fel se fogják az emberek, mi történik.

Azt várták el tőlünk, hogy tagadjuk meg, akik vagyunk. Hogy köpjünk a hagyományainkra. Hogy szidalmazzuk a saját népünket. Akik kijutnak a táborból, már nem tudják, kik is valójában. Árnyékok, holt lelkek vagyunk. Elhitették velem, hogy mi, a Haitivaji család, terroristák vagyunk. Annyira távol voltam, annyira egyedül, annyira kimerült, hogy végül majdnem elhittem. Kerim,

* A táborokban fogva tartott ujgur nők sterilizálásának gyanúját megerősítette Adrian Zenz 2020 júniusában publikált újabb jelentése: *Sterilizations, IUDs and mandatory birth control: the CCP's campaign to suppress Uyghur birthrates in Xinjiang.* 2018-ban a hatóságok nagyszabású sterilizációs kampányt indítottak Hszincsiangban: abban az évben Kínában ennek 80%-ára Hszincsiangban került sor, noha a régió lakossága Kína teljes népességének csupán 1,8%-át teszi ki. 2019-ben a régió egyik kantonja a szülőképes nők 34%-át tervezi sterilizálni. Több prefektúra kéthetente kötelező terhességi tesztet kíván előírni. Egy másik prefektúra átnevelőtáborba küldi azokat a nőket, akik nem hajlandók abortusznak alávetni magukat.

Gulhumar, Gulnigar, elítéltem a „bűneiteket". Bocsánatot kértem a kommunista párttól azokért a tettekért, amelyeket nem követtünk el, sem ti, sem én. Szeretnék visszavonni mindent, amit mondtam. Százszor hittem azt, hogy mindjárt meghalok. Most életben vagyok, és teli torokból akarom kiáltani, hogy mi az igazság. Nem tudom, hogy meg fogtok-e ismerni. Nem tudom, hogy meg fogtok-e bocsátani nekem.

Hogy mondjam el mindezt nekik?

Elkalandoznak a gondolataim. Holnap világosabban fogok látni. Persze lehet, hogy már nem is fogok emlékezni. Néha nem is tudom, hogyan és mikor kezdődött ez az egész. A memóriám cserben hagy, a bátorságom is. Holnap rettentően levert leszek. Ellentmondásos hangulatok, zavaros érzelmek között ingadozom, rám telepednek, majd néhány perc múlva elszállnak. Az agyam már csak egy szürke szivacs, amit olyan sokszor kicsavartak, hogy nem tartja meg a gondolatokat. Reggelente csuromvizesen ébredek, remegés járja át a testemet, a fejem még tele van a rémálmokkal, ahol pár pillanatig vézna egyenruhás árnyak masíroznak, apró emberkék mandarin nyelven üvöltöznek, és ujgur nők bocsánatért esedeznek. Átkozott táborok! Kerim, Gulhumar, Gulnigar, hinni fogtok nekem? Amikor egy nap végre összeszedem a bátorságomat, hogy elmondjam ezt a sötét történetet, hisztek majd nekem? Talán néhányan összenéznek, és azt mondják, Hszincsiangban a sok kihallgatás elvette az eszemet.

Igen, elment az eszem a táborokban. De mindez a valóság volt. Mindezt megéltem, ez nem egy szenvedéseit felnagyító asszony morbid fantazmagóriája. Ezer és ezer ujgurral együtt engem is felkapott Kína őrült forgószele. Kína deportálja, Kína megkínozza, Kína megöli ujgur állampolgárait. Egy napon, amikor lesz hozzá bátorságom, el fogom ezt mondani. Hogy Kerim, Gulhumar és Gulnigar megtudják. Hogy az egész világ megtudja.

2019. április 6.

Nem hagyhatok ki egyetlen étkezést sem. Amikor azt látják, hogy csak piszkálgatom a tányért, összegyűlnek körülöttem, és úgy biztatnak, mint egy kisgyereket: – Vegyél még, Gulbahar! – Az elém rakott finom ételek, a puha ágyban pihentető alvással töltött éjszakák, a szoba vastag szőnyegén elvégezhető nyújtó- és jógagyakorlatok végül legyőzték a bizalmatlanságomat. Mindent felfalok, amit kapok, és élvezem a pihenést. Persze ez tárgyalások kérdése is: valamit valamiért. Ha nem eszem, nem telefonálhatok Kerimnek és Gulhumarnak (naponta egyszer engedélyezik, hogy hívjam őket, de néha csak kétnaponta). Tehát eszem. Nyújtózkodom. Alszom. Még ha a táborban maradt társaim és a kínzóim vissza is jönnek kísérteni, még ha továbbra is felugrok álmomból, ha léptek csikorognak a linóleumon, vagy bármilyen halkan becsapódik egy ajtó. Ezt a kényel-

mes nyugalmat azonban bármelyik pillanatban megvonhatják tőlem. Hagynak abban a hitben, hogy nemsokára szabad leszek, de ez a perspektíva teljes mértékben attól függ, mennyire vagyok hajlandó együttműködni a rendőrökkel, akiknek a törekvéseit kezdem megérteni. Ha ellenkezem, visszaküldenek egy táborba. Ezt meg is mondták.

A telefonhívások tették a bolhát a fülembe. Meglepő volt, hogy ilyen gyakran telefonálhatok Kerimnek és Gulhumarnak. Mindkettőjüket felhívhattam néhány percre mindennap, „megkérdezni, hogy mi újság" (így mondták a rendőrök). Miért van az, hogy én, akit hét év átnevelésre ítéltek, és több mint két éve fogságban tartanak, hirtelen abba a kiváltságos helyzetbe kerülök, hogy naponta diskurálhatok a szeretteimmel, akiket Franciaországba emigrált árulóként tartanak számon? Feltehetőleg azért biztosítanak nekem ilyen kellemes körülményeket egy rendőröknek fenntartott lakásban, mert fel akarnak használni valamilyen műveletben.

Kerim és Gulhumar tevékenysége érdekelte a hszincsiangi hírszerzést. A hosszú hónapok alatt, amelyeket fogházban, aztán egy első táborban, majd egy második táborban, majd újból egy fogházban töltöttem, ők fáradhatatlanul küzdöttek, hogy kiderítsék, hová tűntem. A telefonon most mindent elmeséltek: mennyire féltek, hogy egy tömlöcben sínylődöm, vagy egy átnevelőtáborba deportáltak, vagy hogy a holttestemet más ujgurokkal közös tömegsírba dobták. Elmesélték, hogyan léptek kapcsolatba mindenkivel, akit ismertünk Hszincsiangban: a családdal, a barátokkal, az ismerősökkel, és hogy – ismétlődő kudarcok, szertefoszlott remények és nagy csalódások után – hogyan került a külügyminisztériumhoz az ügyemet tartalmazó dosszié.

Megértettem, hogy az eltűnésem története már nem titok Franciaországban. Gulhumar beszélt rólam újságíróknak, és a szabadon bocsátásomat kérte Kínától. Televíziós műsorokban arcát vállalva ítélte el az átnevelőtáborokat. Kerim több rólam szóló cikket osztott meg a Facebookon. Online petíciót is indítottak.

A szobámban a közelemben álló rendőr firkált valamit a jegyzetfüzetébe, majd átnyújtotta nekem, és én feltettem a kérdést. Kerim vagy Gulhumar válaszolt rá. A körülöttünk álló rendőr írnokok szorgosan lejegyezték az elhangzott párbeszédet, a dátumokat és a megemlített média nevét. Egy másik rendőr a számítógépe fölé hajolva ellenőrizte az információkat és a Facebookprofilokat.

A szobám a kínai hírszerzés nyomozócsoportjának irodájává változott, miközben a nyomozás a saját családom ellen folyt, és magam is részt vettem az akcióban! Összeszorult szívvel, mert nem ordíthattam bele az igazságot a telefonba, én voltam az alku tárgya, egy pozícióharc forgáspontja. Helyeseltem, amikor a rendőr helyeslően bólintott. Újabb kérdéssel válaszoltam, amikor azt az átkozott jegyzetfüzetet nyújtotta felém. A többiek meg írtak tovább. – Mama! Biztos, hogy egyedül vagy? – kérdezte többször is

Gulhumar. És én nehéz szívvel feleltem: – Igen, egyedül vagyok. – A hazugság rossz szájízt hagy maga után.

A rendőrök azt gyanították, hogy Gulhumar részt akar venni egy bizonyos „kongresszuson",* ahol téma lesz az emberi jogok helyzete Hszincsiangban, és amelynek keretében szeretné elmondani az én történetemet. Nem igazán értettem, miért olyan fontos ez a gyűlés, és hogy milyen hatása lehet Gulhumarnak a hszincsiangi „iskolákra", de a rendőröket módfelett nyugtalanította az ő részvétele, amit mindenáron meg akartak akadályozni, és az én szerepem újfent az volt, hogy segítsem őket ebben.

Március 20-a volt, a Noruz napja. A telefonhívásom ottani idő szerint a délelőtt közepére esett, amelyet Gulhumar a barátaival az IKEA-ban töltött. Azonnal felvette a telefont. A háttérben egy hosztesz hangját hallottam a hangszórókból, valamint gyereksírást és guruló bevásárlókocsikat. Szombat délelőtt az IKEA-ban. Franciaországban még korán volt, Gulhumar, a férje és a barátaik valószínűleg azt tervezték, hogy együtt fognak ebédelni, és utána megünneplik a napot, amely nekünk, ujguroknak az év első napjának számít. A rendőr felém nyújtotta a noteszét, és én mondtam, amit kellett:

– Hol vagy? Franciaországban? Ne utazz sehová!

* Az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának 2019. február 25-től március 22-ig tartó 40. ülésszakáról van szó.

– Persze, ne aggódj, idén nem a közösséggel ünnepeljük a Noruzt. Nem megyek sehova. Otthon maradunk.

– Gulhumar! Nem a Noruzról beszélek, hanem valami gyűlésről külföldön.

Csönd a telefonban. Gulhumar eltávolodhatott a kis csoporttól, mert a hangja hirtelen tisztábban hallatszott.

– Genfbe kellett volna utaznom az ENSZ Emberi Jogi Tanácsának éves kongresszusára. Meghívtak rá. De ne idegeskedj, az első hívásod után lemondtam a részvételemet.* Csodálkozom, hogy a kínai hírszerzés nem tud még erről.

A szobában a rendőrök dühös pillantásokkal néztek egymásra. Fortyogtak, magasra hágott a feszültség a szobában. Gulhumar gúnyolódott velük. Most egy másik rendőr nyújtotta felém a noteszét. A lapjára írt szavakat fakó hangon mondtam el:

– Gulhumar, ez nagyon komoly ügy. Ha törvénytelen dolgokat tettél, azonnal hagyj fel velük! Ha még nem kezdtél ilyenekbe, akkor ne is kezdjél! Légy okos! Töröld ki a Facebook-profilodról az összes rólam szóló cikket! Ne beszélj a médiá-

* 2019 márciusában Gulhumar, Gulbahar lánya meghívást kapott, hogy tanúskodjék az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa szakértői előtt. Gulhumar arra készült, hogy elmondja, miként ejtették túszul és zárták átnevelőtáborba az édesanyját Hszincsiangban. Genfben nagy érdeklődéssel várták a beszámolóját, amelyet kétségbevonhatatlan számadatokkal és fotókkal kívánt alátámasztani. De anyja március 18-i első hívása után óvatosságból lemondta a szereplését.

ban az ujgurokról, és ne bíráld a kínai kormányt! Ez nagyon súlyos vétség! Ha szeretnétek viszontlátni engem, mindent ki kell törölni!

Ebbe bele lehet őrülni! Csalinak használ a rendőrség, és a saját családomat zsarolom! Fenyegetem őket! Gulhumar és Kerim minden lehetséges eszközt felhasználva, keményen dolgozik a kiszabadításomért. De amíg nem hagynak fel az ügyemről szóló nyilatkozataikkal, addig én nem szabadulhatok. Ahhoz tehát, hogy szép csendben visszaengedjenek Franciaországba, az kell, hogy Gulhumar és Kerim befogja a száját, és az ügyem eltűnjön a sajtó és a francia hatóságok radarjainak képernyőiről. Ez a fajta logika jól illusztrálja a kínai diplomácia körmönfontságát: a hszincsiangi hatóságok készek beáldozni az én fogva tartásomat azért, hogy nagyszabású átnevelési programjukat mentesítsék a nemzetközi bírálatoktól. Ravasz. Közben meg eltakarítják hszincsiangi fogságom minden bizonyítékát. Ez már jórészt sikerült is nekik a videóra rögzített „vallomásommal", amelyet bármikor fel tudnak használni ellenem, ha kiszabadulásom után tanúskodni támadna kedvem. Most Kerim és Gulhumar után takarítanak azzal, hogy ráveszik őket, távolítsanak el minden bizonyítékot – a cikkeket, a petíciót, a tanúvallomásokat –, amelyek egyrészt a hszincsiangi táborok létezését erősítik meg, másrészt azt, hogy az egyikben fogva tartottak engem.

A fenti telefonbeszélgetésünk után Kerim és Gulhumar elkezdték kitörölni a Facebookról az általuk kiposztolt publikációkat. A rendőrök lajstromba szedték az eltüntetendő cikkeket, és a következőkben minden hívás után összefoglaltuk, hogy állunk a „nagytakarítással". Működött a rendőrök stratégiája: a történetem, amely a közösségi hálókon addigra valósággal elárasztotta az ujgur diaszpórák tagjai közötti beszélgetéseket, vitákat és azok kommentjeit, szertefoszlott. És kelepcébe kerülvén, nekem kellett erről megbizonyosodnom a lányommal és a férjemmel folytatott telefonbeszélgetéseim során. Ravaszul volt ez kitalálva.

Egy reggel, amikor az egyik rendőr megérkezett, és tájékoztatott, hogy a napi telefonálás néhány perc múlva kezdődik, kirobbant belőlem a frusztráltság. Könnyes szemmel üvöltöttem, hogy elég ebből, nem játszom tovább ezt az undorító színjátékot. És teszek magasról az egészre, küldjenek csak vissza egy táborba, végül is nekem egyre megy. Nem akartam többé hazudni Kerimnek és Gulhumarnak. – Nem akarok többé hazudni magamnak! – Nem bírtam abbahagyni a kiabálást, a felháborodástól egész testemben remegtem, égett a torkom. – Nem telefonálok a családomnak! – A rendőr ettől teljesen kiborult, ő is üvölteni kezdett, mandarin nyelven. A kiabálásra kollégái megjelentek az ajtónyílásban. Ez meg vádlón rám mutatott: – Tehát mindezt hiába csináltuk?! Mit fogok mondani a parancsnoknak, ha nem telefonálsz? – Én meg sírtam, sírtam, minden korábban visszatartott könnyemet kisírtam. De kitartottam. A nap folyamán nem jöttek vissza a rendőrök a telefonnal. Bekapcsoltam a

tévét, kivörösödött szemmel belesüppedtem a kanapéba, és azon rágódtam, mi lesz, ha visszavisznek a táborba, amelyet már nem fogok túlélni.

Este visszajött a rendőr, akivel üvöltöztünk egymással. Bocsánatot kért, sok mindenre hivatkozva: arra, hogy nagy nyomást gyakorolnak rá a feljebbvalói, hogy borzasztó sok dolga van a kapitányságon, majd a feleségére, majd a gyerekeire... Én már nem tudtam mit mondani. Reggel óta volt időm gondolkodni, kénytelen voltam megállapítani, hogy egyetlenegy lehetőségem van: az együttműködés. Zsákutcában vagyok. – Ne aggódj! Megbocsátok neked – feleltem. Megnyugodva ment el, mert arról tájékoztathatja a főnökeit, hogy újból sínen van az akció, amellyel megbízták: használjon fel engem az átnevelőtáborokat bíráló nyugati hangok elfojtására. Másnap nem jött. Harmadnap újrakezdődtek a telefonhívások és a velük együtt járó hazugságok, fenyegetések és zsarolások.

Huszonegyedik fejezet

2019. április 12.

Egy autó hátsó ülésén zötyögünk egy forgalmas sugárúton. Csaponganak a gondolataim, miközben mohó tekintetemmel csak úgy falom Karamaj látványát. Két rendőrnő között ülök a kopott kárpiton. Ez az első alkalom, hogy kimozdulok. Nagy boldogság, hogy újra felfedezhetem a várost, amely ugyanolyan, mint az emlékeimben; hogy a vendéglők és az üzletek ott vannak most is, ahol voltak. Itt, ebben az ujgur boltban mindent meg lehet venni, ami a *lagman*, a legnépszerűbb ujgur étel elkészítéséhez szükséges: hosszú, vékony tészta, bárányhús, hagyma, padlizsán, paradicsom, pirospaprika. Ez a másik pedig kitűnő gyümölcsöket és zöldségeket árul. Ó, és ott van a kedvenc rablóhúsárusunk! Gyakran jártunk ide ebédelni a barátainkkal. A bárányhúst jól bedörzsölik sóval, pirospaprikával és köménynyel, mielőtt a parázsra helyezik. Amikor megpirult, csodálatos illatot áraszt, amely belengi a környező utcákat, és odacsődíti a járókelőket. Han párok haladnak sietős léptekkel a járdákon, ujgur családok várakoznak egy iskola kijáratánál,

mások a zömök lakóházak előtt beszélgetnek, amelyeket dús növényzet választ el egymástól. Mindig is sok zöldfelület volt Karamajban. Közparkok, kertek, fasorok – ezek hossza évente abban az ütemben nőtt, ahogy az önkormányzat az új fákat telepítette a csatorna partjára. Valószínűleg ezzel magyarázható, hogy ennek a városnak, amely az észak-hszincsiangi városok többségéhez hasonlóan nagyon kevéssé ujgur jellegű, még mindig van egy bizonyos varázsa.

Nálunk, északon úgy tartják, hogy Kasgar a leginkább ujgur város Hszincsiangban. A dél ősi oázisvárosa, amely a Kínát Kirgizisztántól és Tádzsikisztántól elválasztó természetes határt alkotó Tien-san hegység lábánál fekszik, emblematikus állomás volt a karavánjukkal a selyemúton haladó kereskedők számára. A nagymecset árnyékában álltak meg rakományukkal. Miután napokon át vonultak a Takla-Makán sivatagban, jól megérdemelt pihenőhelyre találtak az arab oszlopokkal övezett hatalmas négy boltíves kapuzat alatt. A han dominanciájú északkal ellentétben a dél inkább függetlenségpárti és hagyománytisztelő. Ahogy Ürümcsi, Hszincsiang fővárosa a kínai befolyást sugározza a környező városokra, úgy hinti be Kasgar századok óta Hszincsiang déli részét az ujgur kultúrával.

Kocsink megállt egy piros lámpánál. Szülőkből, gyerekekből és öregekből álló menet kel át az úttesten. Északon azt is szokták mondani, hogy a Kasgarban és környékén élő ujgurok sokkal buzgóbb és dogmatikusabb iszlámhívők, mint mi.

Kasgarban az ujgurok vannak többségben, ott a nők gondosan befedik a fejüket hidzsábbal, a férfiak szakállt növesztenek. Legalábbis néhány évvel ezelőtt ez volt a helyzet, amíg rendeletekben meg nem tiltották az iszlám kendő és a hosszú szakáll viselését.

Az autó elsötétített ablakán keresztül simára borotvált arcú férfiakat és fedetlen arcú nőket látok, utóbbiak közül soknak vörösre van festve a haja. Amikor itt laktunk Karamajban, már akkor is kevés férfi viselt csak hosszú szakállat, és szinte egyetlen nő sem hordott hidzsábot – legfeljebb egy tarka selyemkendőt, mint amilyet anyám tett a fejére (és csomózott meg az álla alatt), amikor elment hazulról. Mi már a húgaimmal soha nem viseltünk kendőt, és persze a lányaim sem.

De félreértés ne essék: nem azt állítom, hogy minden dél-hszincsiangi ujgur nő kendőt visel, és minden észak-hszincsiangi ujgur nő fedetlen fejjel jár. Inkább úgy mondanám, hogy ezekben a tendenciákban a mi etnikumunk kulturális és vallási sajátosságait látom, és a különbségek abból erednek, hogy mi, ujgurok Hszincsiang különböző tájain eresztettünk gyökeret; szokásainkat és hagyományainkat többé-kevésbe finoman vagy durván befolyásolta a hanok tömeges megjelenése a kommunista hatalomátvétel után. Létezik erre egy szó: *sinizáció* (elkínaisítás). Mindenesetre azt lehet mondani, hogy északon az ujgurok az iszlám előírásait enyhített formában alkalmazzák, a déliek viszont inkább a hagyományos iszlám szabályai szerint élnek.

Mi Karamajban nem éreztük csapásnak a kínai befolyást. Karamaj városát a kőolaj-kitermelés hívta életre, tehát eleve kínai volt. Kínaiak építették fel a kőolajkutak közelében, hogy kitermeljék a fekete aranyat, ennek köszönhetően telepedhettünk meg, majd ereszthettünk gyökereket itt mi, munkás- és mérnökcsaládok. Mi nem éltük meg a déli városok szabályszerű sinizációját, mint Kasgar, ahol az iszlám építészet csodáit a földdel tették egyenlővé a kínai buldózerek. Nekünk nem kellett átélnünk a városfejlesztési program brutalitását,* amellyel néhány évvel ezelőtt ledózerolták az ősi város csodáit, a Nagy Bazárt, a széles bádogtetőkkel fedett kanyargós utcácskákat és az óváros földfalú házait.

Most megint jó ütemben halad a kocsink, az ablak mögött Karamaj lakóházai suhannak el. Olyanok, mint az összes közepes nagyságú kínai város lakóházai. Kocka alakúak, egyenes sorban igazodnak egymáshoz, és beilleszkednek a négyzetrácsos utcahálózatba. Nem nyújtanak kellemetlen látványt, de nincs bennük semmi vonzó sem. Most jövök rá, hogy a városok és a falvak sinizációjában már fellelhetők a jelenlegi „átnevelés" kezdeményei. Amikor Kasgarra rákényszerítették az urbanizációs programot, elhitették a földfalú kis házak lakóival, hogy ezt a nagy átalakítást az ő érdekükben hajtják végre; az, hogy néhány hosszú, keskeny, szabálytalan utcácska helyére vadonatúj lakásokat építenek, és hogy a mecset előtti gyönyörű tér egy részére üzletközpontot építenek, az nem az etnikumuk kultúrája és vallása elleni támadás, hanem éppen ellenkezőleg: lehetőség számukra, hogy hozzáférjenek a modern világ vívmányaihoz. Ma Kasgarban az ódon mecset előtti téren óriási képernyők vannak, a lakosok alattuk mennek az imára, természetesen a kamerák figyelő szemétől kísérve. A több nemzedék óta saját házukban élő ujgurokat új lakásokba költöztették, és azt mondták nekik, hogy nagyobb hasznot húznak ezekből, ha később eladják.

Hasonló az eljárás a táborokban, ahol azt ismételgetik: a „javatokat" szolgáljuk az átneveléseteckel, mivel a „rossz" lakozik bennetek. Karamajban, Ürümcsiben, Kasgarban... A sinizáció a helyi kultúra sajátosságaitól függetlenül mindig egyformán működik. Csöndben, kígyózó mozgással halad. Kis behatolásoktól nagy agressziókon át az átnevelés felé tart.

Az autót vezető rendőr mandarin nyelven szitkozódik a késő délutáni dugók miatt. Pár perce megint araszolni tudtunk csak. Ilyenkor ér véget a tanítás, az iskolakapukból nagy hullámokban özönlenek az egyenruhás gyerekek a járdákra. Körülöttünk munkából hazatérő kerékpárosok lavíroznak az autók között. Hétköznap van. Az egyik tipikus kínai bevásárlóközpontban voltunk. Ezek a keletről Hszincsiangba települő ha-

* 2009-ben, arra hivatkozva, hogy a szecsuáni 2008. május 12-i nagy földrengés után Kasgar veszélyben van, a hszincsiangi hatóságok az óváros rekonstrukcióját határozták el, amely munkálatok következtében az iszlám építészet remekeiből csak porfelhő maradt.

nok tömegeivel egy időben megjelent építmények a kényelmünket hivatottak szolgálni azzal, hogy egy helyen intézhetjük az összes bevásárlást. Ez igazán nagyon praktikus. 2012-ben voltunk már Kerimmel és Gulnigarral ebben a plázában. A nyári vakáció idején történt. Emlékszem, hogy a légkondicionálók teljes gőzzel dolgoztak a hatalmas belső terekben és az üzletekben.

Most, hét évvel később azt reméltem, hogy csendesebbé vált ez az elegáns hely. Hát nem. Bent a kínaiak által annyira kedvelt műmárvánnyal borított központi térben az eladók hangosan hívogatják üzleteikbe a vásárlókat. A harsány reklámok hangja a kínai slágerekkel és a népszerű koreai popzenével keveredve folyamatos alapzajt teremt, a rózsaszín, fehér és kék fények olyan vakítóan villognak, mint egy diszkóban. Pedig csupán a szép ruhák, a háztartási gépek és a kozmetikumok birodalmában voltunk.

Abban állapodtunk meg, hogy az alapvető ruházati cikkeket veszem meg magamnak. Elegendő pénzt kaptam, hogy lecserélhessem a fehérneműket, a pólókat, a nadrágot és a kopott zoknikat, amelyeket érkezésemkor nyomott a kezembe egy rendőrnő. És szerettem volna egy pár cipőt is venni. Egy ilyen szimpla vásárlás gondolatától euforikus állapotba kerültem: cipőt vásárolni! Óriási élmény, miután hosszú hónapokon át a foglyoknak járó fekete mamuszban pácolódott a lábam.

De a lelkem mélyén féltem. Mi lesz, ha összetalálkozom egy ismerőssel? A rendőrök szándékosan munkaidőben vittek a bevásárlóközpontba,

nem sokkal ebédidő előtt, így kisebb volt a valószínűsége, hogy régi karamaji barátokkal fussak össze. Ettől féltem ugyanis a legjobban. Mit szólnak, ha felismernek így, holtsápadt arccal, egészen rövidre nyírt hajjal, ebben az undorító fogolyruhában? Ha látják, hogy egy kisebb csoport követ, bizonyára megértik, hogy nem vagyok szabad, és félelemmel vegyes szánalmat olvashatok ki a tekintetükből. Mások – attól tartva, hogy súlyos bűnnel vádolnak – talán köszönni sem mernének nekem. Csak a szemük sarkából figyelnének, és azt suttognák: – Az ott nem Gulbahar? De igen, nézd! Mennyire megváltozott... Mi történhetett vele? – Attól fogva én is a leprások közé tartoznék. Megrémít a gondolat, hogy kellemetlenséget okozhatok azoknak, akiket kedvelek.

Ugyanakkor... de jó lenne például Ajnurral összefutni! A kirakatüvegen keresztül figyelem az asszonyokat, miközben hevesen dobog a szívem. Méregetem az alakjukat, a fekete hajukat, az arcukat. Hátha felismerem a barátnőmet. Vagy a húgomat, Madinát. De szívesen találkoznék vele itt a plázában! Gyakran tölt néhány napot Karamajban. Talán messziről is felismernénk egymást. Összeölelkeznénk, a rendőrök türelmesen néznének minket. Madina beszámolna nekem a gyerekeiről és a férjéről, akik Ürümcsiben maradtak. Én hétköznapi dolgokról beszélnék neki, gondosan kerülve a valóságot. A húgom megértően nézne rám. Azzal a tekintettel, amelyben ott van, hogy tudja, hogy hazudsz, de az is, hogy semmi baj, igazad van, ha hazudsz, mert Hszin-

csiangban vagyunk, abban a Hszincsiangban, ahol a rendőrség bármit megtehet, és ahol kénytelen vagy hazudni, hogy megvédd a szeretteidet. Ezért soha nem fog szemrehányást tenni neked. De nem futottam össze senkivel. Jobb is ez így.

Elvesztettem az időérzékemet, nem tudom, hogy egy órát vagy húsz percet sétáltunk a plázában. A takarítónők erőteljes mozdulatokkal mosták csillogóan tisztára az amúgy is fénylő járólapokat. Egymás után négy üzletbe is bementünk. A gyönyörű anyagok, az illatok, a fények és a pénztárosnők kedves hangjának hatására olyan kellemes, jó érzés kapott el, szinte lebegtem, még azt is elfelejtettem, hogy pár óra múlva visszamegyünk a felügyelt lakásba. Amikor befejeztük a vásárlást, láttuk, hogy néhány vevő megcsúszik a kövezeten. Még maradt időnk, hogy megebédeljünk. Bementünk egy vendéglőbe, amely a pláza elegáns központi terére nyílt. A rendőrök sok mindent rendeltek. A vásárlástól nekem is megjött az étvágyam. Mindannyian a tányérunk fölé hajolva ettük a tésztát, így nem alakulhatott ki igazi beszélgetés közöttünk. Láttam, hogy igyekeznek jól teletömni a hasukat, és arra gondoltam, hogy hosszú idő óta nem voltam ilyen bizarr helyzetben. Ott ültem több csomag szép ruhával a lábam mellett, és rendőrökkel ebédeltem abban a bevásárlóközpontban, ahol hét évvel korábban a családommal jártam, gondtalanul, szabadon. Amikor a kocsihoz értünk, a rendőr, aki vezetett, elszívott egy cigarettát. Aztán elindultunk visszafelé.

Innen már nincs messze a lakás. Megismerem az odavezető utcákat. Az autóban hirtelen szomorú lett a hangulat. Ez a nap olyan volt, mint egy álom. A rendőrök megígérték, hogy máskor is megyünk még vásárolni. Nem mindjárt, de nem is olyan sokára, mondták. A hátsó ülés félhomályában a padlókárpiton csillog az új lábbelim, amelyet a vásárlás után azonnal fel is húztam. Rövid szárú, fekete bőrcsizma kis sarokkal, lekerekített, enyhén felálló orral. Fűzős, szerintem igazán nőies, Gulhumar elegánsnak fogja találni. Holnap elmondom majd neki telefonon.

Huszonkettedik fejezet

2019. június 6.

Rövidre fogott, de gyakori telefonbeszélgetéseink révén fokozatosan visszanyerem anyai szerepemet a lányaim mellett több mint két és fél év távollét után. Gulhumar terhes. Kerim mondta el nekem nagyon meghatottan, és én azonnal felhívtam a lányomat. – Ott leszek, amikor megszületik a baba – mondtam neki a telefonba a rendőrök jelenlétében, akik soha nem hagynak magamra a telefonhívásokkor. Ebben – az ő fülüknek provokatív kihívásként hangzó – rövid mondatban volt valami csodálatos. Ugyanolyan, mint ez a baba, aki szeptemberben fog megszületni. Csodálatos az élet reménye, hisz a drámák ellenére az élet folytatja változatlan körforgását. Csodálatos Kína átnevelőtáborainak veresége, hisz bármilyen makacsul próbálták elhallgattatni azt, aki vagyok – szabad, ujgur nő –, végül mégsem jártak sikerrel. És csodálatos az a boldogság, hogy el merem hinni: egy napon, nem is olyan sokára, újból elfoglalom a helyemet a családom körében.

A hatóságok, miután elégedetten nyugtázták, hogy Kerim és Gulhumar közleményei eltűntek

a közösségi hálókról, úgy döntöttek, hogy együttműködésem jutalmaként még több autonómiát engedélyeznek számomra: átvittek egy Karamaj központjában fekvő lakásba. Június eleje óta itt élek a tizenegy rendőrrel, együtt eszünk, együtt sétálunk. Rendeltetésének megfelelő lakás, meglátszik rajta, hogy sok, többé-kevésbé tiszta lakója volt már, akik hagytak némi nyomot maguk után, itt egy törött széket, ott egy foltos matracot, amott kopott párnákat. Sietve nekiláttam rendbehozni mindent, végtére is annyi év után ez volt az első „otthonom". Néhány napja élvezettel fedezem fel újra azt a nagyon kellemes érzést, hogy a saját lakásomban lakhatok. Tehát ha nem is élhetek szabadon (én főzök a tizenegy rám felügyelő személy számára is), de legalább egy olyan helyen, amelynek a légköre igyekszik a szabadság illúzióját kelteni.

Ebben az évben az Aïd* június 4-én volt, tehát éppen a költözésem után. Az ünnepet együtt töltöttem a rendőrökkel. Nem tetszett ez a gondolat, mert soha nem ünnepeltem az Aïdot a családom nélkül. De megint csak nem volt más választásom. Összeszorított foggal, kifogástalan engedelmességet színlelve alávetettem magam a rendőrség játékának. Feldíszítettem a lakást a közös ünneplésre, minden helyiségben igyekeztem megteremteni az ünnep, a meghittség és a barátság hangulatának illúzióját. A rendőrök ujjongva nézték, hogy friss zöldségekkel és szép húsokkal

* Az Aïd el-Fitr, vagyis a böjt megtörésének ünnepe.

töltöttem meg a hűtőszekrényt. Egy teljes napon át igazán vidám volt a hangulat. Évek óta először. Fáradtan, de elégedetten konstatáltam, hogy jóllaktak a vendégeim, majdnem meg is feledkeztem arról, hogy csak színlelek.

A családom és a barátaim gyakran mondják rólam elismerően: szeretem, ha vendégek vannak nálunk. Szeretem, ha a hűtőszekrényem tele van gondosan kiválasztott friss termékekkel. Szeretem megkomponálni a menüt, szeretek a konyhában foglalatoskodni, szeretem a lagman tésztáját gyúrni, kézzel nyújtani egészen addig, míg olyan lesz, mint egy hosszú hurka. A bárányt egy nagy fazékban órákon át főzöm kis lángon, olyan puhára, hogy a feldarabolásnál a hús rögtön leválik a csontról, amint hozzáérünk a pálcikával. A sárgarépát, zöldpaprikát, krumplit viszont csak az utolsó percben teszem a forró vízbe. A főzéshez türelem és precizitás szükségeltetik, akárcsak a többi háztartási teendőhöz. Szigorúan ügyelek arra, hogy az egész házban tökéletes tisztaság legyen. Minden reggel kiszellőztetem a lakást, télen is; rendszeresen hatvan fokon mosom a függönyöket és a lepedőket, és kivasalom az ingeket, a nadrágokat és az ágyneműt. Egyetlen gyűrődés sem kerüli el a figyelmemet.

Az átnevelőtáborban, alighogy megérkezel, rögtön megfosztanak a személyiségedtől. Még mielőtt elkezdődik az agymosást szolgáló tanórák, a groteszk katonai díszmenetek, a fából vagy cementből tákolt felvőhelyen töltött éjszakák sorozata. Attól a pillanattól kezdve, hogy felvesszük az undorító

narancssárga kezeslábast és a fekete mamuszt, semmiben nem különbözünk a többi fogolytól. Nem szólítanak többé a nevünkön, csak a lajstromszámunkat ordítják. Számok vagyunk csupán. Az átnevelőtáborban és a börtönben az engedelmesség kiirtja belőlünk az ízlést és a szenvedélyt. Tilos beszélni vagy írni arról, ami egykor személyesen rád volt jellemző, a személyes tárgyaid sem térhetnek el a többiekétől, amint az étkezésed sem; ugyanolyan priccsen alszunk, ugyanazt a gyalázatos kosztot esszük. A rendszer folytonos csapolással kiszívja belőlünk a temperamentumunkat. Kiürített elménkbe aztán a tanárok beletöltik a propaganda sötét eszméit, s mi fegyelmezetten ismételgetjük a pártot dicsőítő frázisokat, ezáltal serényen részt veszünk saját magunk átnevelésében. Tehát fokozatosan elveszítjük az identitásunkat. Ugyanabban az ütemben porlad szét a személyiségünk, míg végül külsőleg is, belsőleg is egymásra hasonlítunk már. Formátlan, tehetetlen, érzéketlen, üres fantomok vagyunk. Már nem vagyunk emberek. Mintha holtak lennénk.

Aïd délelőttjén a nappaliban az ünnepi ebédhez tizenkét főre terítettem meg a hosszú, alacsony asztalt, gondosan elhelyeztem az evőpálcikákat, a teáspoharakat és a tálkákat, amelyekbe a szószos húsétel fog kerülni, majd ellenőrzésképpen még egyszer körbenéztem a tökéletes rendtől és tisztaságtól ragyogó szobán. Abban a pillanatban ébredtem tudatára, hogy ez az új otthon visszavezetett a régi életemhez. És én minden nehézség nélkül visszaváltoztam a régi Gulbaharrá.

Huszonharmadik fejezet

2019. június 22.

Hszincsiangban az igazság nem hallható. Azok, akik megjárták a tábort, tudják ezt. Akiket hosszú hónapokra vagy évekre elnyeltek a börtöncellák vagy a kínai átnevelőtáborok, nem beszélhetnek erről senkinek. Mert a szabadon élők is ki vannak szolgáltatva a rendőrségnek. Azoknak sem beszélhetsz róla, akik szeretnek téged, mert megijednének, a saját életüket féltenék.

A táborok ott lebegnek a beszélgetések fölött, de soha nem esik szó róluk. Amikor egy anekdotában vagy egy mondatban véletlenül mégis felbukkannak, senki nem kérdez rá. Nyelünk egy nagyot, és úgy teszünk, mintha meg sem hallottuk volna. Így tehát a táborok a legendák körébe tartoznak. Olyan ijesztő történet, amelyet csak homályos részletekben, halkan mesél el az ember. Mindenki tud a táborok létezéséről. Mindenkinek van rokona, barátja vagy közeli ismerőse, akit elvittek, bezártak. Mégsem beszélnek róla. És ha nem beszélünk róla, akkor a táborok nem is léteznek.

Ekképpen mindenki egyre halmozódó apróbb-nagyobb hazugságokkal és elhallgatásokkal védi

saját magát és a környezetét. Amikor Kerimmel és Gulhumarral rendőri felügyelet mellett beszéltem telefonon, felháborodtam, sőt fel is lázadtam az igazság eltitkolása miatt, de az idő megtanított arra, hogy ezt a kellemetlenséget részletkérdésnek tekintsem. Az egy csepp víz volt csak az óceánnyi kellemetlenséghez képest, amelyből a karamaji életem állt. Sorba véve ezeket rádöbbentem, hogy a kálváriám még távolról sem ért véget.

Ennek ellenére a feltételes szabadságnak köszönhetően lassanként visszatérhettem az életbe. Pénzt kaptam,* engedélyezték, hogy vásárolhassak, és hogy Karamajban saját lakásom lehessen. A minap kozmetikumokat vettem, majd bementem egy fodrászszalonba, ahol egy kedves alkalmazott újból olyan frizurát készített nekem, amellyel végre én sem lógtam ki a városban élő többi nő közül. Ezek az apróságok nagyon is számítanak. Mivel képtelen lettem volna visszakozni, és visszamenni egy börtönbe vagy egy „iskolába", ugyan nem minden lelkifurdalás nélkül, de én is részt vettem a rendőrség hadicselében. A nagyobb szabadságért cserébe arcátlanul hazudnom kellett a szeretteimnek: a valóságos életkörülményeimről mit sem tudó, Franciaországban élő családomnak és – néhány hét óta – a hszincsiangi családomnak is.

* Attól kezdve, hogy Gulbahar házi őrizetbe került, a saját folyószámlájáról leemelt pénzt kapott szükségleteinek fedezésére. Ezt Taszkin adta át neki készpénzben.

Amikor sikerült elérnem, hogy anyám és két húgom, Nedjma és Madina eljöhessenek hozzám látogatóba, megállapodtunk abban, hogy nem fogunk beszélni arról, ami velem történt, és a Guljából, Karamajból és Ürümcsiből deportált közös ismerőseinket sem hozzuk szóba. Nem volt szükség rá, hogy a rendőrök külön felhívják erre a figyelmemet, ők is tudták, én is tudtam, hogy ez a szabály. Madina sem fog beszámolni arról a harminckilenc napról, amelyet egy cellában kellett eltöltenie. Nedjma hallgatni fog a fia sérüléseiről, aki két mankóra támaszkodva szabadult ki egy „iskolából". Én pedig nem fogok a fejemben suttogó hangokra hallgatni.

Teljesen kielégített minket az a nem remélt boldogság, hogy újra találkozhatunk. A hazugságok ellenére is, amiket majd teázás közben mondunk egymásnak. A szenvedéseinkre fátylat borító csöndek ellenére. Semmi sincs rendben Hszincsiangban, akkor meg mi értelme lenne az elszenvedett borzalmakban kéjelegni? Szóval végül sikerült meggyőznöm magam: az igazságot leplező hazugságok és elhallgatások többet érnek, mint maga az igazság. Az időjárásról fogunk beszélni. Már nagyon vártam.

A rendőrök úgy tervezték, hogy elmennek a lakásból, amíg a vendégeim itt lesznek. Nem tudom, mi okból, de nem akarták, hogy anyám és a húgaim rendőri felügyelet alatt lássanak. Talán, mert az ügyem magas szintű, viharos megbeszélések tárgya. Talán, mert nem akarták, hogy a történetem e kényes pontján a környezetem meg-

tudja, hogy egy napon, holnap vagy tíz hónap múlva visszatérhetek Franciaországba. És talán azért is, mert ez a felügyelet nem volt törvényes, ugyanis összeegyeztethetetlen az átneveléssel, amelyet kirótt rám a bíró. De tényleg: civil ruhás rendőrök kíséretében flangálok az utcán, noha táborban letöltendő, hét évig tartó átnevelésre ítéltek. Nagyon furcsa, nem?

Bárhogy is van, nekem tökéletesen megfelelt, hogy egyedül fogadjam őket. Amikor telefonáltam Madinának, hogy meghívjam, ujjongva felkiáltott: – Tudtam, hogy kiszabadultál! Az ismerőseim láttak téged Karamajban, és azonnal szóltak nekem! Szóval szabad vagy! – Most miért mondtam volna neki, hogy nem vagyok szabad? Aztán meg melyik ujgur állíthatja, hogy igazán szabad Hszincsiangban? Osztoztam Madina lelkesedésében. Viszontlátásunk örömét nem veheti el tőlem a rendőrök rám vetülő árnyéka!

Hszincsiangban drákói felügyelet irányítja az emberek élet, minden utcának van egy „lakóbizottsága". Az irodájuk általában az egyik lakóház földszintjén van, ahonnan a lakók hivatalos intéznivalóit önkéntesek és hivatalnokok kísérik figyelemmel. Ők maguk is abban az utcában laknak, tehát eleve rokonszenves személyek, akikhez a lakók bizalommal fordulnak egészségi, oktatási vagy nyugdíjproblémájukkal. A bizottságban dolgozók a valóságban ügynökök, akiknek fő feladatuk persze az, hogy az utca eseményeit jelentsék a rendőrségnek. Ez a bizottság a bennünket kontrolláló számos felügyeleti szerv egyike.

Jegyzékbe veszik minden utcában minden lakás minden egyes lakójának család- és személynevét, életkorát és foglalkozását. Ezeket az információkat egy olyan fájlban rögzítik, amelyet frissítenek, ha az adott személyek elutaznak, vagy ha látogatót fogadnak. Ezért az ügynökök gyakran csöngetnek be váratlanul az ajtókon, hogy felajánlják az intéznivalókban a segítségüket, és egyúttal ellenőrizzék, hogy a lakásban élő személyek mindannyian szerepelnek-e az adatbázisban. Minden lakónak be kell jelentenie minden egyént, akit elszállásol a három-hat-kilences szabály szerint: három órán belül be kell jelenteni a látogató érkezését a lakóbizottságon, amelynek hat órája van arra, hogy informálja az illetékes rendőrséget, az pedig kilenc órán belül köteles rögzíteni ennek a személynek az adatait az adatbázisban. Senki sem térhet el ettől. Mindannyiunkra vonatkozik a három-hat-kilences szabály.

Tudtuk, hogy anyám és húgaim érkezése sem mentesül a három-hat-kilences szabály alól. Ez viszont ellenkezne az én rendőreim számára oly fontos diszkrécióval. Úgy döntöttek hát, hogy megkerülik a törvényt, méghozzá úgy, hogy a lakóbizottság munkatársainak adják ki magukat. Megtehetik ezt?, hitetlenkedtem magamban, de aztán rögtön arra gondoltam: Persze hogy megtehetik, hiszen rendőrök! Mindenhez joguk van! Ezek szerint nem kell bejelentenünk anyámék érkezését a lakóbizottságnál. Az engem felügyelő rendőrcsapat új vezetője, Iszrajil megy majd értük a repülőtérre a kocsijával civil ruhában, tehát

egyszerű sofőrként. Ugyanez lesz a visszautazáskor. A házban senki nem fog tudni a látogatókról, mint ahogy az én ittlétemről sincs tudomásuk. Az ajtónkon becsöngető álmunkatársak fejüket bedugva az ajtón egyetlen pillantással meggyőződnek arról, hogy minden rendben zajlik. És ha az anyám, Nedjma vagy Madina nyitná ki az ajtót, egyiküknek se jutna eszébe, hogy a hétköznapi külsejű, kedvesen mosolygó ismeretlenek, akik az ő itt-tartózkodásukról érdeklődnek, az én börtönőreim. Minden gyanakvás nélkül válaszolnának a kérdéseikre, mert természetesen azt gondolnák, hogy a hétköznapi külsejű, kedves mosolyú férfiak a lakóbizottság emberei. Ezek a cselfogások ismét félelmet keltettek bennem, de mivel annyira örültem, hogy találkozhatom a családommal, elfogadtam a megállapodást.

Huszonnégy órám volt arra, hogy a beépített szekrények aljára begyömöszölt matracokat normális állapotba hozzam és a mosogatóból eltüntessem a nagy halom piszkos tányért. Anyámnak és húgaimnak tökéletesen tiszta lakásba kell érkezniük, semmi sem utalhat arra, hogy valójában ez egy megfigyelés alatt álló lakóhely. Három napot fogunk együtt tölteni hármasban. Ahogy teltek az órák, különböző érzések kerítettek hatalmukba: először heves öröm, aztán lázas izgalom, majd mindent elsöprő félelem. Tettem-vettem a lakásban, hogy valahogy levezessem folyamatosan feltörő érzelmeimet, mert a táborban töltött évek alatt elfelejtettem, hogyan tudok úrrá lenni rajtuk.

A hazugság végül utolért. Bolyongok az üres szobákban, keresem Madina nevetését, anyám sziluettjét, aki a kanapén heverve szundikál, vagy Nedjmáét, aki a konyhában tüsténkedik, miközben a televízió sustorog a háttérben. Nincs már itt senki. Elmentek, és most jeges huzat sepri végig az egyébként meleg júniusi alkonyatba burkolózott lakást. Mikor fogom őket viszontlátni?

Nedjmának jutott először eszébe az ötlet. – Mi lenne, ha ki se tennénk a lábunkat innen, amíg itt vagyunk? – vetette fel érkezésük reggelén. A lakás nem volt a legkényelmesebb, de miért is kellett volna elmenni, hogy megünnepeljük az annyira várt találkozást? Végre együtt voltunk, és anyának, akinek minden tagja fájt a hosszú utazástól, pihenésre van szüksége. A hűtőszekrényben több általam készített étel várakozott. Megtölthetjük a vízforralót, hogy teát készítsünk. És annyi mindent szeretnénk elmondani egymásnak. Mindhárman habozás nélkül igent mondtunk. Megegyeztünk, hogy ezt a három napot a nappali kanapéján fogjuk tölteni.

Most ugyanezen a kanapén ülve nézem a naplementét. Hatalmas fáradtság vesz erőt rajtam. Olyan hatalmas, mint amekkora az öröm volt, amelyet akkor éreztem, amikor megérkeztek anyámék. Nem bírok aludni. Pokoli lármát csapnak a fejemben a zuhatagként ömlő gondolatok. Aztán anyám zokogását hallom, majd Nedjma és Madina csöndes, nyugtatgató szavait. És a saját hazugságaimat.

Ugyanolyan magától értetődő könnyedséggel rakták le itt-ott személyes holmijaikat, mint régen tettük, amikor egymáshoz utaztunk látogatóba: a fogkeféket a fürdőszobai polcra, a cipőket a lábtörlőre, a színes vállkendőket az előszobai fogasra, a hosszú ruhákat a ruhásszekrény akasztós részébe. Az az otthonosság, amivel belakták a számukra ismeretlen helyet, a mindig együtt töltött vakációinkat juttatta eszembe. Kitalálták, hogy mit hová teszek, ismerték a szokásos rejtekhelyeimet, a konyhában azt a rekeszt, ahol a fűszereket tartom, vagy azt, ahol a menta található, és tudták azt is, hogy hol a tiszta fürdőlepedők helye.

Nálunk soha nem kérdezik a vendégtől, hogy meddig marad, legyen az testvér, unokatestvér vagy egy ismeretlen. Akit meghívtunk magunkhoz, az otthon van nálunk. Azt mondani sem kell, hogy mindig lesz számára elég ennivaló és természetesen ágy meg tiszta ágynemű. Addig maradhat, amíg a kedve tartja, ugyanis a házigazda számára megtiszteltetés, hogy vendégül láthatja őt.

Anyám, Nedjma és Madina azt gondolták tehát, hogy szívesen látott vendégek, addig maradnak, amíg szeretnének. Úgy, mint régen Karamajban, Ürümcsin vagy Guljában.

De ezúttal, nagy bánatomra, nem ez volt a helyzet. A rendőrökkel kötött egyezség három napra szólt. Három szűkös nap – versenyfutás, hogy behozzam azt az időt, amit a rendőrség és a táborok elloptak tőlem. – Gulbahar, ugye tudod, hogy nem

maradhatnak itt túl sokáig? – figyelmeztetett határozott hangon Taszkin. Beletörődően bólintottam, azon töprengve, milyen módon tudom majd megtagadni tőlük a nálunk szokásos korlátlan idejű vendéglátást. Ez fokozatosan egy olyan hazugságspirálba rántott bele, amelyből már képtelen voltam kimászni, s amely húgaim nagy zavarát és anyám elkeseredését váltotta ki.

Élénk beszélgetésekkel telt el az egész nap. Madina nagy formában volt, remekül elszórakoztatott minket. Nedjma a telefonján egyik unokahúgunk televíziós szerepléséről mutatott képeket, ez a műsor nagy népszerűségnek örvendett Pekingben. Anyám a kézitáskájából egy sor újonnan készült fényképet vett elő Kerimről, Gulhumarról és Gulnigarról. Én a nappali és a konyha között ingáztam, ahol szüntelenül forrt a teavíz. Nem akartam egyik történetükről sem lemaradni. Annyira hiányoztak nekem!

Volt azonban valami, ami némi árnyékot vetett jó hangulatú találkozásunk békés képére. Anyám nem értette, miért nem telefonáltam már márciusban, amikor kijöttem az „iskolából", hogy meghívjam őket, és miért nem utaztam hozzájuk Guljába. Miért vártam ilyen sokáig? – Tudod, rengeteg dolgom volt. Lakást kellett találnom Karamajban, ami egyáltalán nem volt egyszerű. Hónapokig szállodai szobákban aludtam. Nem tudtalak volna rendes körülmények között fogadni. Azt akartam, hogy a jöttödre minden tökéletes legyen – válaszoltam neki, de nem igazán sikerült lepleznem a hazugság miatti zavaromat.

Nedjma és Madina cinkosan összenéztek, értették, hogy nem beszélhetek szabadon. Valószínű, hogy abban a pillanatban is rendőrök hallgatták a társalgásunkat.

Húgaimmal ellentétben anyám nagyon keveset tud a táborokról. Előrehaladott kora és tájékozatlansága távol tartja őt a mélyen gyökerező problémáktól, noha – ahogy mindenkinek – neki is válaszolnia kell időnként a rendőrök kérdéseire. Meglátogatott Pajcsientanban, de a beszélőkön nem a valóságot látják a látogatók. Nem tudhatják, mi zajlik a fal túloldalán, a tantermek és a cellák mélyén. Az őrök mindig igen udvariasan fogadják őket. Megkínálják egy pohár vízzel, érdeklődnek az egészségükről és a családjuk hogylétéről, néha még viccelődnek is, amin ők jót nevetnek. Anyám is nevetett az őrökkel. Alattomos kedvességük lepelként hullott a szemére. Hagyta magát megtéveszteni a képmutató színjátéktól. Hiába látta nyúzott, beesett arcomat, a szemem alatti sötét karikákat és lesoványodott testemet, nem tudta igazán elképzelni, mit élek át. Keveset kérdezett. Amikor mégis rászánta magát, kitérően válaszoltam. Nem akartam, hogy tudja, mi történik. Mondtam már: Hszincsiangban az igazság ismerete veszélybe sodorhat.

Érkezésekor úgy találta, hogy nem is nézek ki rosszul, sőt „egész jó formában" vagyok, és aztán nem is tágított ettől. Azért telefonálhattam volna neki! – Miért nem jöttél el hozzám? – kérdezgette kitartóan. Ezt zokon vette. Sőt, megbántottam vele. Én meg a kanapén elsüllyedtem szégyenem-

ben. Nedjma és Madina megértették a zavaromat, és másról kezdtek beszélni. Anyám tovább makacskodott: – De legalább felhívhattál volna telefonon! Ez nem volt szép tőled!

Már javában telt az együtt töltött időnk, amikor újra gyötörni kezdett a rendőrökkel kötött megegyezésem gondolata. Beszélgetéseink skizofrén fordulatot vettek. Két lelkiállapot, a nemtörődömség és a bűntudat között ingáztam. Az igazi Gulbahar eltűnt, átengedte helyét a másiknak, a hazugságok csapdájában vergődő Gulbaharnak. Amikor az anyám elmondta, mi újság van Kerimmel és Gulhumarral, nem tudtam fesztelenül örülni, mert rögtön eszembe jutott, mire utasított a rendőr: – Mondd meg az anyádnak és a húgaidnak, hogy továbbítsák az üzenetet, hogy azért büntettek meg téged, mert Kerim és Gulhumar nagyon súlyos dolgot követtek el azzal, hogy részt vettek a Franciaországi Ujgurok Egyesületének tevékenységében. Ezért küldtek téged iskolába. Magyarázza el ezt anyád a férjednek és a lányodnak! És legyen nagyon szigorú Gulhumarral, mondja meg neki, hogy soha többet ne járjon tüntetésekre!

Amikor felhívtuk Gulhumart, aki éppen Svédországban volt férje családjánál, megkértem anyámat, mondja el, amire a rendőr utasított. Megtette. Azt hiszem, sejtése sem volt arról, hogy összejátszom a rendőrrel. Szabadnak hitt, mert nem volt oka az ellenkezőjére gyanakodni: egyedül laktam egy karamaji lakásban, és néhány mosolygó lakó-

bizottsági emberen kívül senki nem akart rajtam semmit számonkérni. Borzasztó volt, hogy részt veszek ebben a színjátékban. Magamban üvöltöttem.

Eljött az indulás napja, anyám egyre gyakrabban adott hangot értetlenségének. Hogyhogy nem maradhat itt tovább?! De hát ez tiszta őrület! Nyugtalanságtól villogó szemmel nézett ránk. Igazi válaszokat várt tőlünk. Én viszont csak a rendőröktől kapott ikszedik hazugságot tudtam előadni. – Borzasztóan sajnálom, mama, de nagyon sok dolgom van Karamajban. És el kell mennem a vállalathoz is, hogy lezárjuk az adminisztratív ügyeket. Igazán rettenetesen sajnálom, de nem maradhatsz itt. – Nedjma és Madina bepakolta a bőröndöket. Leakasztották a hosszú ruhákat a vállfákról, összeszedték a cipőket és a papucsokat az előszobában, tisztára törölték a konyhaasztalt. Megértették, hogy el kell menniük. Tudták, hogy nemsokára mások jönnek a lakásba, férfiak és nők, akik felügyelnek rám. Rendőrök. Megcsinálták, amit kellett, én meg zavartan néztem őket. Nedjma némán bepakolta anyám homijait is. Ő csak sírt. – Tényleg, ez teljességgel érthetetlen! – zokogta. Amikor mindent összeszedtek, becsuktuk az ajtót, és elindultunk a repülőtérre. Anyám egyfolytában sírt, akkor is, amikor búcsúzóul megcsókoltuk egymást, még akkor is, amikor felfelé vitte a mozgólépcső, majd eltűnt a tömegben.

Az ágyamon elnyúlva hallgatom a csendet, amelyet néhány pillanatra meg-megszakít a város

zaja. Dudálás, motorbúgás. Távolról jövő, mandarin nyelvű beszélgetés foszlányai. Amikor visszaértem a repülőtérről, a rendőrök feldúlt arcom láttán adtak még egy kis szabad időt. Magamra hagytak aznap este. Hosszú idő óta ez lesz az első éjszaka, amelyet rendőrök nélkül, fogolytársak nélkül, Nedjma és Madina nélkül töltök. Anyám nélkül. Sírása még a fejemben visszhangzik, de egyre halkabb, egyre távolibb, miközben az egész testem elnehezül. Aludnom kell.

Huszonnegyedik fejezet

2019. augusztus 13.

A nyári égető hőségben lassan teltek a hosszúra nyúlt napok. Az emberek otthonukban a klímaberendezés közelében hűsöltek. Anyám és húgaim távozása után folytatnom kellett a városlakók mindennapi életét: rendszeresen jártam a piacra, az élelmiszerboltba, voltam fodrásznál, vendéglőben, de ez már csak rutin volt, örömet nem leltem benne. A főzés, a takarítás, a bevásárlás mind csak ürügy volt arra, hogy egy kis időre kikapcsolódjak az elviselhetetlen várakozásból. Nem tudtam, mire várok, talán egy jelre vagy egy szóra a rendőrségtől, amely hirtelen felvillantja előttem ennek az egésznek a végét. Állandó készültségben voltam. Fülelve figyeltem a rendőrök egymás közti beszélgetéseit, hátha elcsípek valamit: egy jó hírt, egy rossz hírt, bármilyen hírt. Egyszerre csak az „ügyem" lezárásáról kezdtek izgatottan beszélni, amiből arra következtettem, hogy hamarosan talán szabad leszek. Úgy tűnik, hogy odafönt, messze a mi rosszkedvű életünk fölött, konkrét fordulat történt a francia–kínai tárgyalásokon. – Nemsokára vége lesz, Gulbahar – súgták oda.

De szokás szerint egyikük sem tartotta szükségesnek elmagyarázni, mi értendő a „végé"-n. Nem kell rendőri felügyelet alatt élnem Hszincsiangban? Vagy visszatérhetek Franciaországba? Ezt utóbbit nem igazán mertem remélni. Gulhumar számára közeledett az az ősz elejére vagy talán előbbre várható szülés ideje. Őszintén szólva nem is tudtam igazán elképzelni, mert egy párhuzamos univerzum peremén éltem. Meddig kényszerítenek még arra, hogy hazugságban éljek? Beszélhetett a rendőrség a közelgő szabadulásomról, én semmit sem tudtam. Tényleg semmit. Csak annyit láttam, hogy nem vagyok szabad.

Engedélyezték, hogy egy másik lakásba költözzem, ezúttal már a sajátomba. Találtam egy kiadó kétszobást a városközpontban, nem volt könnyű, mert a tulajdonosok többsége nem akart ujgur bérlőt. Megállapodtunk, hogy július 5-én aláírom a szerződést. De aznap minden megváltozott. Amikor az életben történik valami jó, biztos, hogy beüt egy rossz is. Elhagyni készültem az állandó rendőri felügyelet alatt álló lakást, hogy egy kényelmesebbe költözzem, és szorongva bár, de örömmel vártam, hogy élvezhessem megnövekedett szabadságomat, amikor Madina hívott telefonon. Anyánk sztrókot kapott, életveszélyes állapotban a guljai kórház intenzív osztályán fekszik. Madina nem tért ki a részletekre, már csomagolt, még aznap a kórházba akart érni. Nedjma és a fivéreim már ott voltak. Én is összeszedtem a holmijaimat, és azonnal foglaltam egy helyet az első Guljába induló repülőre. – Rend-

ben van, utazz oda! Én is megyek – mondta azonnal Iszrajil, amikor értesítettem, hogy mi történt. Ő a következő járattal jön. Addig előkészíti az utamat, hogy megkíméljen az elviselhetetlenül hosszan tartó rendőri ellenőrzésektől. Hát ha valaki, ő igazán tudta, miről beszél. De átláttam a szitán. Azért csatlakozik hozzám, hogy figyelhessen, nem azért, hogy „védelmezzen".

Abban a helyzetben azonban vajmi kevéssé érdekelt, hogy még mindig célszemély vagyok a rendőrség számára. Anyám súlyos állapota véget vetett a karamaji házi őrizetemnek, sztrókjának „köszönhetően" (ha szabad így fogalmaznom) gyakorlatilag szabadon szállhattam repülőre. Nehéz szívvel mentem el, lelkemet bűntudat és szomorúság gyötörte, telefonomat bekapcsolva hagytam, hogy mindig el tudjon érni a rendőrség. Nagyon reménykedtem, hogy időben érek még oda.

Most az anyám házában vagyok. Néhány nappal ezelőtt fejeződött be az Aïd el-Kebir, az áldozati ünnep. Különös hetek teltek Guljában. Kihasználva, hogy végre egy kicsit pihenhetek, nosztalgiázva fedezem fel újra gyermekkorom múzeumát. Most inkább fájdalmas ez a nosztalgia. Nyilván azért, mert a testvéreim elutaztak, és tudom, hogy nem fogom őket viszontlátni. Ilyenkor nem a *Viszontlátásra!* a megfelelő elköszönés, hanem az *Isten veled!* Olyan szívszorító ez a gondolat, hogy képtelen vagyok bármit is érezni. Tekintetem elidőz a polcokra helyezett csecsebecséken, a falakat díszítő ujgur szőtteseken és a padlót borító

szőnyegeken. Anyám szerencsére túlélte a sztrókot. Két hét után megmozdult a bal lába. Azután a keze. Bizonyos tünetek ugyan visszamaradnak, de micsoda óriási megkönnyebbülés látni, hogy magához tért a kómából, és visszatért közénk, a gyerekeihez. Mostantól ideje nagy részét pihenéssel tölti, amit Nedjmával közösen szervezünk. Az Aïd boldog napjai óta semmi nem zavarja a felépülése nyugalmát, eltekintve attól, hogy a telefonom többször is jelez. Vibrálásai figyelmeztetnek a zsebem mélyéről a kötelezettségeimre. Iszrajil próbál elérni. Közeledik a szabadulásom, jelenleg napok, legfeljebb hetek kérdése, és miközben próbálom magamban sorba rakni az eseményeket, amelyek elvezettek ehhez a régóta várt pillanathoz, amelyről nem tudom megmondani, hogy örömmel tölt-e el, vagy sem, egyre élesebben idéződik fel bennem ennek az őrült júliusnak a kételyekkel és megkönnyebbülésekkel vegyes forgataga.

Július közepe volt. Anyám még az életéért küzdött. Nedjmával, Madinával és a többiekkel a kórházban töltöttük a napjainkat. Nem gondoltam rá, hogy találkozom még a fivéreimmel. De az élet megpróbáltatásai összehozzák a családot. Habozás nélkül megragadtuk ezt az alkalmat, napokon át beszélgettünk egymással, elmeséltük az életünket, biztattuk, megöleltük egymást. Közben vagy az üvegen keresztül néztük a fertőtlenített szobában fekvő anyánkat, vagy a folyosó falának támaszkodva kerestünk pihentetőbb testhelyzetet. Szép lassan csúsztattuk a hátunkat lefelé, mígnem

a folyosó kövezetén ülve kényelmesebben tudtunk beszélgetni. Az orvosok igyekeztek derűlátónak mutatkozni. Rendbe fog jönni, mondogatták, „legyenek türelemmel!".

Körülöttünk különös betegek vonszolták magukat mankókra támaszkodva. Rögtön felismertem őket nehézkes járásukról. Csontsovány, holtsápadt férfiak voltak, beesett szemhéjuk félig eltakarta az összezsugorodott szemgolyót – mintha nagyon hosszú ideig el lettek volna zárva a természetes fénytől. Ez a kínlódó, nehézkes mozgás az átnevelőtáborban töltött évek következménye: amikor napokig, hetekig tartanak leláncolva, a sípcsont elsorvad, a boka megdagad, a lábfej eldeformálódik. Ezek az élőhalottnak látszó betegek néhányan ráadásul kék fogolyruhát viseltek. Több napig figyeltem az egyiküket, egy ötven év körüli férfit, majd megszólítottam, és rákérdeztem. Halkan válaszolt: – Igen, egy iskolából jövök. Sokan vagyunk itt onnan.

Időközben Iszrajil egy guljai szállodában vett ki szobát. A kórház kertjében ült le mindennap egy padra, onnan látta el a felügyeletemet. Időmet a folyosó és e pad között osztottam meg: a folyosón a testvéreimmel beszélgettem, akik mit sem sejtettek arról, hogy engem egy rendőr kísér, a padon pedig ővele találkoztam, amikor egy rövid telefonhívással jelezte, hogy látni kíván. Amikor a telefonszáma megjelent a mobilom kijelzőjén, máris a padhoz siettem. Ugyanolyan skizofrén helyzetbe kerültem itt a kórházban, mint Karamajban, amikor anyám és húgaim látogatása

alatt végig hazudnom kellett: Iszrajil hívott, én odamentem.

Az irántam tanúsított jóindulatán már nem lepődtem meg. Ahogy „haladt előre" az ügyem, úgy lett velem egyre gondoskodóbb, és úgy vékonyodott el egyre jobban a mi két világunkat korábban élesen elválasztó határvonal. Már nem terrorista voltam a szemében, hanem megvédendő személy. Olyan egyén, akit felügyel, de vigyáz is rá, mert jót akar neki. Akkor értettem meg, hogy a rendőrök fejében e két különböző minőségű feladatot csak egy apró lépés választja el egymástól. A sok ezer kilométerre levő párnázott ajtók mögött folyó tárgyalások varázslatára sokasodtak figyelmességének jelei. Iszrajil, aki hóhéraim hosszú sorában sokadik láncszemként nemrégen még esküdt ellenségem volt, most a legszemélyesebb problémáimmal is törődött. Kapcsolatai révén nagy segítségünkre volt a drámai helyzetben. Értesítette a guljai rendőrséget anyám sztrókjáról, ők pedig siettek felvenni a személyes kapcsolatot a kórház vezetőségével, elintézték, hogy anyám a legjobb orvosok kezébe kerüljön. Én átadtam neki a legfrissebb híreket anyám egészségi állapotáról, ő meg átadta nekem Kerim és Gulhumar üzeneteit, akik miattam is nagyon aggódtak. Iszrajil megnyugtatta és biztatta őket. – Még egy kis türelem – mondta nekik. Láttam, ahogy végig aggódó figyelemmel követi ügyemet a kimeneteléig, ő is szurkolt, hogy hamarosan szabadnak láthasson, és nagyon furcsa ezt mondanom, de csak kedvességet láttam aggódó szemében, és őszinte törődést, amit képtelen voltam megérteni azok után, amit olyan egyének műveltek velem, mint ő.

A táborokban a vakító fehér neonfény, a szorosan egymást követő és egymáshoz nagyon hasonlító tanórák, étkezések, katonai szemlék mind olyan kínzóeszközök, amelyek kiverik a fejekből az idő fogalmát. Két évig sínylődtem a fogságban töltött napok pokoli tornácán, ahol semmi és senki nem vár ránk. Elfelejtettem, hogy az óra körbejár, hogy múlnak a napok és a hónapok. A falakon kívül az aktám oly sok rendőr keze között hányódott, hogy már nem reméltem, hogy valaha is lezárják az ügyemet. Ebben is megállt az idő, és kimerevedett a karamaji rendőrkapitányság eljárásainak labirintusa fölött. És egyszer csak – fogalmam sem volt, hogy miért – felgyorsult az idő. Miután annyi idő telt el azzal, hogy kiverjék a fejemből az idő fogalmát, a rendőrök sürgetni kezdtek. Először házi őrizetbe, rendőri felügyelet alá helyeztek néhány hónapra. Aztán feltételesen szabadlábra az anyám lábadozásának idején. Amikor anyám hazamehetett a kórházból, és Iszrajil négy nappal később magához rendelt a szállodai szobájába, megértettem, hogy most már csak napok választhatnak el a szabadulásomtól. Minél együttműködőbb vagyok, annál gyorsabban lezárják az ügyemet. Egy teljesen bizonytalan életből, amelyből egyedül a halál jelenthet kiutat, átkerültem egy sietős, rohanó életbe. Elindultam egy adminisztrációs maratonon, amely lehetővé teszi visszatérésemet Franciaországba.

A szállodai szobájában, ahol rajta kívül több rendőr is volt még, akiket nem ismertem, Iszrajil arra kért, hogy írjak egy új vallomást. Már megint! Soha nem lesz vége ennek a cirkusznak?! Igen, megvan a videó, amit márciusban vettek fel, de szükségük van a „hivatalos bocsánatkérésemre" írásban, monda Iszrajil. Amikor befejeztem az írást, láttam, hogy az egyik rendőr 2019. március 11-re dátumozta, arra a napra, amikor elhagytam a lakást, ahol rendőri felügyelet alatt éltem. Ezt furcsának találtam. Ezt a részletet máig homály fedi. A rendőrök szokás szerint nem hagytak időt a töprengésre, ők arra kaptak megbízást, hogy zárják le az aktát, és vigyenek vissza Karamajba. Elköszöntem a családomtól, és megígértem, hogy augusztus elején visszajövök az Aïdra.

Július vége felé jártunk. Karamaj szunyókált a nagy melegben, amikor leszálltunk. Ekkor néhány valószerűtlen nap következett: miután megérkeztünk a lakásba, azonnal össze kellett csomagolnom. A városközpont egyik szállodájába költöztem át, a szobában csak a legszükségesebbeket pakoltam ki a bőröndből. Keveset aludtam abban a szobában, alig gyűrődött össze az ágynemű. Tudtam, hogy csak rövid ideig maradok ott. Már biztos volt, hogy Taszkin magával visz az útlevélhivatalba. Szenvtelen hangon jelentette ezt be nekem, mintha egy apró formaságról lenne szó. Hihetetlen! Útlevelet kapok! Néhány hét múlva elhagyhatom az országot! Ez a gondolat örömtáncot járt a fejemben, majd kirúgta a falát, a szívem hevesen

kalapált. Új útlevélre volt szükségem.* Taszkin személyesen fog ügyelni arra, hogy „haladéktalanul" megkapjam, „fel fogja használni a kapcsolatait" (ahogy ő mondta), azzal biztatott, hogy az ő magas beosztása segítségemre lesz, hogy gyorsan átsurranhassak Hszincsiang véget nem érő procedúráinak labirintusán. Alig bírtam magamhoz térni. Néhány nap alatt zavarba ejtő könnyedséggel nyílt ki az átláthatatlan kínai adminisztráció valamennyi kapuja. És még a véleményemre is kíváncsiak voltak. Az egyik ügyintéző azt akarta tudni, hogy milyen napon akarok Franciaországba érkezni. Egy másik az iránt érdeklődött, hogy Gulhumar mikorra van kiírva, és azt javasolta, hogy „jóval előbb" legyek már ott. – Az útlevéliroda minden tőle telhetőt megtesz – tette hozzá kedvesen. Istenem, megyek vissza Franciaországba! Kik azok az emberek, akik onnan fentről intézték a szabadlábra helyezésemet és – nem is mertem hangosan kimondani – a hazatérésemet?

Körülöttem két éven át mindenki – rendőrök, felügyelők, tanárok, tutorok – azt az ordas hazugságot igyekezett elhitetni velem, hogy az ujgurok terroristák, következésképpen én, Gulbahar, mint Franciaországba emigrált ujgur, terrorista vagyok. (Kína egyedül ezzel a rettenetes hazugsággal próbálja igazolni átnevelési programja jogosultságát.) A fogházban, majd a táborokban ez a propaganda hosszú hónapokon át olyan inten-

* Gulbahar 2017-ben elkobozott útlevelének érvényessége az átnevelőtáborban töltött évek alatt lejárt.

zitással zúdult a fejemre szakadatlanul, hogy kis híján elvesztettem a józan eszemet, és a lelkem szilánkokra tört. Soha nem nyerem vissza őket teljesen.

Fejet hajtottam a rendőrök erőszakossága előtt. Olyannyira, hogy hamis vallomást tettem. Azt mondták, minél gyorsabban bevallom a bűneimet, annál hamarabb jutok ki innen. Annyira ki voltam merülve, hogy végül elhittem. Elfogadtam ezt a szerepet, mert az átnevelés légüres terében nem nyílt előttem más lehetőség. Nem bírsz a végtelenségig harcolni az agymosás ellen, hiába hiszed az ellenkezőjét. Egyszer méltó ellenfele tudtál lenni, de utána már hatni kezd benned. Elhagy minden vágy és minden érzelem. Milyen lehetőségek közül választhatsz? Lassú és fájdalmas süllyedés a halál felé, vagy a... behódolás. De ha csak megjátszod a behódolást, ha színleled, hogy te vagy a gyengébb a rendőrökkel folytatott pszichológiai kötélhúzásban, akkor meg tudod őrizni elmédben a tisztánlátás néhány felvillanó szikráját, amely emlékeztet arra, hogy ki vagy te. A rendőrök elhiszik, hogy őszintén megbántam a „bűneimet". Én soha egy árva szót sem hittem abból, amit mondtam nekik. Egyszerűen jó színésznő voltam. Azért akarom ezt elmondani, mert a rendőrség kiválóan tudja befolyásolni a foglyokat. Körülöttem sokan beadták a derekukat.

Ennek a védőpajzsként használt fondorlatnak köszönhetően soha nem felejtettem el az igazságot. Hogy ártatlan vagyok. Amikor Ajsem azt

állította, hogy sokat ártottam Kínának, helyeslően bólintottam. Még a reménytelenség és a kétségbeesés legszörnyűbb pillanataiban is tudtam, nem azt, hogy győzelmet fog aratni az ártatlanságom, mivel sok-sok ezer között én is célpontja voltam az ujgurok kiirtására szerveződött hatalmas összeesküvésnek, hanem hogy egyvalamit soha nem fognak tudni elvenni tőlem: az ártatlanságomat. Sem Ajsem, sem a rendőrök, sem senki más sem fog tudni megakadályozni abban, hogy holtomig higgyek ebben.

Augusztus 2-án egy karamaji bíró kimondta az ártatlanságomat. A megújított vallomás és az útlevélkérelem beadása után következett szabadulásom utolsó állomása: a perem. Az igazi per. Hogy mi hangzott ott el, nem tudom, mert nem igazán figyeltem oda. Úgy voltam jelen az ítélethirdetéskor, mint akinek semmi köze hozzá. Hallottam még az iktatási számot, a felhozott vádakat, aztán elemelkedtem. Már nem voltam ott. A súlytalanság állapotában lebegtem fölöttük. Mintha kómában lettem volna. Visszagondoltam az összes alkalomra, amikor az ártatlanságomat hangoztattam, amikor éjszakákon át dühösen forgolódtam a priccsemen, hogy senki nincs, aki hinne nekem. És aztán visszagondoltam azokra a jelenetekre is, ahol beletörődtem a vádakba, ahol vallomást tettem, az összes hazugságra.

Körülöttem a sziluettek mozgolódni kezdtek. Egyikük a fülembe súgta: – Hallod? A bíró szabadon bocsátott. Sikerült! Szabad vagy! – Az egyik rendőr volt. Ránéztem, de nem viszonoz-

tam a mosolyát. Azon járt az eszem, hogy ezek hét év átnevelésre ítéltek. Testemet nyomorúságba taszították, elmémet az őrület kapujába. És most, három évig tartó vizsgálat után, a rendőrök eljutottak a konklúzióig, és a dossziém elolvasása után egy bíró úgy döntött, hogy valóban ártatlan vagyok! Elismerték, de három év késéssel, amit soha nem fogok megbocsátani nekik. Kik ezek az idióták, akik egy nap azt mondják, hogy fizetned kell a „bűneidért" hét év Gulaggal, és aztán egy másik nap közömbös hangon szabadon engednek? Nem hangzott el bocsánatkérés, említést sem tettek semmiféle kártérítésről, hogy jóvá tegyék az életemből ellopott három évet, ezeket az éveket, amelyek után nem maradtam teljes értékű nő. Nem, semmi ilyet nem hallottam. A bíró összeszedte a papírjait, aztán mindenki felállt a teremben. Vége volt. Hát így zárult a kálváriám: általános közöny közepette. Újabb gyanúsítottak várakoztak a folyosón. Én döbbenten ültem a jövés-menés közben. Az ítélet véget vetett a feltételes szabadságomnak. Igazán szabad voltam. Végre.

Az útlevelem sem várathat már sokáig magára. Iszrajil vagy Taszkin minden hívásakor azt remélem, hogy ezt fogják bejelenteni. Nagyon figyelem a telefonomon ismeretlen számról érkezett üzeneteket. Már boldogságban kellene úsznom. Mégis az ellenkezője történik. Nem tudom elhinni, hogy nemsokára el kell búcsúznom az anyámtól, a húgaimtól, az országomtól. Soha többé nem jövök vissza ide. Anyám félig nyitott szemmel

bóbiskol a szobájában. Nézem őt, és gondoktól barázdált arcáról nagy szomorúságot olvasok le. Ő is tudja: néhány nap múlva mindennek vége lesz. Soha többé nem fogunk találkozni. Holnap pár napra elutazom Altajba Kerim családjához. Először látogatom meg anyósomat és apósomat a letartóztatásom, tehát 2017 januárja óta. Utána visszajövök Guljába, hogy elköszönjek anyámtól és Nedjmától. Azután Ürümcsibe utazom. Ott átveszem a Franciaországba szóló repülőjegyemet, Madina elkísér a repülőtérre, szorosan megöleljük egymást. Aztán örökre elhagyom Hszincsiangot.

Huszonötödik fejezet

2019. augusztus 21.

17:40. Már csak egy negyedóra, és velük leszek. – Kedves utasaink, foglalják el a helyüket, és csatolják be a biztonsági övüket! Repülőgépünk megkezdi az ereszkedést. – Körülöttem az utasok nyugodtan rendezkednek. Begyűrik az újságokat a csomaghálóba, visszahajtják az asztalkákat, kattognak az övek csatjai. Az ablakon kinézve figyelem az erdők sötét tömegét, a sárga és zöld foltoknak látszó mezőket, már egy kanyargó utat is látok, sőt icipici autókat.

Összenyomom a stewardesstől kapott műanyag poharat. Néhány csepp víz pereg még le a falán. Besüppedek az ülésembe. Szóval mindjárt otthon leszek. Fura, úgy képzeltem, hogy hatalmas megkönnyebbülés lesz úrrá rajtam. A gép egyre közelít a földhöz, lüktet a vér a nyomásváltozástól bedugult fülemben, és én teljesen átadom magam annak a néhány percnek, amely még elválaszt Kerimtől, Gulhumartól és Gulnigartól. A múlt éjszaka rengeteget gondolkodtam azon, mit kell majd elmondanom, és mit jobb elhallgatnom.

Tízszer is meghánytam-vetettem a történetemet, így aztán nem jött álom a szememre. Az órámra pillantok. 17:42. Mit fogunk mondani egymásnak? Melyikünk fog megszólalni elsőként, amikor találkozunk? Össze fogok omlani? Lehet, hogy az a legjobb megoldás, ha megpróbálok erősnek látszani. Remélem, Kerim feldobja a hangulatot. Ahhoz nagyon ért. Igen, valószínűleg el kell hitetni magunkkal, hogy nincs abban semmi különös, hogy hosszú idő után újra együtt van egy család. Hogy ez a sok szenvedés csak egy rossz álom volt. Egy rossz álom, amelyből felébredve ijedten felpattanunk, néhány pillanatig összeszorult torokkal ülünk az ágyon, és hiába próbálunk visszaemlékezni, hogy mi is volt az a rémisztő dolog, amiről álmodtunk.

Amikor átölelem őket, sírni fogok, ebben biztos vagyok. Nem akarok sírni! Ne keltsünk feltűnést! Később adunk majd szabad folyást az érzelmeinknek, amikor nem látnak mások.

Egy stewardess suhan el a sorok között, ellenőrzi, hogy be vannak-e csatolva az övek. A karórám számlapján körbesétáló másodpercmutatót figyelem. Jaj de lassú! Borzongás fut végig rajtam. Mit fognak gondolni rólam? Nyugtalanul simítom végig tönkrement hajamat, majd a kis barna foltokat az arcomon. Ugyan már, semmit nem fognak gondolni. Örülni fognak, hogy látnak. 17:43. Istenem, de lassan haladunk! Gulhumar mindent elmagyarázott telefonon. Ő és a külügyminisztérium a legapróbb részletekig előkészítet-

ték a visszatérésemet úgy, hogy semmi váratlan ne történhessen velem. Asztanában* a francia nagykövetség kiküldött valakit, hogy ügyeljen rám az átszállás alatt. Nem találkoztam vele, de ott volt valahol az átszálló utasok tömegében. Ő nyilván látott engem.

Amikor továbbrepültünk Kazahsztánból, megkönnyebbültem. Pedig addig nem leszek teljesen szabad, amíg nem lehetek együtt a családommal. Újból körbenézek a gépen, nem ül-e az utasok között Taszkin egyik kopója. Hátha kiadta a parancsot, hogy valaki kövessen Franciaországba. Lehet, hogy hirtelen feláll valaki, odajön hozzám, és azt mondja: – Gulbahar Haitivaji? Kövessen, van még néhány kérdésünk! – Nem tudok szabadulni ettől a gondolattól. Rátámaszkodom a karfákra, és kinyújtom a nyakamat. Hátra. Előre. Senki nem néz vissza rám. Úgy tűnik, nem ismer fel senki. Csak bóbiskoló vagy ébredező utasokat látok. 17:45. Még erősebben nyomom a hátamat az ülésem támlájához.

Nyilván úgy találják majd, hogy megváltoztam. Egy kis részt magamból anyám karjában hagytam Guljában, egy másikat Madina karjában a reptéren. Lelkem egy része még mindig Pajcsientan hideg folyosóin tévelyeg, vagy a kihallgatószobában, ahol az engem büntető rendőr ebben a pillanatban más ártatlanokat gyötör. Soha semmi nem lesz már olyan, mint régen volt.

* Asztana 1997-ben lett Kazahsztán fővárosa. 2019 márciusában a Nur-Szultan nevet vette fel. *(A ford.)*

Az országunkra telepedő téboly végleg kiszakított korábbi nyugodt életemből. Nem fognak rám ismerni, mert már nem vagyok ugyanaz. Hogy is felejthetném el az elmondhatatlan aljasságokat, az élőhalottá tett foglyokat, a propagandával kegyetlenné változtatott rendőröket, mindazokat az embereket, akiket az elnyomás brutális elektrosokk-terápiája elnyomorított?

Egy hirtelen rázkódás visszalök a repülőgép utasterébe. 17:54. Földet értünk. Az ablak mögött Roissy betonja aranyló fényben úszik. A hangszóróból mandarin nyelven, majd franciául beszél a vezető utaskísérő. Nagyot nyelek, izzadt kezemet a nadrágomba törlöm. Amikor túl vagyunk a viszontlátás megható percein, mivel kezdjem majd? „Három évvel ezelőtt fogságba estem..." Nem, ez így nem jó. „Bezártak egy átnevelőtáborba." Ez sem jó. Túl kemény, túl hideg. „Akarjátok, hogy elmeséljem, mi történt velem?" Igen, talán így kezdhetném a történetemet.

De most még várjunk ezzel! Semmit nem kell már mondanom. Semmit nem kell már tennem. Most semmi másra nem kell gondolnom, csak a drága arcokra, amelyeket a repülőhöz csápként illeszkedő utashíd túlsó végénél fogok megpillantani. Gyors léptekkel haladok a kiszálló utasok oszlopában. Futni szeretnék.

Epilógus

2021. január

Amikor a csend néhány másodperccel hosszabbra nyúlik a kelleténél, Gulbahar észleli a hagyományos vészjelet, a kódot, amellyel tudtára adják, hogy az anyjával és húgaival folytatott videóbeszélgetés egyik pillanatról a másikra véget fog érni. – Na, jó, most már le kell tennünk a telefont – mondja elfogódottan az egyikük. Gulbahar, aki kényelmesen elterpeszkedve, hátradőlve ül Boulogne-ban a fehér kanapén az unokájával, Rafaellel az ölében, megértően bólogat. A teste megfeszül, ahogy kiegyenesedik a párnákon. Élvezi, hogy még egy pillanatig láthatja a kedves arcokat a telefon képernyőjén, és Rafael pufók kezecskéjét megfogva integet nekik. – Sziasztok, a jövő héten folytatjuk! – Rafael kuncog, ami gyógyírként hat a lelkére.

Az anyja, Nedjma és Madina jól vannak. Legalábbis ezt állítják, amikor Gulbahar felhívja őket egyszer egy héten, amióta visszatért Franciaországba. Persze ezek a beszélgetések soha nem tartanak hosszan. Ha a beszélgetések elhúzódnak, nő a veszélye, hogy kifogynak a témákból.

Olyanok, mint régen Karamajban, mintha lakatot tettek volna a szájukra. Nem ismerhetik be, hogy Hszincsiangban sokasodnak a kihallgatások, hogy környezetükben továbbra is sok embert deportálnak. Amikor Gulbahar megtudja, hogy az egyik unokaöccse két mankóval jár, egy másiknak pedig megrendült az egészsége, pontosan tudja, miről van szó, meg tudja fejteni a kódolt üzeneteket. Megtanulta kitalálni, amit Nedjmáéknak nem mondhatnak el, mert a beszélgetéseiket nyilván lehallgatják. Mind a négyen csak könnyed, veszélytelen dolgokat mesélnek el. Az élet olyan dolgait, amelyeknek nincs következményük.

Gulbahar leteszi a telefont, cuppanós puszit nyom Rafael pofijára, beülteti a játékkal teli járókájába, és visszatér a háztartási teendőihez. A hétvégeken az ebédet követő üres órákban Kerim, Gulhumar és Gulnigar is a dolga után lát a lakásban. Gulbahar gondolkodását kifejezetten segíti, ha tevékenykedik az otthonában, de megesik, hogy hirtelen minden ereje elhagyja. Ugyanis keveset és nyugtalanul alszik, emiatt állandóan fáradt, ami igencsak bosszantja. A látása is sokat romlott, és olyan erős fejfájások törnek rá, hogy néha nem tud befejezni egy megkezdett mondatot. Az az átkozott vakító fény Pajcsientanban! Néhány hete megszállottan foglalkoztatja a kínzó kérdés: mi lesz az anyjával és a húgaival, ha a kínai hatóságok tudomást szereznek a róla készülő könyvről. A telefonján nyugtalanul újra elolvassa a WeChat-beszélgetéseket, majd üzenetet küld Madinának és Nedjmának. „Remélem, minden

rendben van! Beszéljünk minél hamarabb!" Hiába szabad, Gulbahar még mindig hatalmas, csillapíthatatlan félelemben él: hogy többé nem kap választ a hívásaira. Összeszorul a gyomra, ha erre gondol.

És Ajnur? És Dilnur, Almira, Zahida, és a többi nő, akikkel a táborokban találkozott, velük mi lett? Gulbahar módszeresen végignézte az ismerősei által a WeChatre és a TikTokra kiposztolt videókat, de egyikük nyomára sem bukkant. Ezek a nők eltűntek a semmibe. Egy nap véletlenül rátalált egy kazah nőre, aki Pajcsientanban a fogolytársa volt. „Szia! Hogy vagy? Én a kilences számú fogoly vagyok" – írta neki. Nem kapott tőle választ. Most, hogy a tükör másik oldalára került, Gulbahar kénytelen rémülten megállapítani: Hszincsiang egyre jobban bezárkózik, fekete lyukként magába szippant mindenkit, aki számára kedves volt, akivel kapcsolatba léphetett, mielőtt letartóztatták. Azzal nyugtatja magát, hogy két hónappal a visszatérése után a külügyminisztériumtól kapott egy telefonszámot: – Ha fenyegetést vagy veszélyt észlel, ezen a számon hívjon fel minket – mondták neki. Gulbahar nem feledkezett meg róla. Ha az anyjának, Nedjmának vagy Madinának küldött üzeneteire nem kapna választ, habozás nélkül felhívná azt a számot.

Gulbahar ma már nem félti az életét. Amikor vásárolni indul, néha még reflexszerűen hátranéz, hogy nem követi-e valaki, de nem kapott fenyegetéseket, és senki nem próbálta zsarolni. Jelenleg semmi nem árnyékolja be a mindennapi

életét, amely a családja körében telik. Boulogneban újra betölti az eltűnése után üresen tátongó helyet, sőt annál nagyobbat: az a Gulbahar, aki az étkezéseknél nem szólt bele a Hszincsiangról szóló élénk beszélgetésekbe, ma már nem csak arra figyel, hogy semmi ne hiányozzon az asztalról. Amikor a politika kerül szóba, nagyon is odafigyel. Neki is van véleménye. Leteszi a lagmannal teli tálat a tányérok közé, és elmondja, hogy mit tapasztalt Hszincsiangban. A többiek csendben hallgatják. Kerim, aki oly sok éve tűrhetetlennek tartja az elnyomást, büszkén néz a feleségére. Ő örömmel szokik hozzá új pozíciójához: szabad nő, aki elhatározta, hogy az elszenvedett traumákból és sebekből erőt merít.

Arra azonban nem számított, hogy a szabadság rossz szájízt is hagy maga után. A táborból a boldogság netovábbjaként látta a Franciaországba remélt visszatérést. A „titkos kertjében" elképzelte a repülőtéri találkozást, az öleléseket, a testét rázó zokogást. Néhány héttel visszatérése után újra felvette a kapcsolatot a diaszpórabeli barátaival. Mindnyájan tudtak a drámájáról, mert figyelemmel kísérték Gulhumar interjúit és petíciót. Néhányan ajándékokat vittek a lányának, miután megszületett a gyermeke. Mások néhány sort írtak neki. E barátaival folytatott beszélgetései során érezte meg, hogy valami nem stimmel.

Rá kellett döbbennie, hogy mégis Kína győzött. A hszincsiangi elnyomás egészen a franciaországi ujgurok kis közösségéig visszaverődik: a

barátai nem fogadták olyan kitörő örömmel, mint amire számított, csak tartózkodó, szinte hideg fogadtatásban volt része. Nyugtalan arcukon, sms-eikben zavart látott, egyfajta alig érzékelhető félelmet. – Nem mintha nem akarnék találkozni veled, de valahogy nem tudnék fesztelenül beszélgetni, a lakásodat biztosan lehallgatják – vallotta be neki végül egy nagyon kedves barátnője. A Haitivaji családról pletykálni kezdtek. Vajon miért engedték szabadon Gulbahart? Ezekből a táborokból senki sem kerül ki. Alkut kötött a rendőrökkel? Átadott nekik egy neveket tartalmazó listát? Akárhogy is van, nagyon furcsa a kiszabadulása. Gulbahar nyilván kollaborált velük. Ilyenekről suttogtak az emberek. Abból, ahogy zavartan elhallgattak előtte, Gulbahar megértette, hogy már nem áldozatot látnak benne, hanem egy ujgur besúgót. Árulót, aki beépült közéjük.

Az aktuális helyzet nem kedvezett neki: minél jobban nyomult előre a kínai gőzhenger, annál inkább eluralkodott a pszichózis a diaszpórában. Kína egyáltalán nem lassított, folytatta a tömeges átnevelést Hszincsiangban. Külföldön pedig továbbra is ügyesen manőverezett, hogy elhallgattassa a tervét támadó hangokat. Így 2020 áprilisában nagy csapást mért az Emberi Jogi Tanács hitelességére azzal, hogy egy kínai funkcionáriust, Csiang Tuant sikerült annak a különbizottságnak a tagjává kineveztetnie, amely azokat a szakértőket választja ki, akiket a tanács a problematikus helyzetek kivizsgálására küld ki a helyszínre. Októberben következett be a második csapás,

amikor Kínát beválasztották a tanács három évre szóló mandátummal rendelkező tagjai közé.* Közben nagy visszhangot váltottak ki a sorozatos leleplezések, miszerint ujgur elítéltek dolgoznak több tucat világmárka Kínában található összeszerelő üzemeiben.** Az Egyesült Államok és az európai országok azt kérik, hogy engedjenek be végre Hszincsiangba nemzetközi delegációkat. Kína elutasítja e kéréseket, vagy tudomást sem vesz róluk. És Kína, a halálbüntetést alkalmazó országok bajnoka, az az ország, amely az ujgurokat táborokba zárja, átneveli, kényszermunkára küldi, kínzásoknak veti alá, ez a Kína 2020 óta egyike azon országoknak, amelyek feladata az emberi jogok védelme, e jogok megsértése elleni fellépés, illetve ezzel kapcsolatos ajánlások megfogalmazása.

Bár undorral küzdve és megbántva, de Gulbahar türelmesen viselte barátai bizalmatlanságát. Ha ezt az árat kell fizetnem azért, hogy életben maradtam és szabad vagyok… – gondolta. Ellenálló képessége, amelynek köszönhetően túlélte a táborokat, segítségére van most is, amikor rá kell ébrednie, hogy jelenlegi élete nem hasonlítható a

* ONU: le Conseil des droits de l'homme accueille la Chine [ENSZ: Kínát beválasztották az Emberi Jogi Tanácsba], *La Croix*, 2020. 10. 14.

** 2020. március 2-án az Ausztrál Stratégiai Politikai Intézet (ASPI) jelentése szerint az Apple, a Samsung, a Nike, az Adidas, a BMW és az Alstom Kínában található összeszerelő üzemeiben 2017 és 2019 között több mint 80 000, Hszincsiangból átszállított ujgur elítélt végzett munkát.

régihez, amelyre nosztalgiával emlékezik. Soha többet nem lesz már ugyanaz a Gulbahar. A táborok emlékei továbbra is felszínre törnek töredezett emlékezetében. Beleivódtak testébe-lelkébe. És soha nem fogja szégyellni, hogy szabadon engedték. És ha azok, akik eltávolodtak tőle, egy nap felteszik neki a kérdést, hogy mit történt Hszincsiangban, el fogja nekik mesélni a káoszt, amely eluralkodott a lelkén a végtelenül hosszú kihallgatások során. A közömbösséget, amely áthatotta egész lényét az átnevelés folyamán. A gyengülő memóriát. Azt, ahogy elidegenedett saját magától. A vakító neonfényben töltött éjszakák rémületét, amelyeket távolról jövő sikolyok hasítanak át. A zárkaajtók csapódását, amely elnyeli a visszafojtott zokogást. A rendőrök ütlegei alatt összeeső barátnőket. Azt is el fogja nekik mondani, hogy Rebija Kadirhoz hasonlóan őt is arra kényszerítették, hogy egy kamera előtt vallja be a „bűneit", és ezt a videót a hszincsiangi hatóságok egy nap majd biztosan közzéteszik a közösségi hálón, hogy lejárassák vele. Habozás nélkül meg fogja bocsátani a barátainak, hogy kételkedtek az őszinteségében, mert tudja, hogy Kína elnyomó őrületében egyetlen ujgurt sem kímél.

SOMOGYI KÖNYVTÁR
1881
SZEGED

Köszönet

E könyv megszületésben komoly szerepe volt Gulbahar lányának, Gulhumarnak, aki anyja két és fél évig tartó fogsága alatt nem adta fel a harcot, hogy kiszabadítsa őt a kínai Gulagról. Ő, e tanúságtétel háttérben maradt hősnője volt Gulbahar és köztem az összekötő kapocs, a tolmács, aki minden részletre kiterjedően fordította le a boulogne-i fehér kanapén folytatott összes beszélgetésünket.

Értékes tanácsaiért köszönet illeti szerkesztőnket, az ujgurok helyzetét jól ismerő Jeanne Pham Trant, aki az Éditons des Équateurs munkatársaként végig gondos figyelemmel kísérte e mű megszületését.

És végül köszönöm a támogatást és a tanácsokat családomnak, valamint Delphine-nek, Mehdinek, Romainnek és Xavier-nak, akik lelkesen és körültekintően többször is elolvasták a kéziratot.

Rozenn Morgat

Az ujguroknál mindenkinek van egy testvére, unokatestvére vagy unokaöccse, akire már rászállt a rendőrség, ha éppen nem tűnt el néhány hónapra. Igen, bármi megtörténhet. Bárkivel. Minden állampolgár potenciális „másként gondolkodó". És minden ujgur családban ott szunnyad az évszázados kulturális engedetlenség, ami már születésünktől fogva másként gondolkodóvá tesz bennünket. Ez a konfliktus már jóval a kommunisták hatalomra kerülése előtt kezdődött. Miért is kellene akkor lázadozni néhány újabb diszkrimináció miatt?

Fotó: Emmanuelle Marchadour

Gulbahar Haitivaji ujgur. 1966-ban született, Ürücsmiben, kőolajipari tanulmányokat végzett a helyi egyetemen, és 1990-ben kötött házasságot ugyancsak ujgur férjével, Kerimmel. Két lányuk született, Gulhumar és Gulnigar.

A kötet szerzője, Rozenn Morgat az Université Paris Ouest Nanterre La Défense-on és a Varsói Egyetemen, valamint az Insitut d'études Politiques de Rennes-en tanult.

2016. A Haitivaji család már négy éve elhagyta Hszincsiangot, és Párizsban él. November 19-én megcsörren Gulbahar Haitivaji, az ujgur asszony telefonja. Kínából keresik. Az előrehozott nyugdíjához kapcsolódó papírmunka miatt vissza kellene utaznia. Az ügy sürgős, és nem intézhető megbízott személyen keresztül.

Hat napra rá útra kel, hogy elintézze az adminisztratív teendőket. Ekkor még azt hiszi, decemberben újra Párizsban lesz. Egy tucat kihallgatás után őrizetbe veszik, majd több hónapos fogva tartását követően átnevelőtáborba kerül. Bebörtönzésének oka egy fotó, amelyen lánya az ujgurok jogaiért szervezett egyik párizsi tüntetésen látható. Gulbaharnak több mint másfél évet kell várnia a szabadulására megalázó, lélekölő körülmények között.

A világ egyelőre nagyon keveset tud a hírhedt kínai átnevelőtáborok működéséről. Rozenn Morgat, a *Le Figaro* újságírója, az ujgur láger egykori foglyának megrendítő történetét meséli el – a magyar olvasók számára elsőként.

9 789635 431014
www.athenaeum.hu | 4299 Ft